

AUDITING

Časopis Komory auditorů České republiky

Přeměny
obchodních
korporací

1
2025

Editorial

Tématem tohoto vydání časopisu Auditing jsou přeměny obchodních korporací. Redakční rada si toto téma zvolila z několika důvodů.

Prvním z nich je rozsáhlá novela zákona o přeměnách, která nabyla účinnosti v červenci 2024 a přinesla řadu změn jak pro tuzemskou praxi, tak pro přípravu přeshraničních přeměn.

Druhým důvodem je skutečnost, že fúze a rozdělení se staly nedílnou součástí podnikatelského života – a tím i auditorské praxe. Každý auditor se již setkal u svých klientů s případy sloučení či odstěpení. Nutno dodat, že návrhy klientů bývají někdy na hraně zákonnosti – ať už z pohledu obchodního, nebo daňového práva.

Jana Skálová, editorka tohoto čísla

Třetím důvodem je blížící se reforma účetnictví, tedy nový zákon o účetnictví. Jeho návrh je zveřejněn na webu Ministerstva financí ČR a každý z vás se může přesvědčit, že právě oblast účetního zachycení přeměn dozná výrazných změn – téměř „nezůstane kámen na kameni“. I díky tomu jsme mohli připravit pestré číslo, ve kterém se prolínají zkušenosti z praxe, odborná varování i výhledy do budoucna.

Obsah

Novela zákona o přeměnách 2024: Klíčové změny a praktické dopady
Daniela Dvořáková

4

Vyčlenění v zákoně o přeměnách a jeho účetní a daňové souvislosti
Jana Skálová, Jáchym Lukeš,
Mariana Peprníčková

12

Nejčastější chyby při přeměnách společností z pohledu praxe
Michal Dvořák, Daniela Dvořáková

21

Zneužití práva
Tereza Sládková

28

Případy zneužití daňového práva
Jana Skálová, Michal Hora

34

Transakce a přecházející zaměstnanci? Mzdové podmínky všech zaměstnanců musíte sjednotit hned po přechodu
Ondřej Havránek

39

Vykazování goodwillu podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví
Vladimír Zelenka

42

Nakládání s goodwillem následně po datu akvizice podle IFRS
Marie Zelenková

52

Test: Přeměny obchodních korporací
Jana Skálová

59

První článek z pera Daniely Dvořákové se věnuje novele zákona o přeměnách, konkrétně změnám v oblasti přeshraničních přeměn, ochraně minoritních společníků, věřitelů a zaměstnanců, novému postupu při ustanovování znalce pro ocenění jmění, a poprvé upozorňuje i na nový typ přeměny – rozdělení vyčleněním.

Právě vyčlenění je podrobně rozebráno ve druhém článku autorů Jany Skálové, Jáchyma Lukeše a Mariany Peprníčkové. Ti se věnují nejen právnímu pohledu, ale i účetnímu zachycení tohoto typu přeměny u rozdělované i nástupnické společnosti, včetně daňových dopadů. Celý článek provází komplexní příklad, který na změnách rozvahových stavů znázorňuje proces vyčlenění.

Třetí článek Michala Dvořáka a Daniely Dvořákové s výmluvným názvem *Nejčastější chyby při přeměnách společností z pohledu praxe* upozorňuje na rizikové momenty, které mohou nastat v průběhu vnitrostátní přeměny. Autoři z pozice daňového poradce a advokáta popisují 13 častých chyb, ke kterým při realizaci přeměn dochází, a uvádějí jejich praktické dopady.

Na problematiku zneužití daňového práva se zaměřuje čtvrtý článek od Terezy Sládkové. Zneužitím práva se rozumí situace, kdy daňový subjekt formálně splní podmínky pro aplikaci určitého daňového ustanovení, avšak dosáhne tím výsledku, který je v rozporu se smyslem a účelem zákona – tedy získá nepřípustnou daňovou výhodu. Podnikatelé často volí složité řetězce kroků, zahrnující např. prodeje podílů, zakládání vícestupňových holdingových struktur, dluhové financování bez skutečných externích zdrojů, výplaty podílů na zisku či fúze mateřských a dceřiných společností. Na konkrétní případy navazuje další článek Jany Skálové a Michala Hory, který analyzuje relevantní judikaturu Nejvyššího správního

soudu týkající se zneužití daňového práva se zapojením přeměn korporací.

Šestý článek Ondřeje Havránka uzavírá blok varovných témat. Zaměřuje se na přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů při přeměně a s tím spojené změny platových podmínek zaměstnanců. V článku je rozebrán judikát Nejvyššího soudu, který řeší otázku, zda přechod práv zakládá oprávněný důvod pro odlišné zacházení s převzatými zaměstnanci ze strany přejímajícího zaměstnavatele.

Závěrečná část čísla se věnuje mezinárodnímu účetnímu standardu IFRS 3 *Podnikové kombinace*. Nový zákon o účetnictví se v mnoha ohledech inspiroval právě tímto standardem, a proto je důležité být na tyto změny včas připraven.

Sedmý článek Vladimíra Zelenky se zabývá vykazováním goodwillu dle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Představuje základní principy uznávání, oceňování a vykazování goodwillu. Na něj navazuje osmý článek Marie Zelenkové, který se věnuje nakládání s goodwillu po datu akvizice. Hodnota goodwillu uznaného při akvizici se dle IFRS neodepisuje, ale může být snížena při znehodnocení nebo odstraněna z účetnictví při prodeji tzv. penězotvorné jednotky, k níž byl goodwill přiřazen. Autorka podrobně rozebírá obě situace včetně konkrétních příkladů.

Téma přeměn je velmi rozsáhlé a jistě bychom našli i další oblasti, které si zaslouží hlubší analýzu. Věříme však, že připravené články vám pomohou lépe se v této problematice zorientovat, upozornit klienty na rizika spojená s agresivním daňovým plánováním, které může být posouzeno jako zneužití práva, a zároveň vzbudí zájem o nové účetní přístupy k přeměnám v připravovaném zákoně o účetnictví.

AUDITING Č. 1/2025

ročník 2

Toto číslo vyšlo 24. 7. 2025

VYDÁVÁ: Komora auditorů České republiky, Opletalova 55, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 212 670, 224 222 178, IČ 70901473, www.kacr.cz

Vydávání povoleno MK ČR E 24525, ISSN 3029-5106 (3029-5114)

Vychází 4x ročně.

REDAKCE: Ing. Lenka Zouharová, Ph.D., redakce@kacr.cz

REDAKČNÍ RADA: doc. Ing. Ladislav Mejzlík, Ph.D., předseda, Ing. Jiří Pelák, Ph.D., místopředseda,
Jarmila Melichová, Ing. Jan Molín, Ph.D., doc. Ing. David Procházka, Ph.D.,
Ing. Michal Šindelář, Ph.D., Ing. Michal Štěpán, Ing. Petr Vácha, Ph.D.

Pravidla pro zveřejňování článků jsou uvedena na webu KA ČR (www.kacr.cz/desatero).

Články prochází recenzním řízením.

INZERCE, SAZBA, DISTRIBUCE: Infomedia, spol. s r.o. Otravická 731/11, 142 00 Praha 4,
tel.: 607 972 085, e-mail: infomedia@infomedia.cz

TISK: Wendy, spol. s r.o., Mělník

© Komora auditorů ČR

Novela zákona o přeměnách 2024: Klíčové změny a praktické dopady

Mgr. Ing. Daniela Dvořáková

je advokátkou a spoluzakladatelkou advokátní kanceláře AVENTAS. Specializuje se primárně na projekty zařaditelné do oblastí obchodního práva, u nichž může uplatnit skloubení právních a ekonomických poznatků získaných při studiu Právnické fakulty Univerzity Karlovy a Vysoké školy ekonomické v oboru Zdanění a daňová politika a dále v praxi při působení v advokátních kancelářích. Nejčastěji se věnuje transakčnímu poradenství, přeměnám, strukturacím majetku obecně a rovněž svěrenským fondům.

V červenci 2024 nabyla účinnosti dlouho očekávaná novela¹ zákona o přeměnách obchodních společností a družstev. Jejím primárním účelem byla implementace změn týkajících se přeshraničních přeměn přijatých na evropské úrovni v rámci novelizační směrnice tzv. Mobility Directive² do českého právního řádu.

Mobility directive představuje zásadní legislativní akt, kterým byl vytvořen harmonizovaný právní rámec mezi členskými státy EU pro přeshraniční fúze, rozdělení a přemístění sídla kapitálových společností. Směrnice byla přijata již v roce 2019 s cílem posílit jednotný vnitřní trh a reagovat na rostoucí potřebu právní jistoty v přeshraniční mobilitě podniků v rámci EU. Směrnice přinesla významné pozitivní změny, mezi něž patří zejména právní zakotvení přeshraničního rozdělení a přeshraničního přemístění sídla společnosti, které dosud na evropské úrovni chyběly nebo byly upraveny jen velmi fragmentárně. Dále zavedla jednotný postup posuzování legality přeshraničních přeměn a opatření proti zneužívání přeshraničních struktur.

Novela českého zákona ovšem nepřinesla pouze změny týkající se výhradně oblasti přeshraničních přeměn, ale zákonodárci využili příležitosti a zasáhli i do dosavadní úpravy čistě vnitrostátních přeměn. Novelizace se tak vedle sjednocení procesních pravidel pro přeshraniční a vnitrostátní přeměny dotkla také oblasti ochrany stakeholderů dotčených přeměnou (menšinových společníků, věřitelů a zaměstnanců) a přinesla řadu úprav s cílem odstranit praxí zjištěné nedostatky dosavadních pravidel, zjednodušit proces přeměny a snížit administrativní i finanční zátěž obchodních společností procházejících přeměnou.

V následujících částech článku bude věnována pozornost vybraným klíčovým aspektům novely s důrazem na praktické dopady pro obchodní společnosti a jejich poradce.

¹ Zákon č. 162/2024, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2121 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice 2017/1132, pokud jde o přeshraniční přemístění sídla, fúze a rozdělení.

Změny v oblasti přeshraničních přeměn

Mobility directive významně proměnila právní rámec pro realizaci přeshraničních přeměn na území EU. Vedle dosavadní úpravy přeshraničních fúzí zavádí jednotná pravidla i pro přeshraniční rozdělení a přeshraniční přemístění sídla. V rámci české právní úpravy se nejedná o zcela převratnou novinku, jelikož přeshraniční rozdělení a přeshraniční přesídlení byly jako možné formy přeshraničních přeměn již několik let její součástí. Zavedení harmonizovaných pravidel pro všechny formy přeshraničních přeměn napříč státy EU však znamená významný posun pro jejich praktické využívání. Před přijetím Mobility directive a její implementací do právních řádů jednotlivých členských států mohly české společnosti úspěšně realizovat přeshraniční rozdělení nebo přesídlení pouze, pokud druhý stát, kde měla dotčená přeměna proběhnout, rovněž sám příslušnou formu přeshraniční přeměny ve své právní úpravě připustil a právní úpravy obou států bylo možné označit za kompatibilní. Absence jednotného rámce pro přeshraniční rozdělení a přeshraniční změnu sídla činila tuto oblast právně nejistou a v praxi obtížně realizovatelnou.

Proces přeshraniční přeměny

Základním stavebním kamenem přípravy přeshraniční přeměny zůstává projekt přeshraniční přeměny, který musí být uložen buď do sbírky listin příslušného rejstříkového soudu, nebo zveřejněn na internetových stránkách dotčené společnosti zúčastněné na přeměně. Publikace projektu přeshraniční přeměny je následována publikací upozornění určeného společníkům, věřitelům a zástupcům zaměstnanců (případně zaměstnancům samotným, pokud zástupce nemají), že mohou k návrhu přeměny podat své námítky. Toto upozornění musí obsahovat informaci o lhůtě pěti pracovních dnů před konáním valné hromady, kde má dojít ke schválení přeshraniční přeměny, v jejímž rámci lze společnosti námítky k projektu doručit.

Kromě toho je nově zavedena povinnost zveřejnit prohlášení statutárního orgánu o finanční situaci společnosti. Tento institut představuje nadstandardní prostředek ochrany věřitelů, který český zákonodárce zavedl v rámci tzv. regulační diskrece, kterou evropská směrnice členským státům poskytuje. Prohlášení, které nesmí být ke dni zveřejnění starší než jeden měsíc, musí obsahovat výslovné ujištění, že si statutární orgán není vědom žádných skutečností,

kteří by společnosti bránily po uskutečnění přeshraniční přeměny dostát svým závazkům. Podle důvodové zprávy má toto prohlášení potenciál předejít sporům o případné dodatečné zajištění pohledávek věřitelů.

Ke změnám dochází i v oblasti povinnosti zpracovat zprávu o přeshraniční přeměně. Každá česká osoba zúčastněná na přeshraniční přeměně je povinna vypracovat zprávu, která obsahuje právní a ekonomické odůvodnění zamýšlené přeměny a její dopady na zaměstnance i budoucí podnikání společnosti. Zpráva se dále člení na část určenou společníkům a část určenou zaměstnancům. Alternativně lze vyhotovit dvě samostatné zprávy. Obsahové náležitosti obou částí jsou přijatou novelou rozšířeny např. o informace o právu společníka vystoupit ze společnosti a o postupu jeho uplatnění či o opatřeních přijatých k ochraně pracovněprávních vztahů a jejich dopadech na dceřiné společnosti. Oddíl pro společníky se však nevyžaduje, pokud všichni společníci souhlasí s jeho nevytvořením nebo jde o společnost s jediným společníkem. Oddíl pro zaměstnance se nevypracovává, nemá-li společnost ani její dceřiné společnosti žádné zaměstnance (mimo členy statutárních orgánů). Pokud nejsou vyžadovány žádné z těchto oddílů, není třeba vyhotovit ani zprávu jako celek. V případě, že je zpráva vyžadována, musí být zveřejněna nebo jiným elektronickým způsobem zpřístupněna alespoň šest týdnů před konáním valné hromady, která bude o přeshraniční přeměně rozhodovat.

Obdobná rozšíření povinných náležitostí se týkají i znalecké zprávy. Vedle dosavadních náležitostí musí znalecká zpráva nově obsahovat i stanovisko k přiměřenosti vypořádacího podílu v případě vystoupení společníka. Povinnost vyhotovit znaleckou zprávu se však neuplatní u společností s jediným společníkem, osobních společností a v případě přeshraničního rozdělení vyčleněním, což má za cíl eliminaci neúčelných administrativních nákladů.

V nově vložených ustanoveních § 59qa až § 59qc zákon sjednocuje pravidla pro schvalování všech typů přeshraničních přeměn. Samostatná ustanovení pak upravují případné zvláštnosti podle konkrétního druhu přeměny.

Důležitou novinkou je rozšíření práva společníků kapitálových společností vystoupit ze společnosti v případě nesouhlasu s přeshraniční přeměnou. Toto právo mohou uplatnit společníci, kteří byli

k datu rozhodnutí o přeměně společníky a současně hlasovali proti nebo jiným způsobem vyjádřili nesouhlas (zejména jedná-li se o společníka s podílem bez hlasovacího práva). Český zákonodárce zde zvolil nadstandardní ochranu, jelikož evropská směrnice předpokládá toto právo pouze tehdy, má-li společník získat účast v zahraniční právnické osobě. Právo vystoupení musí společník uplatnit písemně nejpozději ve lhůtě jednoho měsíce od schválení přeměny, přičemž jej nelze zpětně odvolat. Vypořádací podíl je povinna poskytnout nástupnická společnost, přičemž jeho výše musí odpovídat přiměřené reálné hodnotě podílu. V případě jejího nedodržení se společník může samostatně domáhat peněžního dorovnání u soudu.

Nadále se uplatňuje povinnost získat notářské osvědčení o splnění zákonných požadavků. Notář jej vydá do tří měsíců od obdržení kompletní dokumentace k přeshraniční přeměně nebo uvede důvody, pro které osvědčení vydat nemůže, přičemž může stanovit dodatečnou lhůtu k doplnění. Nově je však notářům stanovena povinnost osvědčení odmítnout, existuje-li vážné podezření, že přeměna má zneužívající nebo podvodný účel, směřuje k vyhybání se či obcházení vnitrostátních nebo unijních právních předpisů anebo k páchání trestné činnosti. K objasnění těchto podezření je notáři přiznáno právo žádat o součinnost dotčené orgány veřejné moci a případně i přizvat znalce.

Obdobným způsobem musí přeshraniční přeměnu posoudit a osvědčit zahraniční notář se sídlem ve státě zahraniční osoby zúčastněné na přeshraniční přeměně, případně příslušný zahraniční rejstříkový soud, a to v souladu s požadavky práva, kterým se řídí vnitřní poměry této zahraniční osoby zúčastněné na přeshraniční přeměně.

V duchu digitalizace notář ukládá osvědčení přímo do sbírky listin, čímž se zajišťuje jeho dostupnost rovněž v systému BRIS, kterým se propojují rejstříky jednotlivých států. Notář rovněž ověřuje splnění požadavků pro zápis do obchodního rejstříku a kontroluje osvědčení vydaná ostatními členskými státy prostřednictvím uvedeného systému.

Účinnost přeshraniční přeměny se nadále řídí právem příslušného členského státu, tedy u přesunu sídla právem státu, do něhož je sídlo přemísťováno, u fúzi právem státu nástupnické společnosti a u rozdělení právem státu rozdělované společnosti. Pokud cizí právní řád okamžik účinnosti neurčuje, použije se právní úprava česká.

Přeshraniční fúze

Novela přináší do českého právního řádu novou variantu fúze aplikovatelnou jak v kontextu přeshraničním, tak i vnitrostátním. Jedná se o fúzi sloučením, při níž dochází ke spojení jedné nebo více zanikajících společností s nástupnickou společností za situace, kdy jsou společníky všech zúčastněných společností buď tytéž osoby vlastníci v každé společnosti podíly ve stejném poměru, nebo je jediným vlastníkem všech podílů v zúčastněných společnostech (přímo či nepřímo) jedna osoba.

Zavedení této nové varianty fúze je motivováno především potřebou umožnit využití zjednodušeného postupu právě v těchto specifických případech přeshraniční fúze sloučením. Při splnění podmínek pro zjednodušený postup totiž odpadá povinnost uvádět v projektu přeshraniční fúze údaje o:

- » výměnném poměru podílů společníků zanikající společnosti na nástupnické společnosti,
- » právech, která bude nástupnická společnost poskytovat vlastníkům dluhopisů,
- » výši vypořádacího podílu pro případ vystoupení společníka.

Zároveň není vyžadováno vypracování zprávy o přeshraniční fúzi ze strany zanikající společnosti, zajištění znalecké zprávy o přeshraniční fúzi a schválení fúze valnou hromadou nebo rozhodnutím jediného společníka zanikající společnosti.

Tato procesní zjednodušení reflektují skutečnost, že v dané variantě fúze nejsou vnitřní majetkové poměry mezi společníky dotčeny a přeměna nepřináší změnu v rozložení účasti na základním kapitálu nástupnické společnosti.

Vedle toho se novelou rozšiřují i obecné požadavky na obsah projektu přeshraniční fúze. Nově se mezi jeho povinné náležitosti řadí i údaj o dostatečném zajištění, které má být poskytnuto věřitelům, čímž dochází k posílení jejich právní ochrany v souvislosti s realizací přeshraniční přeměny.

Přeshraniční rozdělení

Evropská harmonizovaná pravidla po účinnosti Mobility directive dopadají v rámci přeshraničních rozdělení pouze na situace, kdy rozdělovaná společnost při svém zrušení bez likvidace převádí celé své jmění na nově vznikající nástupnické společnosti (rozštěpení), nebo kdy rozdělovaná společnost převádí část svého jmění na nově vznikající nástupnické společnosti (odštěpení). Naopak přeshraniční rozdělení s převodem jmění na již existující nástupnické společnosti, tj. přeshraniční rozštěpení a odštěpení sloučením, předmětem harmonizace stále nejsou. Dle bodu (8) preambule Mobility directive je důvodem tohoto přístupu větší složitost a potenciální riziko obcházení právních předpisů při přeshraničním rozdělení s převodem jmění na již existující nástupnické společnosti.

Český právní řád již před přijetím transpoziční novely upravoval právě i taková přeshraniční rozdělení, při nichž dochází k převodu jmění na již existující nástupnické společnosti. Novela v tomto ohledu nezavádí žádné změny, a proto z pohledu české úpravy zůstává realizace těchto forem přeshraničního rozdělení i nadále možná. Je však třeba upozornit, že z důvodu chybějící harmonizace lze tento typ přeměny uskutečnit pouze ve spolupráci s jiným členským státem EU, který takové rozdělení výslovně připouští a jehož právní úprava je v tomto směru kompatibilní s českou právní úpravou. Obdobnou úpravu připouštějící rozdělení sloučením s existující společností zavedla např. Belgie.

Jedním z praktických důsledků neexistence harmonizace některých aspektů přeshraničního rozdělení je vyloučení možnosti použití zjednodušeného postupu, a to zejména podle § 287b a § 306a zákona o přeměnách. Tato ustanovení umožňují v určitých případech realizovat přeměnu bez jejího schválení valnou hromadou nebo jediným společníkem. V případě přeshraničních rozdělení je však jejich využití výslovně vyloučeno.

Vedle doplnění úpravy nového typu přeměny, tzv. rozdělení vyčleněním, přináší novela také novou povinnost ve vztahu k oceňování jmění. Při přeshraničním rozdělení je nově zanikající nebo rozdělovaná společnost povinna nechat ocenit celé své jmění znaleckým posudkem, a to jak tu část, která přechází na nástupnické společnosti, tak i tu, která dle projektu zůstává rozdělované společnosti v případě odštěpení nebo vyčlenění.

Přeshraniční přemístění sídla

Novela zákona o přeměnách přesahuje rámec požadavků stanovených evropským právem rovněž v oblasti přeshraničního přemístění sídla. Na rozdíl od Mobility directive, která harmonizuje podmínky pouze pro přemístění sídla mezi členskými státy EU, zavádí česká právní úprava možnost přemístění sídla i mezi Českou republikou a státy mimo EU a EHP. Tato rozšířená možnost je odůvodněna snahou o posílení právní jistoty v otázce přípustnosti takových přemístění, jakož i o rozšíření možností podnikatelské mobility a obecné úrovně svobody usazování a podnikání. Z členských států najdeme vnitrostátní úpravu pro re-domicilaci společnosti z nebo do nečlenského státu také např. v Lucembursku, na Maltě nebo Kypru.

Je však třeba upozornit, že podobně jako v jiných případech, kdy zákon o přeměnách upravuje instituty nad rámec evropské harmonizace, zůstává faktická možnost přemístění sídla existující společnosti do nebo z třetího státu za současného zachování právní kontinuity společnosti značně omezená. Praktická proveditelnost těchto přemístění totiž vždy závisí na skutečnosti, zda právní řád daného třetího státu takové přesídlení umožňuje, a případně za jakých podmínek. Příkladem jurisdikce, která umožňuje tzv. domestikaci společnosti (tj. přesun sídla společnosti z jiného státu do dané jurisdikce) při splnění zákonem stanovených podmínek, je Švýcarsko nebo americký stát Delaware. Lze tak shrnout, že ačkoliv český zákon o přeměnách výslovně umožňuje přemístění sídla i do jiného než členského státu EU, absence mezinárodní harmonizace v této oblasti představuje citelnou překážku pro jejich praktické využití.

Nová forma rozdělení – vyčlenění

Jednou z hlavních novinek, nejen v rámci evropské harmonizace, ale i pro české právo, je nová forma rozdělení, a to rozdělení vyčleněním. Podstatou této nové formy rozdělení je vyčlenění části jmění rozdělované společnosti a její převod na nástupnickou společnost výměnou za podíly, které nabývá přímo rozdělovaná společnost. Ta se tím stává společníkem nástupnické společnosti, která má tak v důsledku přeměny postavení její dceřiné společnosti. Významným rysem této formy přeměny je, že rozdělovaná společnost nezaniká, a přeměna se tak může stát efektivním nástrojem pro restrukturalizaci nebo založení skupiny společností.

Rozdělení vyčleněním se vznikem nové společnosti je využitelné zejména tehdy, pokud má být založena dceřiná společnost a zároveň na ni převedena určitá část jmění. Oproti běžnému postupu, spočívajícímu v založení nové společnosti a následném vložení části jmění buď formou zvýšení základního kapitálu, nebo nepeněžitým příplatkem mimo základní kapitál společnosti, přináší tento typ přeměny vyšší právní a účetní návaznost mezi původní a novou entitou.

Ve variantě vyčlenění sloučením s již existující nástupnickou společností může být přeměna uskutečněna ve dvou odlišných situacích. Rozdělovaná společnost získává podíly v nástupnické společnosti výměnou za převedenou část svého jmění. Tento postup může sloužit jako alternativní nástroj ekvitního financování, kdy namísto peněžního vkladu dochází k nepeněžnímu vkladu formou části podniku. Jak již však bylo zmíněno, ačkoliv v rámci české právní úpravy rozdělení vyčleněním sloučením je výslovně umožněno, evropská úprava harmonizuje pravidla pouze pro variantu vyčlenění se vznikem nové společnosti.

V případě, že rozdělovaná společnost je již před přeměnou jediným společníkem nástupnické společnosti, získala by tato rozdělovaná společnost v důsledku vyčlenění jen další podíly, které by však z hlediska jejího postavení neměly žádný praktický význam. Právní úprava proto výslovně připouští, aby byl v tomto případě nabývací efekt nových podílů v projektu přeměny vyloučen, čímž se eliminuje nadbytečná administrativní zátěž pro společnost zúčastněné na přeměně. Současně je v tomto případě možné využít zjednodušený postup schvalování přeměny, kdy se nevyžaduje schválení rozdělení jediným společníkem nástupnické společnosti, kterým je rozdělovaná společnost. Postačí tak pouze schválení rozdělení valnou hromadou nebo jediným společníkem rozdělované společnosti.

Zavedení nové formy rozdělení vyčleněním rozšiřuje možnosti jak pro vnitroskupinové restrukturalizace, tak i pro oblast investičních akvizic a obdobných transakcí. Od zavedení vyčlenění do právního řádu zatím příliš vysoký počet přeměn v této formě nepozorujeme, přesto bude jistě zajímavé sledovat, jak se bude trend preferovaných postupů v oblasti fúzí a akvizic vyvíjet.

Postavení dotčených osob

Nová úprava dále posiluje práva osob, které mohou být přeměnou dotčeny. Jedná se primárně o minoritní společníky, zaměstnance a věřitele společností zúčastněných na přeměně. Český zákonodárce se pro účely jednotnosti a systematičnosti zákona o přeměnách rozhodl uplatnit pravidla stanovená evropskou úpravou pro přeshraniční přeměny i na přeměny čistě vnitrostátní. Díky tomu tak český zákon neobsahuje dva odlišné procesy přeměn, nýbrž jeden společný procesní rámec, přičemž odlišnosti mezi jednotlivými typy přeměn a mezi přeměnami přeshraničními a vnitrostátními jsou zakotveny tam, kde to vyžadují specifické okolnosti či logika dané přeměny.

Publikace dokumentů k přeměně

Změna ve způsobu informování dotčených osob v rámci přeměn představuje významné zjednodušení procesních požadavků a redukci administrativní zátěže za současného zachování vysoké míry informovanosti dotčených osob.

V první řadě došlo ke zrušení povinnosti zveřejnit oznámení o uložení projektu přeměny do sbírky

listin spolu s upozorněním pro věřitele, zástupce zaměstnanců, popřípadě zaměstnance a společníky na jejich práva v obchodním věstníku. Zveřejňování v obchodním věstníku nemělo zásadní efekt na uplatňování práv dotčených osob a představovalo tak zbytečné administrativní náklady. Nově si zúčastněné společnosti mohou vybrat, zda projekt přeměn uloží alespoň jeden měsíc přede dnem schválení přeměny do sbírky listin obchodního rejstříku, nebo jej po dobu alespoň jednoho měsíce přede dnem, kdy má být přeměna schválena, až do doby jednoho měsíce po jejím schválení nebo neschválení uveřejní pouze na své internetové stránce. V obou případech musí zúčastněná společnost uložit do sbírky listin obchodního rejstříku upozornění pro dotčené osoby. Zúčastněná společnost, která má svou internetovou stránku (tj. akciová společnost vždy a ostatní společnosti, pokud mají své internetové stránky zřízeny dobrovolně), zveřejnění upozornění pro dotčené osoby na své internetové stránce i při zvolení způsobu publikace projektu přeměny jeho uložení do sbírky listin. Naopak při zvolení způsobu publikace projektu přeměny pouze na své internetové stránce, je zúčastněná společnost povinna zajistit zápis údajů o přeměně do obchodního rejstříku.

Koncepční změnou související se zveřejňováním informačních dokumentů k přeměně je přesun procesních pravidel týkajících se zápisu přeměn do obchodního rejstříku. Rozsah údajů o přeměně, které se zapisují do obchodního rejstříku při uveřejnění projektu přeměny na internetové stránce zúčastněné společnosti, a povinnost uložit do sbírky listin obchodního rejstříku upozornění pro dotčené osoby na jejich práva tak nově stanoví zákon o veřejných rejstřících³.

Za účelem přehlednosti a informovanosti osob mělo Ministerstvo spravedlnosti ČR zajistit rozvoj informačního systému justice.cz tak, aby byla informace, že se společnost zapsaná v obchodním

rejstříku účastní přeměny, na první pohled evidentní již z náhledu subjektu pro vyhledávání v rámci webového rozhraní veřejného rejstříku. Údaj o účasti na přeměně má být v této podobě systémem zobrazen automaticky v návaznosti na provedení zápisu údajů o přeměně nebo uložení projektu přeměny do sbírky listin, tj. bez nutnosti iniciace zobrazení tohoto údaje ze strany zúčastněné společnosti. V době přípravy tohoto článku, tedy více než devět měsíců po účinnosti předmětné novely, však tato funkcionalita systému justice.cz stále není plně zajištěna. Informaci o tom, zda se společnost účastní přeměny, tak lze spolehlivě získat až nahlédnutím do sbírky listin, případně do obchodního věstníku, který i přes zrušení povinnosti zde oficiálně publikovat oznámení o přeměně a upozornění pro dotčené osoby na jejich práva automaticky zobrazuje záznamy změn uskutečněných v obchodním rejstříku a sbírce listin.

Pravidla upravená nově zákonem o veřejných rejstřících zahrnují dále postup podání návrhu na zápis přeměny, samostatně pro vnitrostátní a přeshraniční přeměny, předávání údajů prostřednictvím systému BRIS při přeshraničních přeměnách, obsah osvědčení notáře o splnění zákonných požadavků přeshraniční přeměny a v neposlední řadě také možnost notáře ukládat listiny související s projektem přeměny do sbírky listin a provádět přímý zápis údajů o přeměně spolu s uložení upozornění do sbírky listin.

Zajištění věřitelů

Změny se dále týkají práva věřitelů na poskytnutí dostatečné jistoty, které je modifikováno na nové právo požadovat dostatečné zajištění pohledávek, jejichž dobytnost se v důsledku přeměny zhorší. Věřitelé mohou dostatečné zajištění požadovat v případě zhoršení dobytnosti jakékoliv jejich dosud nesplatné pohledávky ze závazků vzniklých před zveřejněním projektu přeměny, a to včetně pohledávky budoucí nebo podmíněné. To znamená, že věřitel se může domáhat svého práva i v případě, že jeho pohledávka vznikla po zveřejnění projektu přeměny nebo dokonce po zápisu přeměny do obchodního rejstříku, jestliže vznikla ze smluvního vztahu vzniklého před zveřejněním projektu přeměny. Dochází tak k zajištění dostatečné ochrany i pro věřitele, kteří mají se zúčastněnou společností dlouhodobý smluvní vztah.

³ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů („zákon o veřejných rejstřících“).

Právo na dostatečné zajištění pohledávky může věřitel uplatnit ve lhůtě tří měsíců ode dne zveřejnění projektu přeměny ve sbírce listin či na internetové stránce zúčastněné společnosti. Jedná se o lhůtu prekluzivní, pokud tedy věřitel své právo na dostatečné zajištění své pohledávky neuplatní u soudu včas, toto právo zaniká. I v případě, že věřitel své právo včas a řádně uplatní podáním návrhu u příslušného soudu, nevzniká tím překážka pokračování procesu přeměny a jejího zápisu do obchodního rejstříku.

Ochrana společníků bez hlasovacího práva

Osobami, které mohou být negativně dotčeny přeměnou, jsou dále společníci společnosti zúčastněné na přeměně, a to zejména minoritní společníci a společníci, s jejichž podílem není spojeno hlasovací právo. Rozhodnutí valné hromady o tom, zda bude přeměna schválena či nikoliv, je považováno za důležitou otázku týkající se společnosti, z toho důvodu jsou pro takové rozhodnutí vyžadovány alespoň tři čtvrtiny hlasů společníků přítomných na valné hromadě. Opomíjenou skupinou však před přijetím novely byli společníci bez hlasovacího práva.

Novelizovaná úprava tento požadavek modifikuje a nově je tak ke schválení přeměny společnosti s ručením omezeným zapotřebí schválení nejméně třemi čtvrtinami hlasů společníků přítomných na valné hromadě, přičemž společníci vlastníci podíly, s nimiž není spojeno hlasovací právo, mají nově na valné hromadě rozhodující o schválení přeměny právo hlasovat. V případě akciových společností již dřívější úprava vyžadovala pro schválení přeměny souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií. Tato úprava zůstává nadále zachována.

V případech sistace hlasovacího práva společníka, např. v důsledku prodlení s plněním vkladové povinnosti, je tento společník chráněn požadavkem souhlasu společníka s významným rozhodnutím,

které může mít dopad do jeho práv nebo povinností. Společník, jehož hlasovací právo je sistováno, a tudíž nemůže proti přeměně hlasovat, je oprávněn vyjádřit svůj nesouhlas s přeměnou, který musí být zaznamenán do příslušného notářského zápisu.

Praktické novinky v procesu přeměn

Neméně důležitou skupinou novinek představují změny, jejichž cílem je proces přeměny zjednodušit, odstranit nadbytečné a neúčelné požadavky, snížit administrativní náklady a rovněž odstranit některé výkladové nejasnosti, které v praxi dosud vyvstaly. Součástí těchto úprav jsou také formální změny s účelem sladit zákon o přeměnách s aktuálním zněním zákona o obchodních korporacích vzhledem ke zrušení funkce statutárního ředitele v akciových společnostech s monistickou strukturou vnitřního uspořádání.

Zrušení povinnosti jmenování znalce soudem

Bez pochyby vítanou změnou je zrušení požadavku na jmenování znalce k vyhotovení znaleckého ocenění jmění při přeměně soudem. Tento požadavek byl již delší dobu považován za přežitek, který na účastníky přeměny kladl zbytečnou administrativní zátěž, aniž by přinášel jakékoliv výhody na straně osob, které mohou být přeměnou dotčeny, posilující ochranu jejich práv. Znalce tak nově vybere ze *Seznamu znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů* přímo společnost zúčastněná na přeměně, případně na základě dohody všechny zúčastněné společnosti.

V praxi soudy zpravidla jmenovali znalce dle návrhu, který za tímto účelem předložili společnosti zúčastněné na přeměně, za předpokladu, že navržený znalec byl řádně zapsán v *Seznamu znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů* s odpovídající kvalifikací k vyhotovení potřebného znaleckého posudku. *Seznam znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů* je však veřejně dostupný, jakákoliv osoba zúčastněná na přeměně nebo osoba, která by mohla být přeměnou dotčena, tak může údaje o znalci a jeho kvalifikaci bez obtíží ověřit. V účasti soudu na tomto kroku tak nelze spatřovat žádné významné posílení ochrany práv dotčených osob. Zároveň z hlediska zatíženosti soudu je zrušení povinnosti jmenovat znalce pro přeměnu soudem užitečnou změnou.

Využití výjimek z povinného znaleckého ocenění

Další praktickou novinkou je možnost využít výjimky z povinnosti znaleckého ocenění. Jedná se např. o ocenění investičních cenných papírů nebo nástrojů peněžního trhu váženým průměrem z cen, za které byly uskutečněny obchody s těmito cennými papíry nebo nástroji na jednom nebo více evropských regulovaných trzích v době šesti měsíců přede dnem zápisu přeměny do obchodního rejstříku, nebo dále o ocenění jiného majetku reálnou hodnotou určenou obecně uznávaným nezávislým odborníkem za využití obecně uznávaných standardů a zásad oceňování ne déle než šest měsíců přede dnem zápisu přeměny do obchodního rejstříku.

Určení rozhodného dne

K rozhodnému dni nastávají účetní účinky přeměny, jedná se tak o zásadní milník v rámci plánování i samotné realizace procesu přeměny. Původní právní úprava však vyvolávala v některých případech nejasnosti ohledně mantinelů, v jichž lze rozhodný den určit. Za účelem odstranění těchto nejasností novelizovaná úprava výslovně stanoví, že jako rozhodný den fúze nebo rozdělení nelze stanovit den, který předchází vzniku zúčastněné společnosti. Důvodem jsou zejména povinnosti, které musí společnost jakožto účastník přeměny splnit k rozhodnému dni, a společnost, která k rozhodnému dni ještě neexistuje, logicky nemůže tyto své povinnosti splnit. Dalším vyjasněním možností při plánování vícečetné účasti na přeměně a výslovným zavedením praxí využívané situace do zákona je výslovné umožnění účastnit se více přeměn se stejným rozhodným dnem.

Schválení přeměny per rollam

V neposlední řadě je vhodné zmínit i modifikaci úpravy rozhodování o přeměně mimo valnou hromadu (tzv. per rollam). Oproti původnímu znění se staví na jisto možnost rozhodnout o přeměně per rollam u všech forem obchodních korporací a zajišťuje se soulad úpravy se zákonem o obchodních korporacích.

Závěrečné shrnutí

Novelizovaná úprava přeměn přináší velké množství změn jak pro přeshraniční, tak pro vnitrostátní přeměny, které budou mít významný dopad do praxe. V první řadě se rozšiřují praktické možnosti realizace zahraničních přeměn vzhledem k novému harmonizovanému rámci pravidel zahrnujících přeshraniční rozdělení a přeshraniční přemístění sídla. Nově zavedená forma rozdělení vyčleněním má rozšířit možnosti při strukturaci vnitroskupinových restrukturalizací i investičních transakcí. Zároveň dochází ke sladění podstatných parametrů procesního postupu při realizaci zahraniční a vnitrostátní přeměny. V neposlední řadě se zavádí celá řada změn směřujících ke zjednodušení procesu přeměn a snížení administrativní zátěže kladené na účastníky přeměny, např. zrušení povinnosti jmenovat znalce soudem nebo povinnosti uveřejňovat oznámení o přeměně spolu s upozorněním pro dotčené osoby v obchodním věstníku. Pro poradce specializující se na oblast přeměn obchodních společností jsou změny dobrou zprávou, jelikož nová úprava jim poskytne větší flexibilitu a možnosti vyhovět požadavkům a záměrům jejich klientů.

Vyčlenění v zákoně o přeměnách a jeho účetní a daňové souvislosti

Doc. Ing. Jana Skálová, Ph.D.

vystudovala Vysokou školu ekonomickou v Praze. Je daňovou poradkyní a auditorkou, partnerkou ve společnosti TPA Group. Jako docentka působí na Fakultě financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze. Je dlouholetou členkou Prezidia KDP ČR, působí také jako zkušební komisař KDP ČR. Je autorkou nebo spoluautorkou řady knih a článků v českých a zahraničních odborných časopisech. Odborné veřejnosti je známa svou přednáškovou činností na téma účetnictví, daň z příjmů právnických osob a přeměny kapitálových korporací, a to jak pro Komoru daňových poradců, Justiční akademii, Finanční správu, tak i pro vzdělávací agentury.

Ing. et Ing. Jáchym Lukeš, Ph.D.

působí na Ministerstvu financí ČR jako zástupce ředitele odboru Účetnictví, oceňování a související odborné profese, kde se věnuje primárně přípravě nové účetní legislativy. Dále působí na Vysoké škole ekonomické v Praze jako odborný asistent na Katedře finančního účetnictví a auditingu. Na katedře se podílí na výuce bakalářských i magisterských kurzů a výzkumu v oblasti účetnictví, zdanění, přeměn obchodních společností či IFRS. Je autorem řady článků a odborných publikací. V květnu 2023 byl jmenován do Redakční rady Bulletinu Komory daňových poradců ČR. Je garantem a přednášejícím v rámci systému průběžného vzdělávání zaměstnanců Finanční správy.

Ing. Mariana Peprníčková, Ph.D.

je odbornou asistentkou na katedře finančního účetnictví a auditingu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze. Vystudovala magisterský a doktorský obor účetnictví a finanční řízení podniku na VŠE v Praze. Odborně se zaměřuje na globální regulaci účetnictví, proces tvorby účetních pravidel a implementaci IFRS do českých účetních předpisů. V praxi se několik let zabývala účetním výkaznictvím leasingových společností podle IFRS. Je tajemnicí Národní účetní rady.

Institut vyčlenění představuje zcela nový pojem v zákoně č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, který byl do českého právního řádu zaveden novelou účinnou od 19. července 2024. Přestože se vyčlenění řadí mezi formy rozdělení společnosti, přináší v porovnání s dosavadními formami – odštěpením a rozštěpením – odlišné právní, účetní i daňové aspekty, které je potřeba z pohledu auditora a daňového poradce pečlivě vyhodnotit.

Hlavním znakem vyčlenění je, že rozdělovaná společnost nezaniká a vyčleněná část jejího jmění přechází na nástupnickou společnost výměnou za podíl na nástupnické společnosti. Protiplnění za vyčleněné jmění v podobě podílu na nástupnické společnosti, kam vyčleněné jmění přechází, není tedy poskytováno přímo společníkům rozdělované společnosti (jako tomu je např. u rozdělení odštěpením), ale zůstává v rukou rozdělované společnosti. Ta získává podíl v nástupnické společnosti, která může být tímto procesem založena, nebo získává podíl v již existující společnosti, pokud bude realizováno vyčlenění sloučením. Z tohoto důvodu má i vyčlenění značně odlišné účetní a daňové dopady oproti ostatním formám rozdělení.

Cílem tohoto článku je vysvětlit základní právní podstatu vyčlenění, jeho rozdíly oproti ostatním formám rozdělení a rozebrat jeho dopady do účetnictví a daňové oblasti jak na straně rozdělované, tak nástupnické společnosti.

Definice a právní rámec vyčlenění

Vymezení pojmu „vyčlenění“ podle zákona o přeměnách

Pojem vyčlenění je zakotven v § 243 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen „zákon o přeměnách“). Vyčlenění je specifickou formou rozdělení společnosti, při které:

- » rozdělovaná společnost nezaniká,
- » část jejího jmění (vyčleněný majetek a závazky) přechází na jinou společnost – buď nově vznikající, nebo existující,
- » rozdělovaná společnost získává podíl nebo podíly v nástupnické společnosti, pokud projekt rozdělení výslovně nestanoví jinak.

Podstatou vyčlenění je tedy výměna části vlastního jmění za podíl v jiné společnosti, přičemž vlastnická struktura rozdělované společnosti vůči jejím společníkům zůstává beze změny.

Zákon o přeměnách umožňuje tři varianty vyčlenění:

- » Vyčlenění se vznikem nové společnosti (§ 243 odst. 1 písm. c bod 1):
 - vyčleněná část jmění přechází na jednu nebo více nově vznikajících společností,
 - rozdělovaná společnost se stává jediným společníkem těchto nových společností.
- » Vyčlenění sloučením (§ 243 odst. 1 písm. c bod 2):
 - vyčleněná část jmění přechází na jednu nebo více již existujících společností,
 - rozdělovaná společnost za to získává podíl v těchto nástupnických společnostech,
 - výjimečně může projekt vyloučit vznik podílu (např. při vyčlenění do 100% vlastněné dceřiné společnosti).
- » Kombinace obou variant (§ 243 odst. 1 písm. c bod 3).

Při vyčlenění sloučením jsou zúčastněnými společnostmi rozdělovaná společnost a nástupnická společnost (nebo společnosti). Při vyčlenění se vznikem nové společnosti je zúčastněnou společností

pouze rozdělovaná společnost. Toto vymezení má význam pro rozhodování, schvalování projektu a povinnosti zveřejnění.

Povinnost znaleckého ocenění jmění

Pokud budeme plánovat rozdělení vyčleněním u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, je důležité ustanovení v zákoně o přeměnách v § 265 odst. 2, které zní: „*Při rozdělení vyčleněním se vznikem nové nebo nových společností nesmí být výše základního kapitálu nástupnické společnosti vyšší než částka ocenění té části jmění rozdělované společnosti, zjištěná z posudku znalce pro ocenění, jež měla podle projektu vyčlenění přejít na danou nástupnickou společnost*“.

Účetní aspekty vyčlenění

Konečné účetní závěrky a zahajovací rozvahy

Na vyčlenění jsou aplikovány standardní postupy, které známe z přeměn společností, tedy rozdělovaná společnost má za povinnost sestavit konečnou účetní závěrku ke dni předcházejícímu rozhodný den vyčlenění. Pokud budeme plánovat vyčlenění sloučením, pak konečnou účetní závěrku sestavuje také nástupnická společnost, do které bude vyčleněné jmění přecházet sloučením.

Konečná účetní závěrka rozdělované společnosti v rozvaze obsahuje stav aktiv a pasiv včetně vyčleněvané části jmění. K rozhodnému dnu jsou sestavovány minimálně dvě zahajovací rozvahy. Jedná se o zahajovací rozvahu rozdělované společnosti, která již neobsahuje vyčleněná aktiva a dluhy, ale místo nich podíl v nástupnické společnosti. Druhá zahajovací rozvaha je sestavena nástupnickou společností.

Pokud vzniká nová nástupnická společnost, pak je převzaté jmění oceněno znaleckým posudkem, což má zásadní vliv na tvorbu nového základního kapitálu nástupnické společnosti a v podstatě i na výši vlastního kapitálu. V aktivech se pak přecenění získaných aktiv může zobrazit v souladu se zákonem o účetnictví § 24 odst. 3 písm. a) dvěma metodami, tedy převzetím účetních hodnot a zaúčtováním oceňovacího rozdílu nebo oceněním aktiv reálnými hodnotami s vykázáním případného goodwillu.

Při vyčlenění sloučením záleží na tom, zda bude zvyšován základní kapitál nástupnické společnosti. Pokud ano, je účetní postup shodný s již uvedeným

postupem pro vznik nové společnosti, pokud nikoliv, je převzat majetek a dluhy bez přecenění v účetních hodnotách rozdělované společnosti.

U rozdělované společnosti při vyčlenění tedy dochází k následujícím účetním operacím:

- » Vyčleněné jmění se odúčtuje z aktiv a dluhů.
- » Místo pozbytých aktiv a dluhů je vykázán podíl v nástupnické společnosti v účetní hodnotě pozbytého jmění.
- » Pokud by účetní hodnota vyčleňovaných dluhů přesahovala netto hodnotu vyčleňovaných aktiv, nemůže být vykázána záporná hodnota podílu, pak je nutno rozdíl zaúčtovat do výsledku hospodaření. Získaný podíl pak má nulovou hodnotu pro rozvahu, ale je zaevidován v podrozvahové evidenci. Tento postup je historicky obsažen v českém účetním standardu (ČÚS) č. 014 (viz dále), je však otázkou, zda v případě vyčlenění není vhodnější vykázání tohoto rozdílu jako jiné položky ve vlastním kapitálu.

Dopad na účetnictví rozdělované společnosti

V současnosti je pro ocenění podílů získaných nepeněžitým vkladem používán postup dle ČÚS č. 014 *Dlouhodobý finanční majetek* (bod. 3.2.), který zakotvuje pravidlo: „*Jsou-li cenné papíry a podíly nabyty protihodnotou za nepeněžitý vklad vložený do obchodní korporace, základem jejich ocenění u vkladatele je zůstatková (účetní) cena nepeněžitého vkladu v obchodní korporaci. Pokud by účetní cena vkladu, s ohledem na závazky přecházející současně s vkladem, dosáhla záporných hodnot, je na účtech cenných papírů a podílů nulové ocenění a rozdíl je zúčtován do výnosů (cenný papír a podíl je účtován na podrozvahových účtech.*“

V této úpravě není řešena řada navazujících otázek, zejména:

- » Jak při ocenění podílů u vkladatele postupovat při vkladu aktiv, ke kterým jsou tvořeny opravné položky či rezervy?
- » Jak při ocenění podílů u vkladatele postupovat při vkladu aktiv a závazků, ke kterým se vážou odložené daňové pohledávky anebo odložené daňové závazky?

Proto je na půdě Národní účetní rady připravována interpretace zatím s pracovním názvem *Dopad rezerv, opravných položek a odložené daně na ocenění finanční investice při vkladech*

a přeměnách. Pod pojmem přeměny je zde uvažováno rozdělení vyčleněním (v dalším textu budeme uvádět zkráceně „vyčlenění“). V navrhovaném řešení je uvedeno, že oprávký a opravné položky k aktivům, které jsou předmětem vkladu či vyčlenění, snižují ocenění finanční investice. Jedná se o obdobný postup, kdy do ocenění finanční investice vstupuje netto hodnota předmětných aktiv.

Znalecký posudek vypracovaný po potřeby vkladu či přeměny je vhodné vzít v potaz při aktualizaci opravných položek a rezerv před realizací transakce. V případě, že znalec ocení vkládané aktivum na hodnotu nižší než tu, která je zobrazena v účetnictví vkladatele, jeví se jako vhodné posoudit, zda tento úsudek má mít vliv na případné dodatečné utvoření opravných položek, které tak sníží hodnotu získaného podílu. Nebo naopak je nutno zvážit, zda znalecké ocenění nemá vést k rozpuštění opravných položek. A to s ohledem na povahu budoucího ekonomického užítu z vkládaného aktiva.

U rezerv je navrhováno řešení, že rezervy (účetní i zákonné), mohou-li přecházet na nabyvatele, snižují účetní hodnotu finanční investice.

V případě odložených daňových pohledávek a závazků, které vycházejí z přechodného rozdílu mezi daňovou a účetní hodnotou aktiv a závazků, které jsou předmětem vkladu či vyčlenění, dochází k jejich zaúčtování proti účtu finanční investice, obdobně jako je tomu u ostatních aktiv a závazků.

Zdůvodnění navrženého postupu u vkladatele či rozdělované společnosti při vyčlenění (dále pro zkrácení používáme jen pojem „vkladatel“):

- » Ocenění finanční investice u vkladatele by mělo vycházet ze zůstatkové hodnoty aktiv a účetní hodnoty závazků, které jsou předmětem vkladu.
- » Rozpuštění opravných položek či rezerv u vkladatele je možné pouze tehdy, je-li v souvislosti s přípravou vkladu zjištěna neadekvátnost či neaktuálnost odhadu.
- » Korekce hodnot vkládaných aktiv by měly být utvořeny na základě nejlepšího možného odhadu účetní jednotky o ekonomické užitečnosti těchto

aktiv. Rozpuštění opravných položek by vedlo k nadhodnocení finanční investice a výsledku hospodaření. Znalecký posudek, který byl vypracován pro ocenění vkladu u nabyvatele přitom lze vzít v úvahu pro úpravu opravných položek.

- » V případě účetních rezerv taktéž vycházíme ze skutečnosti, že v okamžiku vkladu jsou vytvořeny ve výši, která představuje nejlepší možný odhad budoucích výdajů.
- » Před vkladem či vyčleněním je nutno udělat analýzu, zda rezervy souvisí s vkládaným obchodním závodem (např. rezerva na záruční opravy) nebo s vkladatelem (např. rezerva na sankce od finančního úřadu).
- » Odložené daňové pohledávky a závazky je nutné považovat za svého druhu korekci hodnoty předmětných aktiv a závazků, ze kterých jsou odvozeny (v případě, že je předmětem vkladu i daňová ztráta, je fakticky samostatným aktivem), a jako takové mají zvyšovat (odložená daňová pohledávka), či snižovat (odložený daňový závazek) ocenění finanční investice.
- » Účetní jednotka vykazuje předchozí nezachycenou odloženou daňovou pohledávku v tom rozsahu, v jakém je pravděpodobné, že budoucí zdanitelný zisk bude schopen odloženou daňovou pohledávku pokrýt. V případě, že účetní jednotka z důvodu opatrnosti doposud nevykazuje odloženou daňovou pohledávku, avšak zároveň je pravděpodobné, že nabyvatel vkladu bude mít právo a dostatečný daňový základ k jejímu uplatnění, je vhodné odloženou daňovou pohledávku před účtováním

o vkladu v účetnictví vkladatele vykázat a zvýšit tak o ni hodnotu vzniklé finanční investice.

Na závěr této části bychom si mohli dovolit malé historické okénko. Od roku 1993 do konce roku 2003 platilo Opatření ministerstva financí, kterým se stanovila účtová osnova a postupy účtování pro podnikatele. V tomto opatření bylo uvedeno v úvodních ustanoveních v čl. XII – *Zásady pro tvorbu a používání opravných položek* v odst. 10, že opravné položky při vkladu majetku, ke kterému se váží, vstupují do pořizovací ceny cenných papírů a podílů. Ve vyhlášce č. 500/2002 Sb., která vstoupila v platnost k 1. lednu 2003, ani v českých účetních standardech se toto pravidlo již nezopakovalo a není uvedeno. Tato změna nebyla komentována ani v důvodové zprávě k těmto novým předpisům. Účetní veřejnost na to reagovala změnou používaných postupů, tedy postupem, kdy začaly být rozpouštěny opravné položky výsledkově před vkladem aktiva. Změna se zejména dotkla vkladatelů pohledávek, kteří rozpouštěli účetní i zákonné opravné položky ke vkládaným pohledávkám. Zdůvodnění se nacházelo i v tom, že při nepeněžitém vkladu pohledávek nelze na nabyvatele již vytvořenou zákonnou opravnou položku převést (to jde jen při vkladu obchodního závodu podle § 23a zákona o daních z příjmu, dále také „ZDP“), musí ji tedy vkladatel rozpustit, dodat a nabyvatel znovu vytvořit. Daňový dopad vkladu pohledávek byl tedy stejný jako při kapitalizaci pohledávek, tedy při zvýšení základního kapitálu peněžitým vkladem a započtením jmenovité hodnoty pohledávky.

Bohužel reakce české veřejnosti nebyla správná, ale pokud nějaké pravidlo „zmizí“ z účetních předpisů, lze očekávat, že již v praxi nebude aplikováno, byť pro mnohé uživatele předpisů „může být zcela jasné, že to platí dál“.

Praktický příklad na účetní zobrazení u rozdělované společnosti

Příklad na vyčlenění obchodního závodu

Společnost Alfa je společností s ručením omezeným, která se rozhodla realizovat vyčlenění svého celého obchodního závodu do nové nástupnické

společnosti. Rozvaha z konečné účetní závěrky ke dni předcházející rozhodný den obsahuje položky uvedené v tabulce níže.

Doplňující údaje k rozvaze:

- » Daňová zůstatková cena dlouhodobého hmotného majetku je 3 200.
- » K pohledávkám jsou vytvořeny pouze zákonné opravné položky, žádné účetní opravné položky.
- » Účetní rezerva je rezerva na reklamace (záruční opravy).

Aktiva	Brutto	Korekce	Netto	Pasiva	
Dlouhodobý hmotný majetek	8 500	4 500	4 000	Základní kapitál	1 000
Materiál	2 000	500	1 500	Nerozdělený zisk minulých let	2 752
Výrobky	1 000		1 000	Výsledek hospodaření běžného účetního období	237
Pohledávky za odběrateli	1 000	300	700	Vlastní kapitál	3 989
Peníze	2 700		2 700	Dodavatelé	400
Odložená daňová pohledávka	252		252	Rezerva na daň z příjmů	63
				Zákonná rezerva na opravy dlouhodobého hmotného majetku	700
				Účetní rezerva	1 500
				Dlouhodobý bankovní úvěr	3 500
				Dluhy celkem	6 163
Aktiva celkem	15 452	5 300	10 152	Pasiva celkem	10 152

Výpočet odložené daně:

Položka	Účetní hodnota	Daňová hodnota	Rozdíl P/Z
Dlouhodobý hmotný majetek	4 000	3 200	(-) 800 (Z)
Materiál	1 500	2 000	500 (P)
Účetní rezerva	1 500	0	1 500 (P)
Saldo			1 200 (P)
Odložená daňová pohledávka	1 200 x 21% =		252

Odložená daňová pohledávka byla vykázána v aktualizované výši ke dni konečné účetní závěrky.

Vyčleňován bude celý obchodní závod, tedy aktiva včetně peněžních prostředků ve výši odpovídající vázanému bankovnímu účtu k zákonné rezervě na opravy ve výši 700 a všechny dluhy s výjimkou rezervy na daň z příjmů.

Účetní zobrazení vyčlenění obchodního závodu se zúčtováním opravných položek a rezerv do hodnoty

podílu, tedy hodnota podílu je vypočtena jako $8\,152 - 6\,100 = 2\,052$, tento výpočet je složen takto:

- » aktiva mínus peníze zůstávající ve společnosti Alfa ($10\,152 - 2\,000$) = 8 152,
- » mínus vkládané dluhy včetně přecházejících rezerv 6 100,
- » rovná se hodnota podílu 2 052.

Zahajovací rozvaha rozdělované společnosti s vyjádřením hodnoty podílu dceřiné společnosti:

Aktiva		Pasiva	
Podíl na dceřiné společnosti B	2 052	Základní kapitál	1 000
Peníze	2 000	Nerozdělený zisk minulých let	2 752
		Výsledek hospodaření běžného účetního období	237
		Rezerva na daň z příjmů	63
Aktiva celkem	4 052	Pasiva celkem	4 052

Účetní zachycení vyčleněného jmění u nástupnické společnosti

Převzetí účetních hodnot

U nástupnické společnosti může být přebírané jmění převzato v účetní hodnotě rozdělované společnosti nebo ve znaleckém ocenění jmění pro tuto transakci. Účetní hodnota připadá v úvahu při vyčlenění sloučením, kdy nebude zvyšován základní kapitál nástupnické společnosti, jde o pouhý „přesun“ majetku a dluhů v účetních hodnotách do již existující dceřiné společnosti.

Na tuto možnost bude uplatňován účetní postup dle zákona o účetnictví § 24 odst. 3 písm. a). Tedy nástupnická účetní jednotka ocení jednotlivé složky majetku převzetím ocenění jednotlivých složek majetku z účetnictví rozdělované účetní jednotky.

Praxe se značně liší v tom, jak ocenění u nabývajících účetní jednotky navazuje na ocenění u předchozí účetní jednotky, proto připravila Národní účetní rada interpretaci *I-25 Ocenění po předchůdci*. Ta rozlišuje dva základní přístupy, které připadají v úvahu. Klíčovým kritériem výběru je zachování nebo přerušování ekonomické kontinuity:

- » Varianta A – Ocenění v netto hodnotě předchůdce. Nástupnická společnost zaúčtuje vyčleněné položky jako nový přírůstek majetku v jedné částce, bez převzetí původních opravěk a opravných položek. Tedy nová společnost bude vykazovat brutto hodnotu nově získaného majetku, která se rovná netto účetní hodnotě v rozdělované společnosti. Oprávky a opravné položky se nepřebírají.
- » Varianta B – Převzetí brutto hodnoty a opravěk předchůdce. Aplikuje se pouze při zachování ekonomické kontinuity, typicky mezi propojenými osobami v rámci skupiny. Nástupnická společnost převezme veškeré složky ocenění (brutto hodnotu, oprávky i opravné položky) tak, jak byly vedeny v rozdělované společnosti. Zachovává se kontinuita evidence a vykazování.

Pro tuto metodu – převzetí účetních hodnot – je vhodné upozornit na situaci, kdy dochází ke vkladu (vyčlenění) předluženého závodu. Ačkoli při běžném vkladu je u nabyvatele vždy přebírané jmění oceněno dle znaleckého posudku (a tedy dochází k přecenění aktiv nad hodnotu přebíraných dluhů), u vyčlenění tomu tak není. Zákon o přeměnách nevyžaduje přecenit nabývané jmění, není-li navyšován z tohoto jmění základní kapitál nástupnické společnosti.

Při vyčlenění, kdy je hodnota závazků větší než hodnota aktiv, dochází ke snížení vlastního kapitálu nástupnické společnosti.

Přecenění přebíraného jmění

Druhá možnost, tedy převzetí jmění ve znaleckém ocenění, nastane při vyčlenění se vznikem nové společnosti (kdy dochází k tvorbě nového základního kapitálu) nebo při vyčlenění sloučením (kdy je zvyšován základní kapitál nástupnické společnosti).

Tato možnost vychází ze zákona o účetnictví § 24 odst. 3 písm. b) a je podrobně rozpracována v interpretaci Národní účetní rady *I-48 Ocenění aktiv a závazků při operacích se závodem nebo jeho částí*.

Vyhláška č. 500/2002 Sb. v § 6 a v § 7 definuje goodwill a oceňovací rozdíl k nabytému majetku a dobu jejich odpisování. Praxe často přistupuje k volbě ocenění nabytých aktiv a ke stanovení doby odpisování goodwillu a oceňovacího rozdílu „intuitivně“ bez hlubšího zvážení vypovídací hodnoty goodwillu či oceňovacího rozdílu k nabytému majetku. Interpretace uvádí, že preferovaným řešením by měla být vždy metoda goodwillu, při níž jsou dle § 6 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 500/2002 Sb. individuálně přeceněny složky majetku snížené o převzaté dluhy. Reálná hodnota jednotlivých položek by měla být stanovena v souladu s § 27 zákona o účetnictví.

V tomto kontextu by mělo být přistupováno i při ocenění a v komunikaci se znalcem, který ocenění stanovuje. Výsledný rozdíl mezi oceněním vyčleňované části jmění a jeho individuálně oceněných aktiv a závazků představuje goodwill, který by měl být odpisován po dobu, po kterou nabytá aktiva generují budoucí ekonomický užitek. V odůvodněných případech tato doba odpisování může přesáhnout i 120 měsíců, tedy dobu, kterou jako maximální dobu odpisování goodwillu umožňuje v § 56 odst. 2 vyhláška č. 500/2002 Sb.

K rozhodnému dni nástupnická účetní jednotka zachytí veškeré závazky, které k tomuto okamžiku mají charakter závazku, to znamená představují povinnost nabyvatele převést peněžní prostředky nebo jiná aktiva, a tato povinnost vyplývá z minulé události, která nastala na straně rozdělované společnosti a k rozhodnému dnu nebyla vypořádána. Za takové závazky se považují i rezervy, pokud souvisejí s riziky, která nabyvatel přebírá, například rezervy na rekultivace nebo záruční opravy, ve kterých bude nabyvatel pokračovat.

K rozhodnému dni nástupnická účetní jednotka dále zachytí v zahajovací rozvaze všechna aktiva, která již byla na straně rozdělované společnosti zcela odepsána, ale přitom jsou stále využívána a přinášejí budoucí ekonomické užítky, a to ve znaleckém ocenění (v reálné hodnotě).

Pokračování příkladu

Znalecké ocenění jmění vkládaného obchodního závodu z minulého příkladu bylo stanoveno znalcem na hodnotu 8 000. Z tohoto ocenění jmění byl vytvořen základní kapitál nástupnické společnosti

ve výši 5 000, zbytek bude vykázán jako ážio.

Varianta I

Tabulka níže ukazuje, jak bude vypadat zahajovací rozvaha nástupnické společnosti, pokud zvolíme metodu převzetí účetních hodnot a vykázání oceňovacího rozdílu k nabytému majetku.

Odložená daňová pohledávka byla převzata od rozdělované společnosti, oceňovací rozdíl k nabytému majetku nebyl do výpočtu odložené daně zahrnut.

Varianta II

V další variantě zvolíme metodu individuálního znaleckého ocenění nabytých položek aktiv. U dluhů budeme předpokládat jejich převzetí v původní jmenovité hodnotě. V zahajovací rozvaze bude vykázána i ochranná známka, kterou vkladatel nevykazoval, a goodwill. Nabývaná aktiva jsou oceněna znalcem, tedy reálnou hodnotou. U pohledávek byly převzaty zákonné opravné položky, které vytvořila rozdělovaná společnost. Zahajovací rozvaha nástupnické společnosti je uvedena níže.

Varianta I

Aktiva	Brutto	Korekce	Netto	Pasiva	
Dlouhodobý hmotný majetek	8 500	4 500	4 000	Základní kapitál	5 000
Materiál	2 000	500	1 500	Ážio	3 000
Výrobky	1 000		1 000	Vlastní kapitál	8 000
Pohledávky za odběrateli	1 000	300	700	Dodavatelé	400
Peníze	700		700	Dlouhodobý bankovní úvěr	3 500
Odložená daňová pohledávka	252		252	Zákonná rezerva na opravy dlouhodobého hmotného majetku	700
Oceňovací rozdíl k nabytému majetku	5 948		5 948	Účetní rezerva	1 500
				Dluhy celkem	6 100
Aktiva celkem	19 400	5 300	14 100	Pasiva celkem	14 100

Varianta II

Aktiva	Brutto	Korekce	Netto	Pasiva	
Dlouhodobý nehmotný majetek – ochranná známka	3 000		3 000	Základní kapitál	5 000
Dlouhodobý hmotný majetek	6 000		6 000	Ážio	2 202
Materiál	1 500		1 500	Vlastní kapitál	7 202
Výrobky	1 000		1 000	Dodavatelé	400
Pohledávky za odběrateli	1 000	300	700	Dlouhodobý bankovní úvěr	3 500
Peníze	700		700	Zákonná rezerva na opravy dlouhodobého hmotného majetku	700
Goodwill	1 200		1 200	Účetní rezerva	1 500
				Odložený daňový závazek	798
				Dluhy celkem	6 898
Aktiva celkem	14 400	300	14 100	Pasiva celkem	14 100

Výpočet odložené daně

Do odložené daně byly zahrnuty nově vykázané reálné hodnoty aktiv a převzaté daňové hodnoty. Goodwill nebyl do výpočtu odložené daně zahrnut.

Položka	Účetní hodnota	Daňová hodnota	Rozdíl P/Z
Dlouhodobý nehmotný majetek	3 000	0	(-) 3 000 (Z)
Dlouhodobý hmotný majetek	6 000	3 200	(-) 2 800 (Z)
Materiál	1 500	2 000	500 (P)
Účetní rezerva	1 500	0	1 500 (P)
Saldo			(-) 3 800 (Z)
Odložený daňový závazek 21 %			798

Daňové souvislosti vyčlenění

Zákon o daních z příjmů v roce 2024 nezakomponoval pojem „vyčlenění“ do svých ustanovení v § 23a nebo § 23c, takže musíme vycházet z těchto ustanovení a aplikovat je na tento typ přeměny. Je tedy otázkou, zda budeme moci vycházet z ustanovení § 23c, které řeší rozdělení jen pro rozštěpení a odštěpení. Pro účely rozdělení je zde uvedeno pravidlo, že „společníci rozdělované společnosti zpravidla nabudou podíl v nástupnických obchodních korporacích při rozdělení s případným doplatkem na dorovnání“. Při vyčlenění tento podíl nabývá rozdělovaná společnost. Takže se naskytá spíše možnost postupovat dle § 23a, který platí na převod obchodního závodu.

Dále tedy budeme používat ustanovení § 23a, pokud je předmětem vyčlenění část obchodního závodu nebo celý obchodní závod, a ostatní ustanovení zákona o daních z příjmů, pokud je vyčleněno pouze samostatné aktivum. Z definice § 23a odst. 1 citujeme definici, která je dostatečně přiléhavá i pro vyčlenění: „Převodem obchodního závodu na obchodní korporaci se pro účely tohoto zákona rozumí postup, při kterém obchodní korporace převádí bez toho, aby zanikla (dále jen „převádějící obchodní korporace“), obchodní závod na jinou obchodní korporaci (dále jen „přijímající obchodní korporace“) tak, že za převedený obchodní závod získá převádějící obchodní korporace podíl v přijímající obchodní korporaci nebo se zvýší její vklad do základního kapitálu přijímající obchodní korporace.“

Pohled rozdělované společnosti

Z pohledu rozdělované společnosti se jako nejdůležitější otázka jeví stanovení nabývací ceny podílu na nově vzniklé společnosti.

V dubnu 2025 byl předložen Koordinačnímu výboru příspěvek 624/30.04.25 Rozdělení vyčleněním obchodního závodu a obchodního podílu z hlediska ZDP, který se této problematice věnuje. V tomto příspěvku jsou rozebírány v podstatě tři situace možného stanovení nabývací ceny podílu, který vznikne u rozdělované společnosti po vyčlenění části jejího jmění.

Pokud bude docházet k rozdělení vyčleněním části jmění rozdělované společnosti, kterou představuje obchodní závod, a rozdělovaná společnost bude postupovat dle § 23a ZDP, bude u ní (daňová) nabývací cena podílu v přijímající společnosti stanovena dle § 23a odst. 2 ZDP, tj. jako cena převedeného obchodního závodu, jak byl oceněn pro nepeněžitý vklad podle zvláštního právního předpisu.

Speciálním případem je úprava dle § 23a odst. 2 ZDP pro převod obchodního závodu na korporaci, kde je možno stanovit nabývací cenu na úrovni znaleckého ocenění vloženého závodu. Pro přesnost citujeme: „Nabývací cenou podílu v přijímající obchodní korporaci je cena převedeného obchodního závodu, jak byl oceněn pro nepeněžitý vklad podle zvláštního právního předpisu, v ostatních případech cena určená podle právního předpisu upravujícího oceňování majetku.“

Skutečnost, že v případě postupu podle § 23a ZDP se (daňová) nabývací cena stanoví dle § 23a odst. 2 ZDP, a nikoliv podle § 24 odst. 7 ZDP, vyplývá již z příspěvku koordinačního výboru č. 180/27.06.07 Převod podniku nebo jeho samostatné části na společnost.

Pokud bude rozdělovaná společnost vyčleňovat podíl, který představuje většinu hlasovacích práv jiné obchodní korporace dle § 23b ZDP, bude (daňovou) nabývací cenou jejího podílu v přijímající společnosti dle § 23b odst. 3 ZDP hodnota, jakou měl vyčleňovaný podíl v okamžiku vyčlenění.

Pokud bude rozdělovaná společnost vyčleňovat část svého jmění nepředstavující ani obchodní závod, ani podíl, bude nabývací cena získaného podílu na nástupnické společnosti stanovena dle § 24 odst. 7 písm. b) bod 2. ZDP ve výši (daňové) zůstatkové ceny vyčleněného hmotného majetku a účetní hodnoty ostatního vyčleněného majetku.

Dalším důležitým mezníkem je okamžik, kdy začíná běžet časový test pro vznik mateřské a dceřiné společnosti, který budeme chtít použít pro osvobození příjmů z prodeje podílu na nově vzniklé společnosti. Tímto okamžikem není rozhodný den

vyčlenění, ale až okamžik právních účinků, kdy vznikne nová nástupnická společnost. Od tohoto okamžiku vzniká právní propojení mateřské a dceřiné společnosti.

Pohled nástupnické společnosti

Nástupnická společnost nabývá aktiva vkladem, takže je nutno pro daňové posouzení vycházet z ustanovení § 23a ZDP pro obchodní závod nebo jeho část, případně z jiných ustanovení ZDP pro jednotlivá aktiva.

Pro náš příklad, který prochází tímto článkem, bude důležité ustanovení § 23a odst. 5, které umožňuje, aby přijímající obchodní korporace převzala zákonné rezervy a opravné položky související s převedeným obchodním závodem. Jedná se o zákonné opravné položky k pohledávkám za odběrateli a zákonnou rezervu vytvořenou dle § 7 zákona o rezervách. Nástupnická korporace může pokračovat v jejich tvorbě či zrušení stejně, jako by postupovala rozdělovaná korporace.

Pro jednotlivá aktiva je nutno hledat příslušnou úpravu v zákoně o daních z příjmů. Pro náš příklad můžeme sáhnout po položce materiál, která byla u rozdělované společnosti vykázána v hodnotě 2 000, byla vytvořena účetní opravná položka 500 a nástupnická společnost převzala ve variantě I původní hodnotu 2 000 i opravnou položku, ve variantě II pak znalecké ocenění ve výši 1 500 (které vycházelo z účetní hodnoty původního vlastníka). Pro daňové účely bude v případě prodeje materiálu nebo jeho spotřeby využito ustanovení § 24 odst. 11 ZDP. Dle tohoto ustanovení lze za daňový výdaj uplatnit hodnotu materiálu evidovanou v účetnictví u rozdělované korporace před oceněním tohoto majetku reálnou hodnotou. Hodnotu majetku evidovanou v účetnictví u rozdělované korporace lze zvýšit o případné opravné položky vytvořené k uvedenému majetku, jejichž tvorba nebyla pro daňové účely výdajem (nákladem) na dosažení, zajištění a udržení příjmů. V našem případě tedy bude daňově uznatelným nákladem při spotřebě materiálu vykázána částka 2 000.

Pro hmotný majetek platí povinnost pokračovat v započatém odpisování dle § 30 odst. 10 ZDP. U nehmotného majetku vyjdeme z ustanovení § 24 odst. 2 písm. v). U nehmotného majetku nabytého přeměnou jsou účetní odpisy výdajem (nákladem)

u nástupnické obchodní korporace jen do výše zůstatkové ceny evidované u rozdělované obchodní korporace ke dni předcházejícímu rozhodný den přeměny bez vlivu ocenění reálnou hodnotou, a to za podmínky, že bylo možné uplatňovat odpisy z tohoto nehmotného majetku u rozdělované obchodní korporace podle tohoto ustanovení. V našem případě rozdělovaná společnost ochranou známku před rozhodným dnem nevykazovala, nelze tedy uplatnit žádné daňové odpisy z tohoto nehmotného majetku.

Závěr

Předložený článek komplexně představuje nový institut vyčlenění, zavedený novelou zákona o přeměnách obchodních společností a družstev. Vysvětluje jeho právní rámec, klíčové odlišnosti od klasických forem rozdělení, jako jsou odštěpení a rozštěpení, a popisuje postupy, které rozdělovaná i nástupnická společnost musejí dodržet. Vyčlenění je charakteristické tím, že podíl na nástupnické společnosti získává rozdělovaná společnost sama, nikoliv její společníci.

V účetní části se článek zaměřuje na praktické dopady vyčlenění, zejména na obsah zahajovací rozvahy rozdělované a nástupnické společnosti a ocenění vzniklé finanční investice. Diskutuje se zde i připravovaná interpretace Národní účetní rady k dopadům rezerv, opravných položek a odložených daní na oceňování získané finanční investice. Praktický příklad vyčlenění obchodního závodu ukazuje různé varianty účetního zobrazení, včetně práce se znaleckým oceněním a jeho vlivu na vykazování aktiv a pasiv u nástupnické společnosti.

Z pohledu daní článek upozorňuje na absenci specifických ustanovení pro vyčlenění v zákoně o daních z příjmů a doporučuje aplikaci pravidel určených pro převod obchodního závodu. Pozornost je věnována otázkám stanovení nabývací ceny podílu, uplatnění daňových odpisů a zachování daňových rezerv a opravných položek. Článek tím zdůrazňuje, že správné právní, účetní i daňové uchopení vyčlenění je klíčové pro bezchybné provedení této nové formy přeměny.

Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE Praha, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

Nejčastější chyby při přeměnách společností z pohledu praxe

Ing. Michal Dvořák

je daňovým poradcem, partnerem ve společnosti Dvořák & Juriga a v současnosti také náhradním členem Prezidia KDP ČR. Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze, kde se zaměřil především na zdanění a daňovou politiku. V rámci studia se zabýval karuselovými podvody a svěrenskými fondy, jejichž problematika byla předmětem závěrečných prací. V roce 2021 složil zkoušky daňového poradce, po kterých se v soukromé sféře soustředil především na problematiku daně z příjmu právnických osob, restrukturalizace společností a daňové litigace.

Mgr. Ing. Daniela Dvořáková

je advokátkou a spoluzakladatelkou advokátní kanceláře AVENTAS. Specializuje se primárně na projekty zařaditelné do oblasti obchodního práva, u nichž může uplatnit sklonění právních a ekonomických poznatků získaných při studiu Právnické fakulty Univerzity Karlovy a Vysoké školy ekonomické v oboru Zdanění a daňová politika a dále v praxi při působení v advokátních kancelářích. Nejčastěji se věnuje transakčnímu poradenství, přeměnám, strukturacím majetku obecně a rovněž svěrenským fondům.

Přeměny obchodních společností představují pro podnikatelskou sféru užitečný způsob, jak flexibilně reagovat na různorodé potřeby, které mohou v podnikatelském životě společnosti nastat, ať už se jedná o potřebu změnit vnitřní strukturu společnosti, strategii jejího rozvoje, nutnost změny vlastnických vztahů či ekonomické okolnosti. Přeměna může být vhodným řešením při generační obměně, výstavbě holdingových struktur, vstupu investora i při restrukturalizaci v krizových situacích. Zároveň ale každá přeměna představuje významně formalizovaný proces, který vyžaduje důkladnou přípravu

a precizní provedení všech kroků v souladu s právní úpravou. Ačkoli zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, poskytuje poměrně podrobný rámec, praxe opakovaně ukazuje, že i drobná pochybení, k nimž nezřídka dochází, mohou mít pro společnosti zásadní dopady. Přeměna se tak může náhle změnit z užitečného nástroje k rozvoji společnosti na noční můru ohrožující její dosavadní fungování.

Cílem tohoto článku je upozornit na rizikové faktory, na které lze v průběhu procesu vnitrostátní přeměny narazit. Za tím účelem na následujících řádcích naleznete 13 chyb, ke kterým při realizaci vnitrostátní přeměny nejčastěji dochází, společně s nastíněním jejich praktických důsledků.

Nesprávná identifikace nemovitých věcí v projektu přeměny

Projekt přeměny je stěžejním dokumentem vyhotovovaným v rámci přeměny. Projekt přeměny vymezuje základní rámec každé jednotlivé přeměny a všechny její faktické aspekty a právní náležitosti. Zároveň logicky plní informační funkci tím, že slouží jako podklad pro osoby, které mohou být přeměnou dotčeny, zejm. společníky, zaměstnance a věřitele společnosti zúčastněné na přeměně, ale také pro rejstříkový soud, notáře a správní orgány. Kvalita a úplnost projektu mají pro bezproblémový průběh přeměny zásadní význam. Naopak chyby v projektu mohou být pro realizaci přeměny fatální. Mohou mít za následek až neplatnost přeměny nebo zamítnutí jejího zápisu do obchodního rejstříku ze strany rejstříkového soudu nebo notáře.

S přípravou projektu může být spojena celá řada možných pochybení. Jednou z opakovaných chyb v praxi je nedostatečná nebo nesprávná identifikace nemovitých věcí jakožto majetku, který důsledkem přeměny, nejčastěji rozdělení, přechází na jinou obchodní společnost. V případech těchto přeměn je vždy nutné uvést v projektu přeměny všechny nemovité věci tak, aby bylo jednoznačně zřejmé, která konkrétní nemovitá věc přechází na kterou nástupnickou společnost, a zároveň byly dodrženy požadavky zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrálního zákona), a vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhlášky). Důsledkem nejasné nebo nesprávné identifikace nemovitých věcí v projektu přeměny může být nejistota ohledně vlastnických práv k předmětné nemovité věci, která může zkomplikovat např. hloubkovou prověrku při prodeji společnosti, a v krajním případě až odmítnutí

zápisu změny vlastníka nemovité věci ze strany katastrálního úřadu.

Návrh na vklad práva nového vlastníka nemovité věci do katastru nemovitostí je společně s projektem přeměny, který je pro tyto účely vkladovou listinou, podáván až po účinnosti přeměny (tj. po jejím zápisu do obchodního rejstříku). V případě, že katastrální úřad vyhodnotí identifikaci nemovité věci v projektu přeměny jako nedostatečnou nebo chybnou, ve většině případů nelze takovou chybu v rámci probíhajícího vkladového řízení napravit. Již publikovaný a schválený projekt přeměny totiž nelze žádným způsobem měnit ani doplňovat. Katastrálnímu úřadu pak nezbyde než vklad odmítnout. Jedinou možností, jak dojít k finálnímu požadovanému stavu, v těchto případech často bývá realizace nové přeměny.

Precizní a právně bezvadná identifikace nemovitých věcí, jež mají přejít na nástupnickou společnost, v projektu přeměny je naprosto klíčová, jelikož případné nedostatky mohou vést k významným praktickým komplikacím a jejich náprava bývá časově i finančně náročná.

Zapomenuté části přecházejícího jmění

Do stejné skupiny nedostatků, do které patří i popsaná nesprávná identifikace nemovitých věcí v projektu přeměny, lze zařadit také neúplné uvedení majetku, který v důsledku přeměny přechází na nástupnickou společnost, v projektu přeměny. Nejčastěji se jedná o situaci, kdy je při přípravě projektu opomenuta součást nebo příslušenství přecházející věci, případně samostatná věc, která však s přecházejícím majetkem funkčně souvisí a z hlediska účelu přeměny je zamýšlen rovněž její přechod na nástupnickou společnost. Příkladem mohou být solární panely umístěné na střeše domu, drobné vedlejší pozemky tvořící funkční celek s hlavními přecházejícími nemovitostmi, vybavení nebo jiný drobný majetek využívaný v rámci přecházejícího nemovitostního celku nebo třeba právo stavby, které právně není součástí přecházejícího pozemku.

V některých případech se nejedná o fatální pochybení, jelikož přechod příslušenství nebo součástí věci lze dovodit na základě právních ustanovení a jejich výkladu, např. ve smyslu ustanovení § 510 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Přesto však může neúplná identifikace veškerého přecházejícího majetku vyvolat pochybnosti, zda konkrétně neuvedená věc přešla do vlastnictví nástupnické společnosti nebo z právního hlediska zůstala ve vlastnictví společnosti rozdělované.

Stejně jako u předchozí vady projektu přeměny i v tomto případě platí, že projekt přeměny nelze nijak retroaktivně měnit, jestliže dotčená přeměna v návaznosti na své schválení v souladu se zákonem o přeměnách a zápis do obchodního rejstříku již nabyla účinnosti. Pokud tedy přechod vlastnictví majetku na nástupnickou společnost nelze nijak dovodit ani výkladem, nezbývá než se opět uchýlit k realizaci nové přeměny, případně provést úplatný či bezúplatný převod majetku mezi příslušnými společnostmi, s čímž však budou zpravidla spojeny daňové důsledky.

Opomenutí povinností souvisejících s přijatou dotací

Každá společnost, která zamýšlí svou účast na přeměně a je zároveň příjemcem dotace, investiční pobídky nebo jiné formy veřejné podpory, má ve vztahu k poskytovateli veřejné podpory řadu povinností. Typicky se jedná o povinnost informovat o zamýšlené přeměně nebo povinnost požádat poskytovatele o předchozí souhlas s realizací přeměny. Konkrétní podmínky a povinnosti jsou obvykle stanoveny v dotačních podmínkách, ve smlouvě nebo rozhodnutí o poskytnutí dotace.

Opomenutí dotace a souvisejících povinností při přípravě a realizaci přeměny představuje pochybení, které může mít pro společnost velmi závažné právní a finanční důsledky. Přesto se jedná o chybu, která se v praxi neobjevuje zcela ojediněle. Poměrně snadno dojde k zapomenutí na drobnou dotační podporu přijatou např. v souvislosti s pořízením automobilu nebo s doplňkovými činnostmi společnosti, které nejsou hlavním předmětem pozornosti při přípravě přeměny. Nebo byla dotace obdržena již před delší dobou, ale přesto ještě neuplynula doba udržitelnosti. Zároveň může v praxi dojít k situaci, kdy samotná přeměna je sice poskytovatelem schválena, ale následkem nedůsledné přípravy dojde po účinnosti přeměny k porušení dotačních podmínek, např. z důvodu porušení účelu využití majetku pořízeného z veřejné podpory, nedodržení ekonomických výsledků nebo jiných finančních ukazatelů nebo změny vlastnické struktury.

V některých případech je možné chybu napravit opožděným oznámením nebo dodatečným schválením přeměny. V horším případě však může být provedení přeměny bez předchozího souhlasu poskytovatele kvalifikováno jako porušení dotačních podmínek sankcionované krácením dotace či dokonce povinností dotaci vrátit, případně ztrátou nároku na její čerpání. Z toho důvodu je naprosto klíčové zohlednit existenci dotace i související právní vztahy vždy již v úplném počátku záměru realizovat přeměnu, adekvátně zpracovat projekt přeměny a včas zajistit souhlas poskytovatele, pokud to podmínky vyžadují.

Opomenutí povinností vyplývajících z úvěrových smluv

Další poměrně běžnou a značně rizikovou chybou při realizaci přeměny je opomenutí povinností vyplývajících z úvěrových smluv. Úvěrové smlouvy, zejména uzavírané s bankovními institucemi, obvykle obsahují celou řadu kovenantů, jejichž porušení může vést k zesplatnění úvěru, jednostrannému odstoupení banky od smlouvy nebo vzniku nároku na úhradu smluvních pokut. V souvislosti s provedením přeměny bývá kritickým bodem zejména změna osoby dlužníka, přechod závazků z úvěrové smlouvy na nástupnickou společnost, ale také změna vlastnické struktury společnosti či jejího majetku, které mohou být považovány za podstatnou změnu okolností.

Pokud má v rámci přeměny dojít k přechodu práv nebo povinností vyplývajících z úvěrové smlouvy, je potřeba v projektu přeměny tyto úvěrové vztahy a související práva a povinnosti důkladně identifikovat. Vedle toho je vhodné i v případě, kdy úvěrový vztah není přeměnou přímo dotčen, analyzovat úvěrovou dokumentaci a komunikovat záměr realizace přeměny s věřitelem, případně si včas vyžádat jeho souhlas. V opačném případě může přeměna vést k porušení smluvních povinností a ohrožit stabilitu financování společnosti zúčastněné na přeměně.

Opomenutí existujících smluvních vztahů (change of control klauzule)

V rámci skupiny pochybení, které pramení z nedostatečné analýzy vztahů, závazků a povinností dopadajících na společnost v souvislosti s přípravou přeměny, je nutno upozornit rovněž na opomenutí

závazků plynoucích z ostatních smluvních vztahů (vedle dotačních a úvěrových). Běžnou komplikací v této oblasti bývají tzv. change of control klauzule. Řada obchodních smluv, zejména v oblasti dodávek zboží nebo služeb, franšíz, distribuce, nájmu, leasingu či IT služeb, obsahuje ustanovení, podle nichž změna kontroly nad společností nebo její přeměna zakládá právo druhé smluvní strany smlouvu vypovědět, odstoupit od ní, požadovat dodatečné zajištění nebo úhradu smluvní sankce. V extrémních případech může být přeměna dokonce považována za porušení smlouvy.

Tyto klauzule nejsou vždy jednoznačně pojmenovány, a proto je nutné při přípravě přeměny provést detailní revizi klíčových smluv. Vedle change of control klauzulí je vhodné v souvislosti s přeměnou vzít v úvahu i obchodní aspekt smluvních vztahů a možná reputační rizika. Absence dostatečné komunikace důvodů přeměny s obchodními partnery může sama o sobě vyvolat zbytečnou paniku nebo nejistotu ohledně stability předmětného smluvního vztahu na straně obchodního partnera. Nezbytnou součástí tohoto procesu by měla být právní analýza rizik, komunikace se smluvními partnery a případné získání jejich souhlasu nebo výslovného vzdání se práv plynoucích z change of control klauzule. Opomenutí těchto aspektů může vést k nečekaným výpovědím důležitých smluv, ztrátě obchodních vztahů nebo dokonce vzniku povinnosti nahradit škodu.

Pochybení vůči zaměstnancům

Citlivou skupinou chyb, k nimž při provádění přeměny dochází, jsou pochybení vůči zaměstnancům. Práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů mohou být stejně jako již zmiňovaný majetek nebo smluvní vztahy součástí jmění přecházejícího na nástupnickou společnost. Všechna práva a povinnosti z pracovního poměru pak přechází na nového zaměstnavatele v den účinnosti přeměny. V takovém případě je nutné

zaměstnance důkladně a včas informovat o důvodu a okolnostech přeměny a jejich souvisejících právních nárocích.

Důležitým aspektem je možnost zaměstnanců ukončit pracovní poměr s nárokem na odstupné, pokud k tomu dojde v období do dvou měsíců od účinnosti přeměny a s odůvodněním podstatným zhoršením pracovních podmínek v souvislosti s přechodem práv a povinností z pracovněprávních vztahů.

Opomenutí informační povinnosti může nejen poškodit vztahy se zaměstnanci, ale i podkopat důvěru v proces přeměny a finanční stabilitu zaměstnavatele. Správná a včasná komunikace se zaměstnanci, kteří mohou ovlivnit stabilitu a chod společnosti, je klíčová pro hladký průběh přeměny. Pochybení v této oblasti mohou mít za následek ztrátu klíčových zaměstnanců, ale i zbytečné právní spory nebo finanční náklady v podobě odstupného.

Nezveřejněné upozornění na internetové stránce

V praxi častým formálním nedostatkem v řetězci procesních kroků směřujících k realizaci přeměny je nezveřejnění upozornění pro věřitele, zaměstnance a společníky na jejich práva v souvislosti s přeměnou na internetové stránce společnosti. Ačkoliv se na první pohled jedná o drobný nedostatek, může vést k zásadní procesní komplikaci ohrožující dokončení celé přeměny.

Zákon o přeměnách ukládá každé společnosti účastníci se přeměny, která má své internetové stránky, povinnost zveřejnit upozornění na práva dotčených osob nejméně jeden měsíc před rozhodnutím o schválení přeměny, a to i v případě, že je projekt přeměny spolu s upozorněním ukládán ve sbírce listin obchodního rejstříku. Smyslem této zákonné povinnosti je zajištění transparentnosti procesu a ochrany práv dotčených osob. V praxi se na ni však zapomíná, a to především v případech, kdy společnost svou internetovou stránku sice zřídila, ale prakticky ji nevyužívá, nebo v případech akciových společností, které musí vlastní internetovou stránku zřizovat povinně dle zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), fakticky tak však neučiní.

Rejstříkový soud nebo notář v takovém případě odmítne zápis přeměny z důvodu nesplnění

zákonných náležitostí, přičemž náprava je možná až po správném zveřejnění a uběhnutí zákonné měsíční lhůty. To může způsobit zdržení celého procesu přeměny, zvýšení nákladů a narušení plánovaných obchodních transakcí. Přestože jde o formální povinnost, její opomenutí mívá velmi praktické a nepříjemné dopady.

Zmeškání lhůty pro zápis přeměny

Dle zákona o přeměnách musí být návrh na zápis přeměny do obchodního rejstříku podán nejpozději do 12 měsíců ode dne, k němuž má přeměna dle projektu účetní účinky, tedy od tzv. rozhodného dne. Pokud k podání návrhu v této lhůtě nedojde, projekt přeměny se ze zákona zrušuje a přeměna se neprovede.

Tato situace znamená zmaření většiny přípravných kroků a vynaložených nákladů a zpravidla nutnost celý proces opakovat včetně schválení nového projektu. Zmeškání zákonné lhůty pro podání návrhu na zápis přeměny je velmi závažným pochybením, přesto v praxi ne zcela ojedinělým. K tomuto pochybení dochází například při prodlení s vyhotovením nebo doplněním podkladů, často např. účetních výkazů potřebných k přeměně (tj. konečných účetních závěrek a zahajovacích rozvah). Nebo v souvislosti s jiným procesním pochybením, v jehož důsledku dojde k časovým průtahům, typicky jde o nesprávné nebo neúplné splnění informační povinnosti (viz již popsané nezveřejnění upozornění pro věřitele, zaměstnance a společníky). Časové hledisko tak představuje další aspekt přeměny, který je zapotřebí vzít v potaz ideálně již na samém počátku plánování přeměny, a věnovat mu dostatečnou pozornost.

Rozhodný den před vznikem zúčastněné společnosti

Z hlediska času lze při plánování přeměny chybovat také při určení rozhodného dne. Rozhodný den je v rámci realizace přeměny zásadním milníkem, jelikož k rozhodnému dni se stává přeměna účinnou z účetního hlediska. Od tohoto dne jsou na společnost zúčastněnou na přeměně kladeny specifické povinnosti, které by společnost logicky nemohla splnit, pokud by k rozhodnému dni dosud neexistovala. Z toho důvodu novela zákona o přeměnách, která se stala účinnou k 19. červenci 2024, výslovně stanovila, že jako rozhodný den fúze nebo rozdělení nelze určit den, který předchází vzniku zúčastněné společnosti.

V praxi může dojít k takovéto chybě nejčastěji při kopírování starších vzorových dokumentů k přeměně nebo v důsledku opomenutí zákonných pravidel. Nesprávné určení rozhodného dne, které je v rozporu se zákonem o přeměnách, vede k odmítnutí zápisu přeměny ze strany rejstříkového soudu či notáře.

Chybějící znalecké ocenění

Zákon o přeměnách stanoví konkrétní situace, v nichž jsou zúčastněné společnosti povinny nechat ocenit své jmění posudkem znalce. Konkrétně se jedná o případy přeměn, při nichž dochází ke vzniku nových společností nebo ke zvýšení základního kapitálu s tím, že je oceňováno jmění, z něhož je u nástupnické společnosti (ať už nově vznikající nebo existující) tvořen základní kapitál.

Tím spíše, že tato povinnost nechat ocenit přecházející jmění při přeměně není univerzální, může dojít k jejímu opomenutí. Absence znaleckého posudku v případě, kdy je jeho vyhotovení ze zákona povinné, znamená nesplnění zákonných náležitostí pro dokončení přeměny. V tomto ohledu se tak jedná o další pochybení, které může být pro úspěšnou realizaci přeměny kritické. V lepším případě má zúčastněná společnost po zjištění nutnosti vyhotovit znalecký posudek ještě dostatek času tuto povinnost dodatečně splnit. V horším případě je zápis přeměny do obchodního rejstříku zamítnut, náprava z časového důvodu již není možná a celý přeměnový proces je nutné opakovat. Z hlediska řádné přípravy přeměny je proto klíčové pečlivě posoudit, zda zamýšlený typ přeměny vyžaduje znalecké ocenění, a případně jej včas zajistit.

Před loňskou novelou zákona o přeměnách mohlo dojít k pochybení v souvislosti se znaleckým oceněním nejen jeho úplnou absencí, ale také nesprávným procesním postupem pro určení znalce, který musel být za tímto účelem jmenován soudem. Tento požadavek na určení znalce však novela zákona o přeměnách zrušila, znalec je od té doby vybírán přímo společnostmi ze seznamu znalců vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR.

Neoznámení přeměny správci daně

Jednou z častých chyb při přeměnách je opomenutí povinných „administrativních“ úkonů, přičemž jedním z nich je i oznámení správci daně dle § 23d ve spojení s § 23a, 23b nebo § 23c zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Zúčastněná společnost, jakožto daňový poplatník, musí správci daně oznámit záměr realizace přeměny před jejím uskutečněním. Jedná se o pouhé oznámení, na které v praxi správce daně většinou nijak nereaguje, jeho opomenutí by však mohlo poplatníkům způsobit značné problémy. Sankce za nesplnění povinností nepeněžité povahy určuje zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. Nesplnění oznamovací povinnosti vůči správci daně nebude mít za následek nemožnost uplatnění výhod stanovených právě ustanoveními § 23a až §23c zákona o daních z příjmů.

Samotné opomenutí oznámení se nechá považovat za chybu sice pochopitelnou, ale zbytečnou, protože poplatník opomene deklarovat, že bude při přeměně postupovat v souladu s platnými předpisy. Takovéto opomenutí by tedy mohlo být ze strany správce daně vnímáno jako výzva k prověření celé transakce.

Nepokračování daňových odpisů

Provedení přeměny má být daňově neutrální transakcí, což platí i pro odpisy majetku, který v důsledku přeměny přechází mezi společnostmi zúčastněnými na přeměně. Typickým majetkem, který bývá v rámci přeměn odštěpován, jsou nemovitosti zařazené do 5. nebo 6. odpisové skupiny. Dle zákona o daních z příjmů poplatník v prvním roce odpisování zařadí majetek do příslušné odpisové skupiny a následně jej odpisuje. Odpisy je možné pozastavit nebo uplatnit pouze jejich část (pouze u rovnoměrných odpisů), při přeměně však nesmí dojít k žádným změnám. Nástupnická společnost přebírá majetek včetně zatřídění do skupiny, způsobu odpisování a daňové zůstatkové ceny, a to i v případě,

kdy dochází v rámci přeměny k přecenění majetku znaleckým posudkem. Poplatník při přeměně nesmí měnit ani způsob odpisování. Pokud u daného majetku byl použitý například zrychlený odpis, musí tomu tak být i nadále.

Nástupnická společnost tak po přeměně pokračuje v již započatém daňovém odpisování majetku, který na ni v rámci přeměny přešel. Situace, kdy toto pravidlo není dodrženo, a místo toho je majetek po přeměně odpisován např. z vyšší daňové zůstatkové ceny, než jakou evidovala rozdělovaná společnost, patří mezi chyby, ke kterým v souvislosti s procesem přeměny v praxi nezdědka dochází. Takové pochybení může mít za následek doměření daně ze strany správce daně, a to včetně povinnosti uhradit související sankce, jako jsou úroky z prodlení či pokuta za porušení povinností vztahujících se ke správě daní.

Neprovedení registrace k příslušným daním

V souvislosti s provedením přeměny dochází často také k opomenutí registrace zúčastněné společnosti k příslušným daním. „Základní“ registrací je registrace k dani z příjmu právnických osob, která bývá opomíjena jen zřídka, a v souvislosti s přeměnou je potřeba na ni myslet prakticky jen při realizaci přeměny, při níž přímo vzniká nová nástupnická společnost. Problematictější bývá registrace k dani z nemovitých věcí, která je nutná v případě, kdy v rámci přeměny dochází k přechodu nemovitých věcí. U této daně v praxi často vznikají nejasnosti ohledně toho, která ze zúčastněných společností má podat daňové přiznání a zaplatit daň.

Důvodem těchto nejasností je, že pro úsporu nákladů a možnost využití standardní účetní závěrky i v rámci přeměny je přeměna velmi často realizována dopřednou formou tak, že rozhodným dnem a současně i dnem zápisu přeměny do obchodního rejstříku je 1. leden. Jedná se o velmi praktickou podobu přeměny, jelikož při ní nedochází k časovému rozdílu mezi účetními a právními účinky přeměny. Z pohledu daně z nemovitých věcí však

občas nastane situace, že katastrální úřad nezapiše účinnost přechodu vlastnického práva k přecházející nemovité věci k 1. lednu tak, jak by bylo pro přeměnu ze zákona správně, ale jako den právních účinků zapíše až den podání návrhu na vklad do katastru nemovitostí, kterým je vzhledem ke státnímu svátku obvykle až 2. leden nebo pozdější. Zúčastněné společnosti se pak musí vypořádat s otázkou, zda příslušné přiznání k dani z nemovitých věcí podá ještě společnost rozdělovaná nebo již společnost nástupnická.

Zapomenuto bývá mnohdy také na daň ze závislé činnosti nebo srážkovou daň v případě přechodu zaměstnanců. Neobvyklé není ani opomenutí registrace k DPH, které je ve stanovených případech povinné bez ohledu na plánované aktivity nástupnické společnosti. Dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, je totiž osoba povinná k dani plátcem ode dne zápisu přeměny do veřejného rejstříku, pokud na ni při této přeměně přechází nebo je převáděno jmění zanikající nebo rozdělované právnické osoby, která byla plátcem. Zákon tak jasně stanoví, že pokud na nástupnickou společnost přechází majetek ze společnosti, která je plátcem DPH, automaticky se taková nástupnická společnost stává sama plátcem, a to ode dne zápisu přeměny do obchodního rejstříku. I přesto je nástupnická společnost povinná podat ke správci daně registraci, a to nejpozději do 15 dnů ode dne zápisu přeměny do obchodního rejstříku.

Na povinnost registrace k DPH, ale i samotný automatický vznik plátcovství DPH se v praxi zapomíná relativně často. Častokrát bývá předmětem přeměny pouze přechod nemovitých věcí na nástupnickou společnost, přičemž jejich pronájem je dle zákona o dani z přidané hodnoty osvobozen od daně bez nároku na odpočet. Pokud tedy dojde například k odštěpení nemovitých věcí ze společnosti, která provozuje více podnikatelských aktivit a je plátcem DPH, je nezbytné nástupnickou společnost registrovat k DPH a postupovat dle platných právních předpisů, a to i v případě, že bude podávat pouze tzv. nulová přiznání.

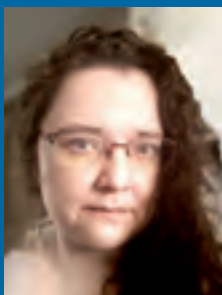
Opomenutí provést registraci k dani, k níž je společnost zúčastněná na přeměně ze zákona povinná, může vést k uložení pokuty za nesplnění registrační povinnosti, k doměření daně včetně příslušného penále a úroků z prodlení. Z finančního hlediska může zapomenutí na automatický vznik plátcovství k DPH pro nástupnickou společnost znamenat velmi významnou komplikaci vzhledem k doměření DPH zpětně ze všech transakcí v souladu se zákonem ode dne účinnosti přeměny.

Závěr

Přeměna obchodní společnosti představuje náročný komplexní proces, který může posílit vnitřní strukturu a rozvojovou strategii společnosti, ovšem pouze za předpokladu, že je proveden správně při splnění všech náležitostí, které jsou na něj právním řádem kladeny. Každá přeměna by měla být vnímána jako komplexní projekt, jehož úspěch závisí na souhře právních, ekonomických a organizačních faktorů. Klíčovým předpokladem úspěšné přeměny je předchozí důsledná analýza všech aspektů společnosti, včasná identifikace potenciálních rizik a pečlivé naplnění veškerých zákonných požadavků, smluvních závazků a informačních povinností. Praxe dlouhodobě ukazuje, že i zdánlivě drobná pochybení v plánování, přípravě nebo realizaci přeměny mohou mít závažné právní, finanční i reputační důsledky. V tomto ohledu tak lze jedinečně doporučit, aby se zájemci o realizaci přeměny obrátili na odborníky, kteří mají s přeměnami praktické zkušenosti a dokáží celý proces provést bezpečně a efektivně.

Zneužití práva

Mgr. Tereza Sládková

vystudovala práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, přičemž se zaměřovala na oblast správy daní, a to včetně ročního studia ve Finsku. Po krátké zastávce v advokacii nastoupila na pozici metodika správy daní na Specializovaném finančním úřadu, kde působí dodnes. Je také lektorkou, předsedící a zastupitelkou.

Zneužití práva v oblasti daňového práva je situací, kdy daňový subjekt formálně naplní podmínky pro aplikaci určité právní normy, avšak dosáhne tím výsledku nedovoleného, tj. získání daňové výhody v rozporu se smyslem a účelem daňového předpisu. Tímto svým jednáním pak poškodí stát, jelikož ve svém důsledku dojde ke snížení příjmu státního rozpočtu. Takové jednání je zakázáno, pokud je vedeno za převažujícím (hlavním) účelem získání daňové výhody.

Zneužití práva, resp. princip zákazu zneužití práva je neoddiskutovatelně otázka, na kterou jistě každý člen odborné veřejnosti zabývající se daňovým právem v nedávné době narazil, ať už se jedná o osobu účetní, auditora, daňového poradce či úřední osoby správce daně. Nutno si však uvědomit, že zneužití práva není otázkou výhradně či převážně daňového práva, ale v nadsázce se dá zneužít jakékoliv právo, resp. právní norma. V oblasti daňového práva však zneužití práva vzbuzuje celou řadu emocí, a to ne vždy pozitivních.

Základní a teoretická východiska tohoto principu jsou jednoznačně otázkami právní nauky, přičemž o nich není překvapivě většího sporu. Jinak řečeno, každý právník vám dokáže vysvětlit, co je zneužití práva, přičemž za zneužití práva se velmi zjednodušeně dá označit aplikace právní normy za jiným účelem, než za jakým byla přijata. Takové jednání pak nepožívá právní ochranu.

O zneužití práva v oblasti práva daňového je však pořád vedena živá a někdy až kontroverzní diskuze, např. zda bylo v minulosti vůbec možné aplikovat princip zákazu zneužití práva. Dnes je cílem autorů různých odborných pojednání především poskytnout jasný návod, jak určité situace posuzovat či jakým krokům se v podnikání vyhnout. Nutno si však uvědomit, že to, co je v jednom případě posouzeno jako jednoznačné zneužití práva, lze v případě odlišného subjektu považovat za zcela legitimní jednání, přičemž jako odlišnost lze toliko považovat už jen velikost a šíři podnikatelské činnosti určité osoby. Dostaneme-li se tedy v praxi do situace, kdy máme posoudit, zda v konkrétním případě došlo nebo může dojít ke zneužití práva, či nikoliv, musíme skloubit znalosti konkrétní věci se znalostmi ekonomickými a právními, a to zvláště daňových předpisů.

Jako právnička, jež vyrůstala v rodině plné účetních, nebudu jistě přehánět, pokud si dovolím vycházet z faktu a jistě do jisté míry i zjednodušení, že je pravda odvěká, že čísla a paragrafy nejdou dobře dohromady. Především pro praktikující účetní a auditory tedy aplikace institutu zneužití práva má mnohá úskalí. Jak tedy v praxi včas identifikovat riziko zneužití práva?

Podstata případů zneužití práva, ve kterých hraje roli i prvek přeměny obchodních korporací, zásadně tkví v tom, že byla vytvořena umělá podnikatelská struktura za převažujícím účelem získání daňové výhody. Jinak řečeno, převažujícím účelem a cílem (budoucí) přeměny obchodní korporace bylo získání daňové výhody. Dochází-li tedy k přeměně z racionálních důvodů (např. odštěpení části podnikatelské činnosti, rozložení podnikatelských rizik, změna právní úpravy, přesun

sídla), podnikatelský subjekt bude oprávněně čerpat i případné daňové výhody. Bude-li naopak provedena přeměna převážně za účelem získání daňové výhody, lze hovořit o zneužití práva.

Nakonec nesmíme zapomenout na skutečnost, že zneužití práva nemá dopady jen do oblasti aplikace daňových předpisů, tj. do práv a povinností, o nichž je vedeno daňové řízení před příslušným správcem daně. Případná existence zneužití práva má možné dopady i do profesionální a trestní odpovědnosti zainteresovaných osob.

Obecná právní východiska

Přestože bylo zneužití práva výslovně upraveno až v roce 2019 v § 8 odst. 4 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, v účinném znění (dále jen „daňový řád“), zabývalo se jím již staré římské právo. K otázce, zda lze vůbec právo zneužít, či nikoliv, existují obecně dva přístupy. První z koncepcí vychází z toho, že jakmile jsou naplněny podmínky pro aplikaci určité právní normy, nelze hovořit o zneužití práva. Druhá koncepce vychází z toho, že „zneužitím práva je chování zdánlivě dovolené, jímž má být dosaženo výsledku nedovoleného“¹. Jinak řečeno, i přesto, že jsou naplněny formální podmínky pro aplikaci právní normy, tato právní norma nebude aplikována, pokud byla aplikována v rozporu s jejím účelem. Tento přístup je uplatňován na našem území.

V současné době jsou v rámci jednotlivých států aplikovány oba přístupy. Jinak řečeno, existují státy, které neuznávají princip zákazu zneužití práva. Totožné jednání určitého subjektu či skupiny subjektů tedy lze posuzovat odlišně v jednotlivých státech, pročez tuto skutečnost je nutné zohlednit zvláště v případě tzv. nadnárodních skupin. V rámci evropského prostoru jednoznačně převažuje koncepce aplikující princip zákazu zneužití práva.

Zneužití práva je na první pohled kontroverzní institut a pro mnohé osoby těžko pochopitelné především díky svému zdánlivému vnitřnímu rozporu. Tento zdánlivý vnitřní rozpor ovšem není otázkou čisté teoretickou, ale otázkou, kterou si v různých formách jistě klade každý podnikatelský subjekt. Proč to nemohu udělat, když mi to zákon dovoluje?

Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“) aplikuje teorii V. Knappa, který vychází z aplikace obecného principu *lex specialis derogat generali* (zvláštní zákon ruší obecný). Jinak řečeno, dle základního pravidla platí, že jsou-li naplněny formální podmínky pro aplikaci určité právní normy, lze tuto právní normu aplikovat. Zákaz zneužití práva je pak pravidlem speciálním, které nám říká, že právní normu nelze aplikovat, pokud bude aplikována v rozporu s jejím účelem.

Zneužití práva je dále do jisté míry definováno i tím, že kromě nedovoleného výsledku je právo vykonáno k újmě někoho jiného nebo k újmě společnosti. Princip zákazu zneužití práva je chápán jako materiální korektiv nespravedlností², které vznikají formální aplikací právních předpisů. NSS obecně zneužití práva definuje jako situaci, „kdy někdo vykoná své subjektivní právo k neodůvodněné újmě někoho jiného nebo společnosti a zdánlivě dovoleným chováním ve skutečnosti dosahuje výsledku nedovoleného. Právo musí předkládat svým adresátům racionální vzorce chování, které slouží k rozumnému uspořádání společenských vztahů. Smyslu práva proto odpovídá jen taková aplikace právního předpisu, která uvedené uspořádání vztahů ve společnosti respektuje.“³ V oblasti daňového práva pak hovoříme o získání daňové výhody v rozporu se smyslem a účelem daňového právního předpisu.

Právní úprava

Je-li hlavním (převažujícím) účelem obchodní transakce získání daňové výhody, vystavuje se daňový subjekt riziku, že bude shledáno, že došlo ke zneužití práva, a to se všemi důsledky, viz dále. To, co je společné každému případu zneužití práva, je (ekonomická) iracionalita jednání zainteresovaných subjektů, což pramení ze samé podstaty zneužití daňového práva. Mělo-li by jednání daného subjektu jasné, ekonomické a racionální důvody, nikdy nepůjde o zneužití daňového práva, jelikož převažujícím účelem (důvodem) daného jednání by nebylo získání daňové výhody.

Jak již bylo uvedeno, zákaz zneužití práva je obecným principem právním, tj. základní obecně uznávané myšlenkové východisko. Ač tento princip patří mezi fundamentální principy („záchranná brzda“), není dosud výslovně upraven v evropském právu a v českém prostředí byl pro oblast soukromého práva upraven až v § 8 zákona č. 89/2012 Sb.,

¹ Knapp V., *Teorie práva*, 1. vydání. Praha C. H. Beck 1995, str. 184.

² Rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) č. j. 9 Afs 57/2015-120, bod 61.

³ Rozsudek NSS č. j. 4 Afs 137/2016-43 ze dne 30. 11. 2016, str. 11.

občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a pro oblast daní v roce 2019 v § 8 odst. 4 daňového řádu. Nutno podotknout, že s přijetím výslovné právní úpravy zákazu zneužití práva se věcně nic nezměnilo a předchozí absence výslovné úpravy nevyklučovala jeho aplikaci (srov. např. rozsudek NSS ze dne 22. 1. 2025, č. j. 6 Afs 193/2024–54, bod 17–21; rozsudek Soudního dvora ze dne 4. 10. 2024 ve věci *UP CAFFE d.o.o.*, C-171/23; usnesení Ústavního soud ze dne 6. 8. 2008, sp. zn. II. ÚS 2714/07).

V rámci evropské judikatury byl tento princip poprvé v obecné rovině formulován v rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 14. 12. 2000, C-110/99, věc *Emsland-Stärke*. V oblasti daní byl tento princip poprvé v judikatuře aplikován ve vztahu k nepřímým daním (srov. např. rozsudek soudního dvora EU ze dne 21. 2. 2006, C-255/02, ve věci *Halifax*) a následně i ve vztahu k přímým daním (srov. např. rozsudek soudního dvora EU ze dne 4. 12. 2008, C-330/07, věc *Jobra*).

Nejvyšší správní soud navázal na závěry judikatury Soudního dvora EU, přičemž uzavřel, že z důvodu existence zneužití práva lze daňovému subjektu nárokované právo odepřít toliko v situaci, kdy by přiznání práva bylo v rozporu se smyslem a účelem příslušných ustanovení. Jinak řečeno, jde o situaci, kdy byly uměle vytvořeny podmínky k získání daňové výhody (srov. např. rozsudek NSS ze dne 23. 8. 2006, č. j. 2 Afs 178/2005-64, a rozsudek rozšířeného senátu ze dne 16. 10. 2008, č. j. 7 Afs 54/2006-155,

č. 1778/2009 Sb. NSS). Ve vztahu k přímým daním lze odkázat např. na rozsudek NSS ze dne 10. 11. 2005, č. j. 1 Afs 107/2004-48.

Princip zákazu zneužití práva se tedy v souladu s citovanou judikaturou uplatní jak v rámci evropského, tak českého daňového práva, a to v případě všech daní. Z hlediska jeho aplikace není rozhodné, zda je princip upraven výslovně v právním předpise, či upraven není.

Dvoustupňový test a důkazní břemeno

Při aplikaci zákazu zneužití práva zavedla evropská judikatura a následně převzala judikatura NSS tzv. dvoustupňový (dvousložkový) test pro posouzení existence zneužití práva. V rámci tohoto testu se hodnotí jednak složka formální, tj. zda došlo ke splnění formálních podmínek pro aplikaci určité právní normy, přestože nebyl naplněn její smysl a účel, a dále je posuzován subjektivní prvek, tj. záměr získat výhodu umělým vytvořením podmínek. Smyslem subjektivního prvku je posouzení účelu provedené transakce. Zákaz zneužití práva pak nedovoluje situaci, kdyby subjekt těžil daňovou výhodu získanou v rozporu se smyslem a účelem právního předpisu (srov. např. rozsudek NSS ze dne 14. 11. 2019, č. j. 6 Afs 376/2018-46, nebo ze dne 26. 4. 2022, č. j. 10 Afs 289/2021-42).

Dvoustupňový test lze využít v rámci daňového plánování či provedení auditu, tj. jakéhosi předběžného posouzení, zda v konkrétní situaci existuje riziko existence zneužití práva. Jednoduše řečeno, daňový subjekt si shromáždí všechny informace a situaci si dobrovolně posoudí. Jak však v praxi probíhá provedení a hodnocení dvoustupňového testu v řízení před správcem daně, resp. posouzení existence zneužití práva?

Zprv je nutné si uvědomit, že existence zneužití práva bude zásadně prověřována v rámci daňové kontroly, a to v návaznosti na předpokládaný rozsah dokazování. Mnoho kontrolovaných subjektů má za to, že zneužití práva v souladu s § 92 odst. 5 daňového řádu prokazuje správce daně, což je v obecné rovině pravda, ale daňový subjekt nemá být v konkrétním případě procesně pasivní.

Zákaz zneužití práva je prostředek *ultima ratio*, tj. subsidiární, podpůrný. Jinak řečeno, daňová povinnost bude určité osobě doměřena na základě

zneužití práva pouze, pokud nedošlo k porušení právních předpisů, tj. splnění formálních podmínek právního předpisu. Tato charakteristika jde ilustrovat na situaci, kdy v konkrétním případě daňový subjekt vytvoří umělou korporátní strukturu, a to za účelem navýšení úrokových nákladů. V daném případě přichází do úvahy aplikovat tzv. pravidla nízké kapitalizace, jež stanovují daňově uznatelnou výši úrokových nákladů mezi spojenými osobami. Pokud však v daném případě budou úroky vyplácené třetí osobě, nelze aplikovat pravidla nízké kapitalizace a správce daně posoudí otázku existence zneužití práva.

Konkrétní důvod stanovení daně tedy významně ovlivňuje rozložení důkazního břemene, jež určuje stranu, jež určitou skutečnost prokazuje a případně ponese následky jejího neprokázání (např. odepření nároku na odpočet daně). Dle § 92 odst. 3 daňového řádu platí, že důkazní břemeno, tj. povinnost prokázat skutečnosti uvedené v daňových tvrzeních leží na daňovém subjektu. Zjednodušeně řečeno, daňový subjekt prokazuje všechny skutečnosti relevantní z hlediska stanovení konkrétní daně. Naopak dle § 92 odst. 5 daňového řádu správce daně prokazuje skutečnosti rozhodné pro posouzení účelu právního jednání jako nestandardnosti dotčeného právního vztahu, smysl a účel právní úpravy, hlavní (převažující) účel transakce.

V případě vyhodnocení existence zneužití práva bude daňový subjekt vždy prokazovat naplnění formálních podmínek pro aplikaci právního předpisu. V praxi tak v konkrétním řízení lze předpokládat, že k tomu bude správcem daně v rámci kontrolního postupu vyzván. Dojde-li správce daně k závěru, že jsou naplněny formální podmínky právního předpisu, přistoupí správce daně ke zkoumání a prokázání účelu právního jednání a jiných podmínek zneužití práva.

„V této souvislosti je nutno zdůraznit, že ačkoli v posuzovaném případě důkazní břemeno ohledně prokázání naplnění podmínek zneužití práva stěžovatelkou leželo plně na žalovaném, bylo ve stěžovatelčině vlastním zájmu, aby nabídla vysvětlení, jaký ekonomicky racionální cíl pro ni dané obchodní transakce měly mít. Daňové orgány totiž nejsou povinny domýšlet všechny představitelné varianty skutečnosti, v nichž by mohla hypoteticky daná operace daňovému subjektu něco přinést. Postačí, pokud ve svém rozhodnutí přesvědčivě zdůvodní, že určitá transakce žádný jasný a očividný ekonomický smysl neměla. Daňový subjekt ostatně zná sám nejlépe svou podnikatelskou situaci a může upozornit na její

specifika, o nichž daňové orgány jednoduše nemají tušení. Na takové vysvětlení pak musí daňové orgány v jejich rozhodnutích reagovat, což v posuzovaném případě řádně učinily.“ Viz rozsudek NSS ze dne 15. 1. 2025, č. j. 4 Afs 247/2024-49, bod 31.

Lze uzavřít, že i přes jednoznačnou roli správce daně jako osoby, která nese důkazní břemeno ohledně podmínek zneužití práva, procesní pasivita daňového subjektu může mít významné negativní důsledky. Nakonec daňovému subjektu nebude v zásadě umožněno svou procesní pasivitu napravit v řízení před soudem, jelikož je konstantně judikováno, že jádro dokazování má proběhnout před správcem daně, nenastanou-li výjimečné okolnosti.

Dopady zneužití práva

Dospěje-li správce daně k závěru, že v dané věci došlo ke zneužití práva, přistoupí k posouzení jeho dopadů. V tomto případě však nejde jen o určení výše nedovoleně získané daňové výhody. Slovy zákona správce daně totiž k zneužívajícímu jednání vůbec nepřihlíží, tj. jako by toto jednání vůbec nebylo. Správce daně tedy musí zjištěný stav překvalifikovat tak, aby byla obnovena situace, jež by existovala v případě neexistence zneužívajícího jednání (srov. rozsudek soudního dvora EU ve věci C-171/23, bod 40). Konkrétní způsob nápravy (restituce) je v dispozici správce daně (srov. rozsudek NSS ze dne 14. 11. 2019, č. j. 6 Afs 376/2018-46).

Správce daně tedy neřeší jen otázku určení nedovoleně získané daňové výhody, ale např. i skutečnost, kdo by měl bez existence zneužívajícího jednání povinnost daň odvést a v jaké výši. V nedávném rozsudku ze dne 22. 1. 2025, č. j. 6 Afs 193/2024–54, NSS posuzoval otázku, komu má být stanovena (doměřena) daňová povinnost, pokud bylo daňové výhody dosaženo vytvořením podnikatelské struktury, která zajistila vyloučení plátcovství DPH z důvodu nepřekročení zákonem stanovené výše obrátu. NSS aproboval závěr správce daně, že daňová povinnost byla správně stanovena fyzické osobě, která vytvořila umělou podnikatelskou strukturu.

Způsoby zneužití práva

Zneužití lze teoreticky jakoukoliv právní normu, a to předem neomezenou množinou způsobů. V praxi se tak setkáváme i v rámci daňového práva se zneužitím norem práva hmotného (např. uplatnění daňového zvýhodnění) či procesního (např. obstrukční uplatňování žádostí o prodloužení lhůt). K dosažení konkrétní daňové výhody nemusí být nakonec zneužita ani norma daňového práva samotná, ale i norma práva soukromého (např. uzavírání smluvních vztahů). Z dosavadní praxe lze však vysledovat určité prvky, které jsou pro zneužití práva v oblasti daní charakteristické.

Zprv je lze uzavřít, že ke zneužití práva nedochází zásadně prostřednictvím jediného jednání. Jinak řečeno, ke zneužití daňového práva v konečném důsledku vede série jednotlivých kroků, které hodnoceny samostatně nelze označit jako nedovolené či iracionální (srov. např. rozsudek NSS ze dne 15. 1. 2025, č. j. 4 Afs 247/2024-49). V konkrétním případě proto musíme vždy posuzovat jednotlivé kroky jako celek, a to přesto, že se mohly odehrát v jiném zdaňovacím období či u právního předchůdce nebo nástupce.

V této souvislosti je podstatný i samotný sled událostí a jejich posouzení ve vzájemných souvislostech. Jednotlivé obchodní transakce není možné od sebe oddělovat, ale musí být hodnoceny ve vzájemném souhrnu. Jinak řečeno, není podstatné, zda jsou jednotlivé transakce zcela v pořádku, pokud ve svém souhrnu postrádají racionalitu. Nakonec nesmí být opomenuto ani posouzení, zda v konečném důsledku došlo ke splnění deklarovaného účelu transakce. Uvede-li tedy daňový subjekt, že určitou transakci provedl z důvodu změny vlastnické struktury, ale po provedení celé řady přeměn podnikatelské struktury se vlastnická struktura nezmění, lze toto jednání označit za iracionální.

V případě zneužití daňového práva dále bývá typické, že nedochází k faktickému toku finančních prostředků. Ke splacení jednotlivých závazků pak typicky dochází formou zápočtů mezi jednotlivými osobami (srov. např. rozsudek NSS ze dne 31. 8. 2024, č. j. 6 Afs 31/2024-50, nebo ze dne 27. 10. 2024, č. j. 9 Afs 110/2023-107).

Za třetí platí, že jako častý prostředek zneužití práva bývá využíváno vytvoření určité podnikatelské struktury, a to společně s vytvářením smluvních

a jiných závazkových vztahů. V tomto případě je jednání daných subjektů v zásadě iracionální, resp. postrádá jakýkoliv relevantní ekonomický důvod či smysl. Jedná-li tedy subjekt (např. uzavírá-li smlouvu nebo zakládá společnost) pouze z důvodu snížení své daňové povinnosti a toto jednání postrádá jiný ekonomický smysl, bude se zásadně jednat o situaci zneužití práva. NSS v tomto ohledu hovoří o racionálním vzorci chování, obvyklých obchodních podmínkách, jasném ekonomickém, racionálně odůvodněném smyslu transakce, ekonomické racionalitě atd.

Posledním prvkem, jenž se vyskytuje prakticky ve všech případech zneužití práva, je skutečnost, že jednotlivé transakce provádějí spřízněné či jinak na sebe napojené osoby. Jde o to, že na sobě nezávislé osoby by nikdy za takových podmínek takové obchodní transakce neuskutečnily.

Lze tedy uzavřít, že ač je nutné každý jednotlivý případ posuzovat samostatně, lze obecně vysledovat několik prvků, které se často vyskytují v situaci zneužití práva. Narazíme-li pak v praxi na takový případ, je nutné mu věnovat zvýšenou pozornost, ať už se nacházíme ve fázi daňového plánování nebo v řízení před správcem daně. Obecným cílem pak samozřejmě je eliminovat situace, kdy dochází ke zneužití práva.

Daňová optimalizace

Snaha daňových subjektů maximálně snížit daňovou povinnost na minimální výši je zcela legitimním zájmem daňových subjektů. V tomto případě hovoříme o tzv. povolené daňové optimalizaci. Vzhledem ke složitosti daňového systému pak jednotlivé subjekty často využívají služeb osob poskytujících určitou formu poradenství či auditu jako profesionálů. Právě na tyto profesionály jsou kladeny vysoké nároky ohledně odbornosti, ale i osobní odpovědnosti.

Není totiž možné zapomínat na fakt, že některé situace zneužití práva mohou mít až trestněprávní konsekvence⁴, a to nejen pro přímo zainteresované subjekty, ale i jiné subjekty, jež mají obecně povinnost překazít tuto trestnou činnost (viz § 367 zákona

⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1301/2003 ze dne 10. 3. 2004.

č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Snaha odborníků snížit daňovým subjektům daňovou povinnost by proto nikdy neměla překročit rámec dovoleného jednání, což však v praxi nemusí být snadné.

Za daňovou optimalizaci je považováno jednání, kde se daňový subjekt legálními způsoby snaží minimalizovat daň, tj. snaží se, aby byla stanovena a placena v co možná nejnížší výši.⁵ NSS chápe daňovou optimalizaci jako „situaci, kdy daňový subjekt volí z různých do úvahy přicházejících alternativ, které mají svůj samostatný smysl, tu, která je pro něho daňově nejvýhodnější, což je legitimní, právem aprobovaný postup...“⁶ Možnost daňové optimalizace je tak všeobecně uznávanou možností daňového subjektu snížit legálním a zároveň legitimním způsobem svou daňovou povinnost.

Ke snížení daňové povinnosti dochází i prostřednictvím tzv. agresivního daňového plánování (aggressive tax planning), jehož krajní formou je právě zneužití práva. Jak již bylo uvedeno, získání daňové výhody prostřednictvím zneužití práva není považováno za legální cestu snížení daňové povinnosti. Naopak půjde-li o agresivní daňové plánování, jež nedosáhne vážnosti zneužití práva, bude se jednat o nežádoucí snížení daňové povinnosti, avšak v zásadě nepůjde o snížení nelegální. O odstranění tohoto z pohledu státu nežádoucího stavu se pak musí postarat zákonodárce změnou daňových zákonů.

Posledním způsobem snížení daňové povinnosti je krácení daně či neplnění daňové povinnosti, které je bez dalšího nelegálním způsobem snižování daňové povinnosti a jež bude mít ve většině případů i trestněprávní konsekvence.

Rozlišení mezi daňovou optimalizací a krácením daně či daňovým podvodem asi nečiní větší problémy, avšak odlišení zneužití práva a daňové optimalizace není úplně snadné. Hlavním problémem je skutečnost, že nelze stanovit konkrétní situace, kdy už půjde o zneužití práva, a kdy naopak ještě půjde o daňovou optimalizaci. Vždy tak bude záležet na posouzení konkrétních skutkových okolností daného případu, což ovšem neznamená, že nelze určit určité prvky, jež jsou pro zneužití práva signifikantní (typické).

Závěr

Zákaz zneužití práva je bez dalšího pevnou součástí daňového práva, přičemž by neměl být chápán negativně (resp. jako omezení daňové optimalizace), ale naopak by měl být chápán jako prostředek pro zachování rovnováhy mezi daňovými subjekty, tj. jako korektiv spravedlnosti či záchranná brzda. Neexistoval-li by pak zákaz zneužití práva, docházelo by k nespravedlivému zdanění určitých osob, kdy by při stejné faktické situaci odvedly bezdůvodně daň nižší. Daňový subjekt tak má právo na základě faktické situace aplikovat tu nejvhodnější právní úpravu (tj. minimalizovat svou daňovou povinnost), neměl by ovšem upravovat (vytvářet) skutečnosti dle právní úpravy (pro aplikaci právní úpravy). Jinak řečeno, daňový subjekt podléhá daňové povinnosti dle své ekonomické činnosti, nikoliv takové, pro kterou se mu formálně podaří splnit podmínky.

⁵ Boháč. R. Teoretické a praktické otázky Českého daňového práva z hlediska daňových úniků a podvodů, in Babčák V., Románková A., Vojníková I., Daňové právo vs. daňové podvody a daňové úniky. Nekonferenční zborník vědeckých prací. I. díl, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Košice 2015, 38.

⁶ Rozsudek NSS č. j. 1 Afs 35/2007–118 ze dne 17. 12. 2007, str. 5.

Případy zneužití daňového práva

Doc. Ing. Jana Skálová, Ph.D.

vystudovala Vysokou školu ekonomickou v Praze. Je daňovou poradkyní a auditorkou, partnerkou ve společnosti TPA Group. Jako docentka působí na Fakultě financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze. Je dlouholetou členkou Prezidia KDP ČR, působí také jako zkušební komisař KDP ČR. Je autorkou nebo spoluautorkou řady knih a článků v českých a zahraničních odborných časopisech. Odborné veřejnosti je známa svou přednáškovou činností na téma účetnictví, daň z příjmů právnických osob a přeměny kapitálových korporací, a to jak pro Komoru daňových poradců, Justiční akademii, Finanční správu, tak i pro vzdělávací agentury.

Ing. Michal Hora, Ph.D.

pracuje jako odborný asistent a tajemník katedry finančního účetnictví a auditingu Fakulty financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze. V období 2007–2014 a 2022–2024 byl členem Dozorčí komise KA ČR, v letech 2014–2022 byl místopředsedou Kárné komise KA ČR. Odborně se zaměřuje na problematiku využití informačních technologií v účetnictví a auditu, kterou vyučuje na VŠE v Praze.

Zneužití daňového práva bylo mnohokrát řešeno Nejvyšším správním soudem (dále také „NSS“). Tento článek přibližuje několik judikátů na toto téma, ve kterých se objevily přeměny obchodních korporací, výplaty podílů na zisku nebo restrukturalizace holdingu. Všechny tyto transakce jsou často vzájemně kombinovány a nebývá snadné rozplést jejich podstatu.

Odštěpení, prodej akcií a výplata podílu na zisku

Judikát Nejvyššího správního soudu 6 Afs 376/2018-46 se zabýval případem společnosti ZLS Finanční a.s., která realizovala odštěpení se vznikem nové společnosti ZLS Kapitálová a.s. Odštěpené jmění bylo tvořeno pouze peněžními prostředky ve výši 210 milionů Kč. Původní akcionáři, čtyři fyzické osoby, obdrželi akcie nově vzniklé společnosti, která vznikla právními účinky odštěpení dne 25. května 2010. Tyto akcie následně

prodali dne 7. června 2010 za celkovou prodejní cenu 207 milionů Kč.

Příjem z prodeje akcií byl pro všechny akcionáře osvobozen od daně z příjmů, protože splnili časový test stanovený v § 4 zákona o daních z příjmů. Kupující akcií byla společnost s ručením omezeným, která doposud vykonávala svou podnikatelskou činnost s tržbami v řádu statisíců. Okamžitě po nákupu akcií, tedy ještě dne 7. června 2010, jako jediný akcionář nové společnosti rozhodla ZLS Kapitálová a.s. o výplatě podílu na zisku ve výši 207 milionů Kč. Tento příjem podílu na zisku byl považován dle zákona o daních z příjmů za podmíněně osvobozený od srážkové daně s tím, že kupující společnost se stala mateřskou společností držící podíl na základním kapitálu vyšší než 10 % a dodatečně dodrží dobu držby delší než 12 měsíců. Získané peníze použila společnost na úhradu kupní ceny za akcie.

Správce daně posoudil tuto situaci jako zneužití práva. Pokud by původní akcionáři rozhodli o výplatě podílu na zisku ze společnosti před odštěpením, museli by odvést srážkovou daň ve výši cca 31 milionů Kč. Realizací výplaty pomocí odštěpení peněz do nové akciové společnosti, jejíž akcie prodali s uplatněním

osvobození na získané příjmy, se této daňové povinnosti vyhnuli. Tyto příjmy jim kupující akcií vyplatil právě z osvobozeného podílu na zisku, který inkasoval.

Správce daně požadoval po společnosti vybrání daně stanovené srážkou ve výši 15 % z vyplaceného podílu na zisku. Toto rozhodnutí potvrdil Krajský soud a následně Nejvyšší správní soud. Soudy se shodly na tom, že šlo o umělé vytvoření podmínek směřujících k získání daňové výhody. Nejvyšší správní soud ve svých rozsudcích zdůraznil, že s ohledem na ochranu legitimního podnikání lze plátcí daně odepřít nárokové právo z titulu zneužití práva pouze tehdy, pokud jeho relevantní hospodářská činnost nemá žádné jiné objektivní vysvětlení než získání nároku vůči správci daně, a přiznání práva by bylo v rozporu se smyslem a účelem příslušných ustanovení.

Judikát rekapituluje právní posouzení zneužití práva pomocí dvoustupňového testu nastoleného Soudním dvorem EU. Tento test hodnotí splnění objektivního a subjektivního prvku zneužití práva. Objektivní prvek spočívá v tom, že navzdory formálnímu splnění podmínek daných komunitárním právem nebyl naplněn účel dané právní úpravy; jejím cílem je zvýhodnit dlouhodobou držbu podílu v dceřiné společnosti pro mateřskou společnost.

Subjektivní prvek se hodnotí jako záměr získat výhodu umělým vytvořením podmínek pro její dosažení. Nejde přitom vůbec o zastírání určitého právního jednání jednáním jiným (simulací a disimulací), ale o umělé vytvoření podmínek směřujících k získání daňové výhody. Daňový subjekt nic nezastírá, ale od počátku jedná tak, aby na daňové zvýhodnění dosáhl.

Judikát Nejvyššího správního soudu 6 Afs 376/2018-46 je významným příkladem aplikace dvoustupňového testu zneužití práva a zároveň jedním z prvních judikátů propojujících zneužití práva a oblast přeměn obchodních společností. Tento případ ukazuje, jak důležité je posuzovat nejen formální splnění podmínek, ale i skutečný účel a záměr právních úkonů. Soudy potvrdily, že umělé vytvoření podmínek pro

získání daňové výhody je nepřipustné. Tento judikát je důležitým precedensem pro další případy týkající se zneužití daňového práva a poskytuje jasné vodítko pro posuzování podobných situací v budoucnosti.

Restrukturalizace skupiny VAG

Dalším judikátem NSS je kauza 5 Afs 195/2022–51, ve které bylo řešeno zneužití práva při restrukturalizaci skupiny, při kterém došlo k velkému zadlužení české právnické osoby. Jednalo se o spor mezi společností VAG s.r.o. a Finanční správou ohledně doměřené daně z příjmů právnických osob a souvisejícího penále.

Skupina VAG provedla v průběhu let 2008 a 2009 několik kroků, které spočívaly zejména v nákupu dvou českých *ready made* společností, jejich přejmenování, nákupu podílu na Jihomoravské armaturce, s.r.o., do jedné z těchto nových společností, přijetí půjčky od mateřské společnosti na nákup podílu, zvýšení základního kapitálu a následnou fúzi mateřské a dceřiné společnosti. NSS v judikátu v odstavcích 62 až 65 tyto kroky popisuje a uvádí i diagramy původní a nové vlastnické struktury. Pro přesnost citujeme: „[65] Z porovnání obou diagramů je zřejmé, že se vlastnická struktura *de facto* nezměnila.... Podstatný rozdíl oproti stavu v roce 2008 však představuje existence půjčky ve výši 183 000 000 Kč, z níž stěžovatel v posuzovaných zdaňovacích obdobích platil své mateřské společnosti úroky. Jelikož tyto úroky formálně naplňovaly § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů, došlo ke snížení daně z příjmů právnických osob hrazené v České republice.“

Z rekapitulace provedených transakcí je rovněž zřejmé, že nedošlo k žádnému toku finančních prostředků ze strany německých společností ke společnostem českým – nedošlo tedy k žádnému financování. Vzhledem k tomu, že provedenými transakcemi fakticky došlo pouze k „nákupu sebe sama“ (byť formálně je stěžovatel jinou právnickou osobou, než byla původní Jihomoravská armaturka) a prostředky „získané“ z půjčky nebyly efektivně použity k podnikání stěžovatele, byl porušen účel § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů, tedy zdanění „na netto základě“ s možností odečtení pouze těch výdajů (nákladů), které mají souvislost s podnikáním daňového subjektu. Nejvyšší správní soud se tudíž ztotožňuje se závěrem krajského soudu a daňových orgánů, že úroky z půjčky neměly smysluplnou vazbu na ekonomickou činnost stěžovatele, čímž byl naplněn objektivní prvek zneužití práva.

Subjektivní prvek zneužití práva je naplněn tehdy, pokud byly uměle vytvořeny podmínky s převažujícím záměrem získat daňovou výhodu. Z již uvedeného je přitom zřejmé, že stěžovatel v důsledku uplatnění úroků ze sporné půjčky platil v České republice nižší daně, daňovou výhodu tedy získal.

Nejvyšší správní soud poznamenává, že důkazní břemeno při prokazování zneužití práva leží na správci daně, postačuje však prokázat samotnou existenci transakcí, které měly určitý daňový efekt (vznik daňové výhody), okolnosti svědčící o tom, že transakce byly uměle vytvořené (např. personální či majetkové propojení zúčastněných ekonomických subjektů), a zároveň to, že hlavním účelem daných transakcí bylo získání daňového zvýhodnění. Z objektivních okolností případu (zejména téměř přesné obnovení původní vlastnické struktury, absence skutečného finančního toku ve prospěch českých společností, možnost provést fúzi i bez předchozího převodu obchodního podílu a následné nehrazení jistiny půjčky) pak podle správce daně vyplývá, že jejich převažujícím účelem bylo získání daňové výhody.

Stlačení akvizičního úvěru do české společnosti Teleplan

V rozsudku Nejvyššího správního soudu 8 Afs 246/2022-61 se řešila kasační stížnost podaná Odvolacím finančním ředitelstvím proti rozsudku Krajského soudu v Praze, který vyhověl žalobě společnosti Teleplan Prague, s.r.o. Případ se týkal doměření daně z příjmů právnických osob a penále za zdaňovací období 2013 a 2014.

Finanční úřad a poté i Odvolací finanční ředitelství žalobkyni neuznaly úrokové a finanční náklady spojené s úvěrem na nákup obchodního podílu ve společnosti, s níž se Teleplan Prague následně spojila. Orgány finanční správy tvrdily, že transakce byla účelová a vedla k získání neoprávněného daňového zvýhodnění, čímž došlo ke zneužití práva.

Krajský soud se s tímto názorem neztotožnil a rozhodnutí finanční správy zrušil. Dospěl k závěru, že hlavním smyslem transakce bylo umožnění akvizice skupiny Teleplan investiční skupinou Gilde, a nikoliv získání daňového zvýhodnění. Finanční úřad nedokázal prokázat, že by struktura transakce byla nastavena účelově kvůli daňovým výhodám.

Skupina Teleplan byla v roce 2011 akvírována investiční skupinou Gilde. Pro financování této akvizice byla založena společnost AMS Acquisition B.V., která získala úvěr od konsorcia bank (Rabobank a ABN AMRO). Úvěr byl částečně přenesen na českou společnost Teleplan Prague, která čerpala částku 23,475 milionů EUR na nákup podílu ve společnosti Teleplan Prague.

Po nákupu podílu došlo k fúzi těchto společností, přičemž náklady spojené s tímto úvěrem (úroky a další finanční náklady) byly uplatněny jako daňově uznatelné výdaje. Společnost Teleplan Prague, s.r.o. argumentovala, že transakce měla ekonomický smysl a byla vedena v souladu s podmínkami stanovenými bankou, která poskytla úvěr. Konkrétně šlo o tzv. merger leveraged buyout (akvizici za využití dluhu), což je běžný finanční model, kdy úvěr na nákup společnosti je částečně přenesen na cílovou společnost, která pak zajišťuje jeho splácení z vlastních výnosů a aktiv.

Dále společnost tvrdila, že podmínky úvěrové smlouvy s bankou zahrnovaly požadavek, aby úvěr byl přenesen na provozní společnost v Česku, což posilovalo pozici banky jako věřitele. To bylo podle

společnosti obvyklé a ekonomicky odůvodněné. Banka tak měla větší jistotu splácení dluhu, protože mohla přímo čerpat ze zisků české společnosti, která byla součástí skupiny Teleplan, a v případě insolvence měla lepší pozici pro uspokojení svých pohledávek.

Finanční správa tvrdila, že společnost provedla transakce jen za účelem snížení daňového základu a že náklady související s úvěrem neměly být daňově uznatelné. Argumentovala tím, že fúze mohla proběhnout i bez předchozího nákupu podílu za využití úvěru, což by nevedlo ke snížení daňového základu.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl, souhlasil s názorem krajského soudu a potvrdil, že žalobkyně měla dostatečný ekonomický důvod pro provedení transakce, a nejednalo se o zneužití práva.

Vytvoření holdingu a odkup podílu od společníka

V červenci 2024 byl vydán judikát NSS 10 Afs 16/2023-78 ke zneužití práva při tvorbě holdingu. Nejvyšší správní soud v tomto judikátu odmítl, že by při vytvoření holdingové struktury spojené s prodejem podílu na společnosti fyzickou osobou s úhradou kupní ceny částečně z (externího) úvěru a částečně z vyplacených dividend bylo zneužitím práva.

V tomto případě došlo k doměření srážkové daně z vyplacených podílů na zisku, které byly vyplaceny z dceřiné společnosti do mateřské, která tyto peníze použila na úhradu kupní ceny prodávajícímu za podíl na této dceřiné společnosti. V dané věci jsou klíčové následující kroky provedené v rámci holdingové struktury, o nichž v obecné rovině není mezi účastníky sporu:

- » založení holdingu,
- » rozhodnutí valné hromady stěžovatelky o převodu obchodních podílů všech společníků na holding,
- » uzavření smluv o prodeji obchodního podílu mezi holdingem jako kupujícím a společníky stěžovatelky jako prodávajícími,
- » rozhodnutí o výplatě podílu na zisku ze stěžovatelky jedinému společníkovi – holdingu [osvobozeno od daně podle § 19 odst. 1 písm. ze) zákona o daních z příjmů] a
- » úhrada části ceny za prodej obchodních podílů od holdingu bývalým společníkům stěžovatelky – fyzickým osobám [osvobozeno od daně podle § 4 odst. 1 písm. q) zákona o daních z příjmů]. Část

kupní ceny byla hrazena z finančních prostředků získaných výplatou podílu na zisku, část prostředky získanými z investičního úvěru.

NSS se nejprve vyjádří k naplnění *objektivního kritéria* testu zneužití práva. V této věci není sporné, že stěžovatelka formálně naplnila zákonné podmínky pro osvobození příjmů od daně u obou transakcí, tj. u výplaty podílu na zisku a u hrazení kupní ceny za obchodní podíly. Společníci – fyzické osoby tedy ve skutečnosti dosáhli toho, že dostali z holdingové struktury peníze, aniž byla odvedena daň. Takový výsledek je nepochybně v rozporu s účelem a smyslem citovaného ustanovení.

Samotný fakt, že výsledek provedených operací je z hlediska daňového práva nežádoucí (tj. byl naplněn *objektivní prvek*), však pro závěr o zneužití práva nestačí. Daňové orgány musí prokázat také existenci *subjektivního prvku*, a sice že získání daňové výhody bylo jediným, či alespoň převažujícím důvodem jednání daňového subjektu.

Podle NSS daňové orgány v této věci neprokázaly, resp. nesprávně posoudily naplnění *subjektivního kritéria* testu zneužití práva. Daňové orgány tedy nesprávně vyhodnotily podstatu holdingové struktury a *de facto* vyzdvihly pouze daňový účel. Všechny ostatní tvrzené a doložené důvody označily za marginální, popř. od nich zcela nepřiměřeně odhlédly. To je v rozporu s podstatou pojmu holdingové struktury.

Zneužití daňového práva při vrácení příplatku

Za rozbor stojí také judikát Nejvyššího správního soudu 4 Afs 247/2024-54, který se zabývá případem společnosti DIMEJ Group a.s., jež byla obviněna ze zneužití daňového práva. Tento případ je označován jako restrukturalizace EGE HOLDING a následných transakcí, které měly za cíl získat daňové zvýhodnění.

Původní vlastníci (české fyzické osoby) akciové společnosti EGE HOLDING a.s. se rozhodli založit společnost DIMEJ Group a.s. Tímto mezi původní holdingovou společností a sebe „vsunuli“ ještě jednu akciovou společnost. Akcie společnosti

EGE HOLDING a.s. byly vloženy do společnosti DIMEJ Group jako nepeněžitý příplatek mimo základní kapitál. Tyto akcie byly ve společnosti DIMEJ Group oceněny znaleckým posudkem, v této hodnotě byly vykázány v aktivech a zvýšily vlastní kapitál, konkrétně položku ostatní kapitálové fondy.

DIMEJ Group inkasovala od EGE HOLDINGU podíly na zisku, které byly osvobozeny od srážkové daně, protože se jednalo o výplatu podílu na zisku z dceřiné společnosti do mateřské. Svým vlastníkům však společnost DIMEJ nevyplácela podíly na zisku, ale vracela příplatek z ostatních kapitálových fondů.

Podíl na zisku by při výplatě akcionářům podléhal 15% srážkové dani, ale vrácení příplatku zdaněno srážkovou daní nebylo. Při vrácení příplatku se tento příjem pro daňové účely snižuje o nabývací cenu podílu, která byla významně navýšena v důsledku nepeněžitěho vkladu akcií oceněných znaleckým posudkem.

Finanční správa dospěla k závěru, že se jedná o uměle vytvořenou strukturu, jejímž hlavním účelem bylo získání daňového zvýhodnění. Městský soud v Praze potvrdil doměření daně a NSS jeho rozhodnutí potvrdil.

Klíčové argumenty NSS:

- » Příplatek byl pouze formální účetní operací – ve skutečnosti nešlo o vklad nového kapitálu, ale pouze o přecenění podílů.
- » Ekonomický smysl transakcí byl minimální – struktura byla nastavena pouze proto, aby umožnila vyplacení zisku bez srážkové daně.
- » Transakce proběhly v krátké časové návaznosti – což naznačuje účelovost celého mechanismu.
- » Daňové orgány unesly důkazní břemeno – na základě ekonomické analýzy bylo prokázáno, že hlavním účelem transakcí bylo snížení daňové povinnosti.
- » Na základě těchto argumentů NSS zamítl kasační stížnost a potvrdil doměření daně ve výši 14 milionů Kč.

Holdingové struktury nejsou samy o sobě problematické. Pokud jejich jediným účelem je přesun zisků mezi firmami s cílem vyhnout se daním, může být jejich použití posouzeno jako zneužití práva. Tento rozsudek ukazuje, že nejen úhrady kupní ceny z osvobozených dividend, ale též vrácení příplatku mimo základní kapitál může být rizikové,

pokud je vše propojeno a nedostatečně ekonomicky opodstatněno.

Závěr

Článek se zabývá konkrétními rozsudky Nejvyššího správního soudu, které řešily zneužití daňového práva při různých firemních přeměnách, fúzích, výplatách podílů a restrukturalizacích. Klíčovým nástrojem při posuzování těchto situací je dvoustupňový test zneužití práva, který zkoumá objektivní prvek, zda transakce naplnila účel zákona, a subjektivní prvek, zda hlavním účelem bylo získání daňové výhody.

Přehled hlavních případů

- » ZLS Finanční a.s. – odštěpení peněz do nové firmy, prodej akcií a výplata zisku bez srážkové daně. NSS potvrdil, že šlo o zneužití práva.
- » VAG s.r.o. – restrukturalizace s fiktivním zadlužením a výplatou úroků mateřské firmě. Vlastnická struktura se reálně nezměnila, šlo o „nákup sebe sama“. NSS označil za zneužití práva.
- » Teleplan Prague, s.r.o. – využití akvizičního úvěru. NSS rozhodl, že transakce měla ekonomický smysl a nešlo o zneužití práva.
- » Tvorba holdingu – prodej podílů fyzickými osobami do akciové společnosti a úhrada kupní ceny z dividend a úvěru. Důležitá byla změna vlastnické struktury, NSS konstatoval, že nejde o zneužití práva.
- » DIMEJ Group a.s. – „vrácení“ příplatku mimo základní kapitál místo výplaty zisku, čímž se firma vyhnula zdanění. NSS potvrdil zneužití práva.

Pro daňové poradce a auditory je důležité znát aktuální judikaturu v oblasti zneužití daňového práva. Případy popsány v tomto článku ukazují, jak snadno může dojít k doměření daně i v situacích, které na první pohled působí jako formálně správné. Poradci by proto měli umět identifikovat transakce, které mohou být finančními úřady vyhodnoceny jako účelové, a včas varovat klienty před konstrukcemi sloužícími výhradně k dosažení daňových výhod. Znalost soudní praxe je klíčová nejen pro prevenci daňových rizik, ale také pro navrhování legálních a ekonomicky podložených restrukturalizací. Správně vedená daňová strategie chrání podnikání jejich klientů před zbytečnými spory s finanční správou.

Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE Praha, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

Transakce a přecházející zaměstnanci? Mzdové podmínky všech zaměstnanců musíte sjednotit hned po přechodu

Ondřej Havránek

je partnerem v advokátní kanceláři EY Law, kde se specializuje na obchodní právo, fúze, akvizice a restrukturalizace. Vystudoval Vysokou školu ekonomickou a Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde získal titul JUDr. Má bohaté zkušenosti v oblasti pracovního a transakčního poradenství a se zastupováním významných klientů v soudních sporech. Disponuje silným zázemím v domácím i mezinárodním obchodním právu. Je doporučován v oblasti rozhodčího řízení a daní, přičemž jeho odborné znalosti byly uznány redakcí Legal 500, která ho doporučila ve své publikaci. Byl také oceněn jako „Notable M&A practitioner“ v žebříčku IFLR1000 Ranking of the Leading Legal Practice 2024 and 2025.

Nejvyšší soud ČR se v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 2559/2023 zabýval otázkou, zda přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů zakládá ospravedlnitelný důvod pro odlišné zacházení přejímajícího zaměstnavatele s převzatými zaměstnanci v podobě jejich zařazení do výhodnější platové třídy a platového stupně oproti ostatním zaměstnancům téhož zaměstnavatele.

Co žádala zaměstnankyně?

Zaměstnankyně, pracovnice v sociálních službách, žalovala svého bývalého zaměstnavatele pro porušení zásady rovného zacházení. Dožadovala se doplacení platu do výše, kterou zaměstnavatel vyplácel jiným zaměstnankyním na stejné pozici. Tyto zaměstnankyně s vyšším platem k zaměstnavateli přešly v důsledku automatického přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, ke kterému došlo při sloučení dvou příspěvkových organizací. Měly kratší praxi než žalující zaměstnankyně, ale

byly zařazeny do vyšší platové třídy a platového stupně. Podle pravidel stanovených ve svém vnitřním předpisu totiž u stávajících zaměstnanců zaměstnavatel započítatelnou praxi nezohledňoval, zatímco u zaměstnanců převzatých postupoval podle standardních pravidel a započítatelnou praxi bral v potaz.

Co na to zaměstnavatel a Soudní dvůr EU?

Zaměstnavatel tvrdil, že na převzaté zaměstnankyně musel i po přechodu uplatňovat původní pravidla, protože přechod práv a povinností „podle zákoníku práce nesmí být důvodem pro zhoršení platové situace přejímaných zaměstnanců.“ Úprava zákoníku práce vychází ze směrnice rady 2001/23/ES ze dne 12. března 2001 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se zachování práv zaměstnanců v případě převodů podniků, závodů nebo částí podniků nebo závodů (dále jen „směrnice 2001/23“). V souladu s principy této směrnice a běžnou praxí tedy zaměstnavatel srovnávané zaměstnankyně převzal i s podmínkami, které se na ně uplatňovaly u jejich původního zaměstnavatele, včetně platových předpisů, a po přechodu jejich podmínky neměnil. Nerovné zacházení s převedenými zaměstnanci

oproti zaměstnancům stávajícím tak bylo dle názoru zaměstnavatele podloženo tímto ospravedlnitelným důvodem.

Jak opakovaně rozhoduje Soudní dvůr EU (například rozsudky C 336/15 nebo C 317/18), směrnice 2001/23 směřuje k zajištění zachování práv zaměstnanců v případě změny zaměstnavatele tím, že jim umožňuje pokračovat v zaměstnání u nového zaměstnavatele za stejných podmínek, jaké byly sjednány s převodcem. Cílem uvedené směrnice je zaručit v co největším možném rozsahu pokračování pracovních smluv nebo pracovních poměrů beze změny s nabyvatelem, aby bylo zabráněno tomu, že dotčení zaměstnanci budou mít méně příznivé postavení pouze v důsledku převodu.

Jak to vidí s právy zaměstnanců při přechodu české soudy?

Soud prvního stupně i soud odvolací daly za pravdu zaměstnankyni, že se vůči ní zaměstnavatel dopustil nerovného zacházení.

Zaměstnavatel se obrátil k Nejvyššímu soudu, ale ani ten se jej nakonec nezastal. Vyšel z povinnosti zaměstnavatele zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci. Zrekapituloval předchozí rozhodovací praxi, že zásada rovného zacházení zaručuje rovná práva zaměstnancům nacházejícím se ve stejném či srovnatelném postavení a vyplývá z ní též požadavek, aby vnitřní předpisy či praxe zaměstnavatele bezdůvodně nezvýhodňovaly ani neznevýhodňovaly zaměstnance před ostatními srovnatelnými zaměstnanci. Princip rovnosti zacházení je dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu porušen, pokud odlišnost v zacházení nemá žádné objektivní a odůvodnitelné ospravedlnění.

Dle § 338 zákoníku práce v případě převodu činnosti zaměstnavatele nebo jiného právního důvodu přecházejí práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů v plném rozsahu na přejímajícího zaměstnavatele; práva a povinnosti z kolektivní smlouvy přecházejí na přejímajícího zaměstnavatele na dobu účinnosti kolektivní smlouvy, nejdéle však do konce následujícího kalendářního roku.

Dle Nejvyššího soudu nový zaměstnavatel tato práva a povinnosti přejímá v té kvalitě a s těmi vlastnostmi, jimiž se vyznačovaly u původního zaměstnavatele, včetně podmínek, za kterých je vykonáván sjednaný druh práce. Mění se pouze zaměstnavatel, zatímco

vlastní obsah pracovněprávního vztahu zůstává nedotčen. Pracovněprávní vztah převzatých zaměstnanců se nadále jako dosud řídí pracovními a jinými smlouvami těchto zaměstnanců, platnými a účinnými kolektivními smlouvami zavazujícími původního zaměstnavatele, jakož i vnitřními předpisy původního zaměstnavatele.

Může přejímající zaměstnavatel podmínky zaměstnanců po přechodu měnit?

Již uvedená pravidla dle rozsudku Nejvyššího soudu neznamenaají, že pracovní podmínky převzatých zaměstnanců nemohou být u přejímajícího zaměstnavatele do budoucna měněny.

Přejímající zaměstnavatel je od okamžiku převodu oprávněn – v mezích stanovených zákonem, jinými právními předpisy nebo ujednáním kolektivní smlouvy či individuální smlouvy (dohody) – jednostranně měnit pracovní podmínky převzatých zaměstnanců, bez ohledu na jejich dosavadní nastavení. Může tedy i změnit nebo zrušit vnitřní předpis přijatý původním zaměstnavatelem. Dohodnuté pracovní podmínky z převzatých ujednání individuálních smluv (dohod) je však zaměstnavatel oprávněn měnit jen na základě dohody se zaměstnancem. Práva z kolektivní smlouvy uzavřené původním zaměstnavatelem pak musí zaměstnancům poskytovat po dobu účinnosti kolektivní smlouvy, nejdéle však do konce následujícího kalendářního roku.

„Právní úprava přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů nestanoví pro přejímajícího zaměstnavatele žádné výjimky z povinnosti zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci. S výjimkou doby, po kterou je přejímající zaměstnavatel vázán právy a povinnostmi z kolektivní smlouvy, nepřipouští jinou možnost odlišného zacházení s převzatými zaměstnanci oproti ostatním jeho zaměstnancům.“

Zaměstnavatel tedy musí podmínky sjednotit? A dokdy?

Z již uvedeného Nejvyšší soud dovodil, že po nabytí účinnosti přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů je přejímající

zaměstnavatel povinen učinit opatření k odstranění neospravedlnitelných nerovností v oblasti pracovních podmínek a odměňování za práci vyplývajících z odlišného nastavení práv a povinností převzatých zaměstnanců na jedné straně a ostatních zaměstnanců téhož zaměstnavatele na straně druhé. Musí tak učinit „v době přiměřené.“

Délku přiměřené doby zákoník práce neupravuje. Nejvyšší soud vyšel z toho, že do dvou měsíců po přechodu může zaměstnanec rozvázat pracovní poměr z důvodu podstatného zhoršení pracovních podmínek (s právem na odstupné). O okolnostech znamenajících takové zhoršení se proto dle soudu zaměstnanec zpravidla dozví dříve, a to s takovým předstihem, aby mohl zvážit rozvázání pracovního poměru výpovědí nebo dohodou a případně k němu též přistoupit. Po uplynutí této doby rozdílné zacházení (s výjimkou práv vyplývajících z převzaté kolektivní smlouvy s delší účinností) dle Nejvyššího soudu již nemůže mít objektivní a odůvodnitelné ospravedlnění.

Způsob, jakým ke sjednocení podmínek zaměstnanců dojde (v mezích vymezených právními předpisy a smluvními ujednáními), je výhradně na přejímajícím zaměstnavateli. Právní úprava přechodu dle Nejvyššího soudu nevyklučuje (nezakazuje), že by přitom nemohlo dojít k jakémukoliv zhoršení pracovních podmínek převzatých zaměstnanců, a dokonce počítá s tím, že v souvislosti s přechodem práv a povinností z pracovněprávních vztahů dojde (může dojít) i k podstatnému zhoršení jejich pracovních podmínek.

Jak s tím naložit v praxi?

Převody zaměstnanců nastávají v podnikové praxi poměrně často. Ať už se jedná o různé formy přeměn, prodeje závodů, převody činností zaměstnavatele či jiné transakce. Praxe dosud běžně vycházela z toho, že na pracovní podmínky převedených zaměstnanců se alespoň po nějakou dobu po přechodu k novému zaměstnavateli „nesmí sahat“. Nové vnitřní předpisy se vydávaly již pro všechny zaměstnance, ale obvykle až po určité době po přechodu zaměstnanců.

Nejvyšší soud ale nyní dovodil, že zásada rovného zacházení se zaměstnanci je přednější. A podmínky stávajících a převzatých zaměstnanců by měly být sjednoceny prakticky hned. Přesně řečeno, s dostatečným předstihem před uplynutím doby dvou měsíců od přechodu. Sjednocení je nutné

i tehdy, když by to znamenalo zhoršení podmínek – pak má zaměstnanec možnost do dvou měsíců po přechodu rozvázat pracovní poměr a domáhat se vyplacení odstupného ve výši jednoho až tří průměrných měsíčních výdělků dle své seniority (jako při organizačních změnách).

Otázku, jak by se k možnosti zhoršení podmínek postavil Soudní dvůr EU, ponecháme stranou. Pro českou transakční praxi je nyní důležitější, že jakékoli nerovné zacházení se zaměstnanci po přechodu znamená pro zaměstnavatele reálné riziko, že se zaměstnanci s nižší odměnou úspěšně soudní cestou domohou náhrady škody a doplacení odměny do výše svých lépe ohodnocených kolegů vykonávajících stejnou práci nebo práci stejné hodnoty. Za porušení zásady rovného zacházení se všemi zaměstnanci hrozí zaměstnavateli také pokuta ze strany Inspekce práce do výše jednoho milionu korun.

Pokud má tedy zaměstnavatel podmínky odměňování nastavené jednostranně, tedy vnitřními předpisy nebo mzdovými výměry, musí bezprostředně po přechodu vydat nové dokumenty, které stanoví odměnu rovně pro všechny zaměstnance. V souladu se zásadou, že zaměstnanci mají právo na stejnou odměnu za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty. Může přitom dle Nejvyššího soudu některé skupině zaměstnanců odměnu i snížit, pak ale musí počítat s variantou jejich odchodu z důvodu přechodu.

V případě dvoustranně sjednaných mezd a jakýchkoli dalších složek odměňování či pracovních podmínek je situace pro zaměstnavatele ještě složitější. Pracovní smlouvy či jiné individuální dohody je možné měnit pouze se souhlasem zaměstnance. V praxi tedy zaměstnavateli nezbyde nic jiného než dorovnat mzdy hůře placených zaměstnanců na vyšší úroveň. To může znamenat značné náklady.

S uvedeným je potřeba počítat již ve fázi plánování jakékoli transakce, při které může dojít k přechodu zaměstnanců. Firmy musí pečlivě analyzovat pracovněprávní nároky přecházejících zaměstnanců a porovnat je s nároky zaměstnanců nabyvatele a zároveň si pro účely nastavení optimálního postupu sjednocení podmínek ujasnit, jestli se jedná o nároky z jednostranných dokumentů, které mohou měnit flexibilně, z dvoustranných individuálních dokumentů, kde ke změně potřebují souhlas zaměstnance, nebo z kolektivní smlouvy, která je po dobu své účinnosti jediným akceptovatelným důvodem rozdílného zacházení s převedenými zaměstnanci.

Vykazování goodwillu podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví

Doc. Ing. Vladimír Zelenka, Ph.D.

je docentem na katedře finančního účetnictví a auditingu na Fakultě financí a účetnictví VŠE v Praze. Je auditorem, byl dlouholetým členem výkonného výboru a je předsedou Výboru pro veřejný sektor KA ČR. Komoru auditorů zastupuje na jednáních pracovní skupiny pro veřejný sektor Accountancy Europe. Odbornému poradenství se věnuje ve společnosti Konsolidus. Odborné veřejnosti je znám svou publikační a lektorskou činností zejména v oblasti konsolidace účetních závěrek a účetnictví ve veřejném sektoru. Je mimo jiné autorem knihy *Goodwill, principy vykazování v podniku*, spoluautorem knih *Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví* a *Konsolidace účetních výkazů, principy a praktické aplikace*.

V souvislosti s účetnictvím se fenomén goodwill objevil koncem 19. století a je až do dnešních dnů předmětem diskusí a námětů pro určení toho, jak s ním v účetním výkaznictví naložit. Předmětem tohoto příspěvku není historická retrospektiva účetního řešení goodwillu. Cílem je podat informaci o základních parametrech účetního výkaznictví podle IFRS v podmínkách, kdy jsou očekávány změny našich účetních předpisů, přičemž jsou zmiňovány snahy o stanovení nových pravidel inspirovaných IFRS.

Přibližně od roku 1992 se v české účetní legislativě poprvé začal diskutovat rozdíl vzniklý z akvizice, případně jiných přeměn. Od té doby se setkáváme s konsolidačním rozdílem (aktivním, později kladným, resp. pasivním, později záporným) v případě kapitálových akvizic a s oceňovacím rozdílem k nabytému majetku a goodwillu v případě majetkových akvizic (koupě závodu) a případně jiných přeměn.

Pakliže se české účetní předpisy vydají cestou vykazování goodwillu podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (International Financial Reporting

Standards, IFRS), bude třeba vypořádat se s pravidly pro vykazování goodwillu podle aktuálního znění IFRS 3 *Podnikové kombinace*, IFRS 10 *Konsolidovaná účetní závěrka*, IAS 38 *Nehmotná aktiva* a možná i IAS 36 *Znehodnocení aktiv*. Tento článek si klade za cíl poskytnout čtenáři přehled o postupech pro vyčíslení goodwillu, o pravidlech jeho vykazování podle zmíněných standardů a rovněž se zamýšlí nad koncepčními východisky pro jeho vykazování. Vysvětlena budou pravidla pro vyčíslení všech částek potřebných pro vyčíslení goodwillu.

Podnikové kombinace v pokročilejších standardizacích účetního výkaznictví vycházejí převážně z tzv. účetní metody koupě a účetní metody akvizice. Metoda koupě vychází při zobrazování podnikové kombinace z pohledu nabyvatele. Tato metoda předpokládá, že existuje nabyvatel, tj. ten, kdo získá z podnikové kombinace ovládání. Metoda koupě je využitelná jak při nákupu kontrolního balíku akcií dceřiné jednotky, tak i při koupi závodu. Tato metoda předpokládá poskytnutí protihodnoty v její reálné hodnotě za ovládnutí dceřiné jednotky (resp. položek jejích čistých aktiv v jejich reálných hodnotách) nebo za ovládnutí položek čistých aktiv koupeného závodu v jejich reálných hodnotách. Vychází se z předpokladu, že pořizovací náklady akvizice odpovídají směňovaným hodnotám. To může vést ke spolehlivému vykázání podnikové kombinace, pokud jde o směnu mezi nezávislými subjekty. Goodwill je potom rozdílem mezi částkou odpovídající reálné hodnotě poskytnuté

protihodnoty a úhrnnou částkou reálných hodnot položek čistých aktiv nabývané jednotky (ve výši podílu nabyvatele) nebo závodu. Položky aktiv a závazků nabyvatele u této metody samozřejmě přecenění na reálnou hodnotu nepodléhají.

Metoda akvizice, na základě níž se dnes goodwill počítá, je rozvinutím metody koupě, resp. je od ní odvozena. Formulována je v IFRS 3. Oproti tradiční metodě koupě se při metodě akvizice nemusí vycházet pouze z poskytnuté protihodnoty za nabývanou jednotku či závod, ale také z určitým způsobem stanovené hodnoty této nabývané jednotky jako celku. O specifických aspektech vyčíslení goodwillu metodou akvizice pojednává IFRS 3.

Tradičně se goodwill vyčísľuje jako rozdíl mezi nabyvatelem vynaloženou protihodnotou za nabytá čistá aktiva nabývané jednotky k datu akvizice a těmito čistými aktivy. Formálně to lze vyjádřit například takto: $GW = PP - \text{ČA}$ nebo v případě menšího podílu než 100 %: $GW = PP - p \times \text{ČA}$, kde GW je goodwill, PP poskytnutá protihodnota, ČA čistá aktiva a p výše podílu nabyvatele.

Avšak každá standardizace účetního řešení goodwillu vyžaduje řadu dalších upřesnění a splnění mnoha podmínek. V dalším textu budou jednotlivé členy výpočtu goodwillu podle IFRS 3 podrobněji rozebrány.

IFRS 3 *Podnikové kombinace* je využitelný pro taková uspořádání, při nichž je zřejmý nabyvatel. To znamená, že ho je třeba použít pro kapitálové a majetkové akvizice (tj. nabytí ovládnutí dceřiné jednotky a nabytí čistých aktiv jiné jednotky, tedy koupě závodu). Jedním ze stěžejních prvků účetní metody akvizice je vyčíslení, uznání a vykázání goodwillu (v kontextu IFRS 3 případně i z výnosu z výhodné [šťastné] koupě). Goodwill se vykazuje v rozvaze jako součást nehmotných aktiv. IFRS definuje goodwill jako „aktivum představující ty budoucí ekonomické užítky, které vznikly z jiných v podnikové kombinaci nabytých aktiv, která nejsou samostatně identifikovatelná a samostatně uznatelná.“ Je zřejmé, že jde o definici, která je účelově nastavena tak, aby vyhověla požadavkům koncepčního rámce a standardům IFRS. Vychází z předpokladu, že goodwill představuje neidentifikovatelná nehmotná aktiva (viz IAS 38 *Nehmotná aktiva*), která nabývaná jednotka (závod) má k okamžiku akvizice, přičemž pro některé účely (např. převod na jinou měnu) tato definice nezohledňuje synergii nabyvatele a nabývané

jednotky (závodu). To pak umožňuje snazší účetní řešení spočívající v tom, že je goodwill přiřazován k aktivům nabývané jednotky nebo závodu. Příslušnost goodwillu specifickým vnitroskupinovým strukturám je řešena v IAS 36 *Znehodnocení aktiv*, ale pro situace znehodnocení goodwillu.

Pravidla IFRS 3 umožňují vyčíslení goodwillu dvěma odlišnými způsoby v závislosti na tom, jak jsou k datu akvizice stanoveny podíly neovládajících vlastníků (akcionářů, společníků), tzv. nekontrolní (neovládací) podíly. Alternativní řešení je relevantní v případě kapitálových akvizic, tj. v případě získání rozhodujícího vlivu v dceřiné jednotce, a spočívá v tom, že nekontrolní podíly mohou být stanoveny jednak ve výši reálné hodnoty podílu (balíku akcií) neovládajících vlastníků k datu akvizice, jednak ve výši úhrnu reálných hodnot jednotlivých položek čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky nebo závodu. Projekt IASB „Podnikové kombinace“ nejprve pracoval s první zmíněnou alternativou, avšak na základě připomínek a nesouhlasných ohlasů bylo rozhodnuto umožnit i druhou alternativu, bez ohledu na to, že tím byl narušen tehdejší projekt konvergence s US GAAP, které zůstaly u první alternativy.

Vyčíslení goodwillu podle IFRS 3 má díky alternativním postupům pro stanovení výše nekontrolních podílů k datu akvizice dvě možná řešení:

» *Celkový goodwill (full goodwill)*, kde se předpokládá ocenění nekontrolního podílu ve výši reálné hodnoty nekontrolního balíku akcií (podílů) k datu akvizice:
 $GW = (PPFA + NFA) - (IAFA - ZFA)$,
kde GWF je celkový goodwill, PPFA reálná hodnota převedené protihodnoty k datu akvizice, NFA reálná hodnota nekontrolních podílů k datu akvizice, IAFA úhrn reálnou hodnotou oceněných položek identifikovatelných aktiv dcery k datu akvizice, ZFA úhrn reálnou hodnotou oceněných závazků dcery k datu akvizice (včetně odloženého daňového závazku v souvislosti s přeceněním položek čistých aktiv dcery k datu akvizice).

Je zřejmé, že je u výpočtu celkového goodwillu brána v potaz stoprocentní výše podílů jak u menšence, tak i u menšitele. To odpovídá mimo jiné i podstatě plné konsolidační metody, která je založena na tom, že k položkám čistých aktiv mateřské jednotky jsou řádek po řádku přiřazovány položky čistých aktiv dceřiné jednotky v plné výši. V takovém případě je oprávněné, aby i goodwill

odpovídal stoprocentnímu podílu, nikoliv jen podílu nabyvatele.

- » Částečný goodwill (*partial goodwill*), u něhož se předpokládá ocenění nekontrolního podílu ve výši podílu neovládajících vlastníků dceřiné jednotky na úhrnu jejich položek identifikovatelných čistých aktiv oceněných v jejich reálné hodnotě k datu akvizice:

$GWP = PPFA - p \times (IAFA - ZFA)$,
kde GWP je částečný goodwill.

Pokud by vysvětlení algoritmu výpočtu goodwillu vycházejícího z nekontrolního podílu počítaného jako nekontrolní podíl na reálné hodnotě položek čistých aktiv dcery k datu akvizice dle IFRS 3 bylo převedeno na formální vyjádření, pak by goodwill byl vypočítán následovně:

$GW = [PPFA + (1 - p) \times (IAFA - ZFA)] - (IAFA - ZFA)$.

IFRS 3 nabízí pro tento výpočet postup, který může vyvolat představu, že jde o celkový goodwill. Jednoduchou matematickou úpravou je však snadné dojít k závěru, že jde o již uvedený výpočet částečného goodwillu.

Pro účely akvizice v podobě koupě závodu je členění na celkový a částečný goodwill irelevantní, neboť nabyvatelem převedená protihodnota za nabývaný závod vždy představuje cenu za majetkovou akvizici nabytá čistá aktiva a neovládací (nekontrolní) podíly zde nehrají žádnou roli.

$GW = PPFA - (IAFA - ZFA)$,
kde IAFA je úhrn identifikovatelných položek aktiv kupovaného závodu a ZFA úhrn položek závazků kupovaného závodu (včetně odloženého daňového závazku v souvislosti s přeceněním položek čistých aktiv kupovaného závodu k datu akvizice).

V případě, že při výpočtu goodwillu dle pravidel IFRS 3 dojde k situaci, že je výsledná částka záporná, není vhodné hovořit o záporném goodwillu. Dle

tohoto standardu jde o dopad asymetrické transakce, kdy akcie dcery nebo závod nakupuje nabyvatel pod cenou, tedy jde o tzv. výhodnou či šťastnou koupi. V důsledku toho IFRS 3 požaduje, aby takto vzniklý záporný rozdíl byl k datu akvizice vykázán ve výsledku.

Následující část textu je věnována jednotlivým složkám výpočtu goodwillu v kontextu IFRS 3, jimiž jsou:

- » nabyvatelem poskytnutá protihodnota za nabývanou jednotku (závod),
- » položky čistých aktiv nabývané jednotky (závodu), jejich identifikace, ocenění a dopad na odloženou daň,
- » nekontrolní (neovládací) podíl na čistých aktivech (resp. vlastním kapitálu) nabývané jednotky,
- » podílová účast.

Poskytnutá protihodnota

S vyčíslením částky protihodnoty poskytnuté nabyvatelem za ovládnutí čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky (nebo koupeného závodu) souvisejí dvě otázky:

- » Bude poskytnutou protihodnotou částka peněz či jiná forma protihodnoty?
- » Jaký bude rozsah výloh zahrnovaných do částky protihodnoty?

Na první otázku je odpověď poměrně snadná. Protihodnota může mít podobu peněz, jiného finančního aktiva, nefinančního aktiva, vzniku závazku, vydání kapitálových nástrojů atd. V případě, že úhrada za získání kontrolního balíku akcií dceřiné jednotky nebo za čistá aktiva kupovaného závodu bude peněžitá a bezprostřední, nenastává problém s tím, že by se lišila reálná hodnota poskytnuté protihodnoty od její účetní hodnoty u nabyvatele. Peníze jsou samy o sobě měřítkem a abstrahuje-li se od vlivu cizích měn a inflace, pak je jakékoli jejich „ocenění“, tedy i ocenění reálnou hodnotou, nonsens. Jinak tomu je v případě poskytnuté protihodnoty v jiné než peněžité podobě. Tam může nastat situace, kdy se účetní hodnota poskytované protihodnoty v účetnictví nabyvatele nerovná její reálné hodnotě. V takovém případě je nutné do výpočtu goodwillu začlenit poskytnutou protihodnotu v reálné hodnotě, nikoliv v účetní hodnotě vedené u nabyvatele. Aby bylo bilančnímu principu učiněno zadost, je následně nezbytné vykázat tento rozdíl k datu akvizice ve výsledku hospodaření v konsolidovaných

účetních výkazech skupiny, nebo ve výkazech nabyvatele v případě koupě závodu. Zvláštní postup IFRS 3 nabízí pro případ tzv. obrácené akvizice, kdy převedenou protihodnotou obvykle bývají emitované akcie nabyvatele. S ohledem na to, že jde o poměrně rozsáhlou problematiku s velmi specifickým účetním řešením, není zahrnuta do tohoto příspěvku věnovaného vyčíslování, uznávání a vykazování goodwillu.

V případě časově odložené peněžní platby za nabytou dceřinou jednotku nebo závod bude nutné stanovit reálnou hodnotu závazku, tj. ocenit v budoucnu převedenou protihodnotu současnou hodnotou budoucí peněžité úhrady za nabytou dceřinou jednotku nebo zakoupený závod.

Odpověď na druhou otázku dává rozhodnutí IASB, že součástí převáděné protihodnoty nemohou být přímé transakční (vedlejší pořizovací) náklady (např. poplatky makléři, právní služby), neboť jsou považovány za oběti nabyvatele nezbytné pro uskutečnění podnikové kombinace, které neslouží k tomu, aby samy o sobě v budoucnu přinášely ekonomický prospěch. Rozhodnutí o tomto účetním řešení v odborných kruzích vyvolalo velké diskuse. Řada odborníků projevila s tímto novým konceptem nesouhlas. Nicméně, ustanovení, které se tohoto problému týká, bylo přijato a začleněno do IFRS 3.

Položky čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky (závodu)

Jak účetní metoda koupě, tak i účetní metoda akvizice dle IFRS 3 vychází z myšlenky porovnání reálné hodnoty poskytnuté protihodnoty a reálné hodnoty nabyté jednotky. Znamená to, že u nabývané jednotky nelze vycházet jen z účetních hodnot jejich rozvahových položek aktiv a závazků, neboť tyto položky nebývají často vykazovány v jejich reálných hodnotách. Některé položky, u nichž lze stanovit reálnou hodnotu, dokonce nejsou dle pravidel příslušného standardu v aktivech nebo závazcích nabývané jednotky vykazovány vůbec. Je proto třeba s položkami aktiv a závazků nabývané dceřiné jednotky (závodu) provést následující dvě úpravy:

- » Identifikovat taková aktiva a závazky, které dle příslušných standardů nejsou v individuálním účetnictví nabývané jednotky k datu akvizice zachyceny na rozvahových účtech.
- » Provést změnu ocenění položek aktiv a závazků nabývané jednotky (závodu) k datu akvizice z jejich

stávajícího účetního ocenění na reálnou hodnotu (případně provést ocenění reálnou hodnotou těch položek aktiv a závazků nabývané jednotky či závodu, které doposud nebylo možné zahrnovat do účetnictví).

Identifikace položek čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky nebo kupovaného závodu

Existují aktiva a závazky, které účetní jednotky nemohou dle pravidel příslušných standardů (např. IAS 37, IAS 38) vykazovat, protože nesplňují některé parametry požadované těmito standardy. Některá účetní aktiva a závazky mohou být dle řady standardů oceňovány jinak než aktuální reálnou hodnotou. Podle IFRS 3 je však třeba při účetním řešení podnikové kombinace „správně“ vykázat to, co investor skutečně nabývá, tedy bez ohledu na pravidla pro uznávání a oceňování aktiv a závazků podle jiných standardů. IFRS 3 požaduje, aby při uznávání aktiv a závazků nabývané dceřiné jednotky nebo kupovaného závodu, tyto položky byly oceněny částkami, které odpovídají reálným hodnotám těchto položek čistých aktiv k datu získání kontroly nad nimi. Zároveň je nezbytné nově identifikovat, uznat, ocenit a vykázat takové položky aktiv a závazků, které nesměly být na individuální bázi u nabývané jednotky vykazány.

Jde především o některé položky nehmotných aktiv. IAS 38 *Nehmotná aktiva* totiž ve většině případů neumožňuje účetním jednotkám vykazovat nehmotná aktiva vytvořená ve vlastní režii nebo ta, která má účetní jednotka k dispozici, aniž by je vytvořila nebo koupila. Tento standard nicméně definuje kategorii tzv. identifikovatelných nehmotných aktiv, pro něž připouští, že musí být za určitých okolností samostatně vykazována. Existuje tedy poměrně velká množina nehmotných aktiv, která sice nesmějí být vykazována v individuálních výkazech nabývané jednotky, ale v souvislosti s akvizicí naopak vykazována být musí, buď v konsolidované rozvaze v případě kapitálových akvizic, nebo

v rozvaze nabyvatele po majetkové akvizici (koupi závodu). Naše stále ještě platné účetní předpisy a standardy tuto možnost neřeší.

Identifikovatelnost nehmotných aktiv je určena splněním alespoň jedné ze dvou podmínek:

- » Nehmotné aktivum je oddělitelné od účetní jednotky (podniku), ať už samostatně, s jiným aktivem nebo závazkem nebo smlouvou.
- » Nehmotné aktivum má podobu práv vzniklých na základě závazných ujednání (smluvní práva, práva plynoucí z právních předpisů) bez ohledu na oddělitelnost těchto práv od účetní jednotky.

Takto vymezená identifikovatelnost je u hmotných nebo finančních aktiv nesporná díky hmotné substanti hmotných aktiv nebo díky smluvnímu základu finančních aktiv. Proto se touto vlastností zabývá jen IAS 38 pro nehmotná aktiva. IFRS 3 rozvádí tento problém a uvádí příklady identifikovatelných nehmotných aktiv, které musí nabyvatel vykázat v konsolidované rozvaze, resp. ve své rozvaze po akvizici závodu bez ohledu na možnost vykázání těchto aktiv v rozvaze nabývané jednotky (nebo rozvaze prodejce čistých aktiv závodu).

Nehmotná aktiva mohou vzniknout ze smluvního ujednání (to jsou ta, která vyplývají ze smluvních nebo zákonných práv), nebo mohou existovat nehmotná aktiva na mimosmluvním základě. Jak již bylo uvedeno, u mimosmluvních nehmotných aktiv klade IFRS 3 zvláštní důraz na to, že musí být oddělitelná od nabývaného podniku. Pokud se například získá podnikovou kombinací ochranná známka, která je právně chráněna (registrována), pak se jedná o nehmotné aktivum na smluvním základě. Pokud není právně chráněna, pak může být uznána jako samostatné (nikoli jako součást goodwillu vykázané) aktivum pouze v případě, že je splněno kritérium oddělitelnosti. IFRS 3 umožňuje vykázat jako jediné a zároveň samostatné nehmotné aktivum i značku, která může zahrnovat jak obchodní název, tak recepturu, technologii atd., avšak za předpokladu, že komponenty tvořící tuto značku mají podobnou dobu použitelnosti.

IFRS 3 uvádí následující příklady identifikovatelných nehmotných aktiv, která lze získat v podnikové kombinaci a jež je možné vykázat samostatně, tj. mimo goodwill.

Nehmotná aktiva, která se používají v marketingu:

- » ochranné známky (tj. slova, názvy nebo symboly označující produkt a sloužící k jeho odlišení od jiného produktu), obchodní názvy, servisní známky, kolektivní značky, certifikační značky (které osvědčují zeměpisný původ nebo jiné vlastnosti zboží nebo služby);
- » firemní oděv (který má jedinečnou barvu, tvar nebo design);
- » název periodika;
- » název internetové domény (registrovaná doména splňuje smluvní základ);
- » konkurenční dohody.

Nehmotná aktiva související se zákazníky:

- » seznamy (databáze) zákazníků (aktivum na mimosmluvním základě);
- » nevyřízené zakázky, tj. objednávky na nákup/prodej nebo na výrobu (aktivum na smluvním základě bez ohledu na to, že lze objednávku zrušit);
- » zákaznické smlouvy, vztahy se zákazníky vyplývající ze smluvních práv (aktivum na smluvním základě);
- » mimosmluvní vztahy se zákazníky (aktivum na mimosmluvním základě).

Zákaznická smlouva a vztah se zákazníkem mohou představovat dvě rozdílná nehmotná aktiva. Mohou se lišit dobou použitelnosti nebo způsobem, jakým jsou užity z těchto dvou aktiv spotřebovávány. Vztah se zákazníkem nemusí vzniknout na bázi smlouvy, ale například i pravidelným kontaktem zákazníka prodejcem.

I vztah se zákazníkem, který nevyplývá ze smlouvy, může být oddělitelný a identifikovatelný (tj. může být vykázán jako nehmotné aktivum). Důkazem takové oddělitelnosti může být např. existence nějaké transakce, kdy jiná účetní jednotka prodala, nebo jinak převedla podobný typ mimosmluvního vztahu se zákazníkem.

Příklad: Vykázání nehmotných aktiv vyplývajících ze smluv a vztahů se zákazníky

Společnost M získává společnost D v podnikové kombinaci. Společnost D prodává hudební nástroje a odborné knihy. Společnost D má zákazníka Z, který od ní odebírá jak hudební nástroje, tak odborné knihy, ale má s ním uzavřenu smlouvu pouze na výhradní dodávání hudebních nástrojů. Může v této souvislosti M vykázat samostatné (nově identifikované), v reálné hodnotě oceněné nehmotné aktivum?

Zde bude záviset na posouzení, zda má společnost D se zákazníkem Z pouze jeden celkový zákaznický vztah, nebo zda tyto vztahy jsou dva. Pokud se M i D shodnou, že se zákazníkem existuje pouze jeden vztah, pak se v reálné hodnotě nově identifikovaného nehmotného aktiva ocení vztah se zákazníkem v souvislosti s dodávkami hudebních nástrojů i odborných knih. Pokud se ale M domnívá, že zákaznické vztahy v souvislosti s hudebními nástroji a s odbornými knihami jsou od sebe oddělitelné, pak by společnost M nejprve měla posoudit, zda je pro odborné knihy splněno kritérium oddělitelnosti, neboť u odborných knih se jedná o vztah na mimosmluvním základě. Pokud by toto kritérium splněno nebylo, nemohla by vztah se zákazníkem v souvislosti s prodejem odborných knih, na rozdíl od vztahu k prodeji hudebních nástrojů, jako samostatné (nově identifikované) nehmotné aktivum vykázat.

Nehmotná aktiva související s uměním (všechny příklady jsou založené na smluvním základě):

- » činohry, operety a balety;
- » knihy, časopisy, noviny a jiná literatura;
- » hudební díla, jako jsou skladby, texty písní a reklamní znělky;
- » obrázky a fotografie;
- » video a audiovizuální materiál, včetně filmů, hudebních videí apod.

Pokud jsou v rámci podnikové kombinace získána aktiva vyplývající např. z autorských práv, pak jsou identifikovatelná, neboť je lze převést (ať již jako celek nebo částečně) například prostřednictvím licenční smlouvy. Nabyvatel může takto nabytá aktiva vykázat i jako jedno samostatné aktivum za předpokladu, že mají srovnatelnou dobu životnosti.

Nehmotná aktiva vyplývající ze smluvních ujednání (tj. opět jsou všechny příklady založené na smluvním základě):

- » licenční smlouvy a dohody o pozastavení;
- » reklamní, stavební, manažerské, servisní nebo dodavatelské smlouvy;
- » stavební povolení;
- » franšízové smlouvy;
- » provozní a vysílací práva;
- » servisní smlouvy (včetně například smlouvy o hypotečním servisu);
- » pracovní smlouvy (pouze pokud jsou výhodnými smlouvami z pohledu zaměstnavatele v případě, že

ceny těchto smluv jsou příznivé vzhledem k tržním podmínkám);

- » užívací práva (např. na vrty, na vodu, kácení dřeva, zřizování cest apod., zde je potřeba rozlišit a jako nehmotné aktivum vykázat pouze to, které má opravdu nehmotnou, a nikoliv hmotnou povahu).

Nehmotná aktiva založená na technologiích:

- » patentovaná (smluvní základ) i nepatentovaná (nesmluvní základ) technologie;
- » počítačový software (smluvní základ, neboť jsou obvykle chráněna patentem nebo autorským právem);
- » databáze (nesmluvní základ);
- » obchodní tajemství (např. tajné vzorce, receptury nebo procesy; smluvní základ).

Databáze jsou soubory informací, často uložené v elektronické podobě. Databáze získaná v rámci podnikové kombinace a chráněná autorským právem splňuje smluvně-právní kritérium. Obvykle však databáze bývá vytvořena v důsledku běžné činnosti účetní jednotky. Příkladem mohou být seznamy zákazníků, specializované informace, jako jsou vědecká data nebo úvěrové informace. Databáze, které nejsou chráněny autorským právem, mohou být, a často také jsou, vyměňovány, licencovány nebo pronajímány jiným osobám ať už jako celek, nebo částečně. Proto databáze získaná v podnikové kombinaci splňuje kritérium oddělitelnosti, i kdyby budoucí ekonomické užítky z databáze nevyplyvaly ze zákonných práv.

Obchodní tajemství jsou informace, které nejsou obecně známé a musí na ně být vynaloženo úsilí, které je za daných okolností přiměřené k zachování tohoto tajemství. Získání těchto chráněných ekonomických výhod by mělo být v souladu s právním ukotvením tajemství, resp. s právními předpisy. V opačném případě jsou obchodní tajemství získaná v podnikové kombinaci identifikovatelná pouze tehdy, je-li splněno kritérium oddělitelnosti, což je pravděpodobné.

Dalším, byť pro praxi méně významným požadavkem IFRS 3 při uznávání položek nabývaných čistých aktiv v souvislosti s akvizicí je, že se má uznat i ta část podmíněných závazků dle IAS 37 *Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky*, která představuje současné závazky, které vznikly jako důsledek minulých událostí a jejichž reálnou hodnotu lze spolehlivě stanovit. Uznávají se tedy i ty podmíněné závazky dle IAS 37, které ve své podstatě ani podmíněnými závazky nejsou, ale z praktických důvodů byly ve standardu zahrnuty do této kategorie. Pro účel uznávání podmíněného závazku v souvislosti s akvizicí stačí, aby byla splněna jediná podmínka ze dvou, které IAS 37 uvádí, a tou je možnost spolehlivě určit reálnou hodnotu. Druhou podmínkou, která již nemusí být splněna pro uznání závazku k datu akvizice, je nepravděpodobnost, že k vypořádání závazku bude nezbytné odplynutí prostředků, představujících ekonomický prospěch. Naplnění této druhé podmínky je pro uznání podmíněného závazku v souvislosti s akvizicí irelevantní, tudíž by tento typ podmíněných závazků měl být k datu akvizice vždy uznáván. Na rozdíl od podmíněných závazků není možné k datu akvizice uznat jakékoli podmíněné aktivum nabývané dceřiné jednotky (závodu).

Předmětem diskusí se při standardizaci účetního řešení podnikových kombinací stávala (ne)možnost, případně nutnost zahrnování povinností plynoucích z dopadů akvizice (které by zřejmě byly vyjádřeny jako rezervy na restrukturalizaci) do čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky nebo kupovaného závodu. Dříve se požadovalo, aby tento typ povinností snižoval částku čistých aktiv nabývané jednotky (závodu) pro výpočet goodwillu. IFRS 3 nyní uvádí, že není možné takovou položku k datu akvizice zahrnovat do čistých identifikovatelných aktiv nabývané jednotky, neboť se jedná o poakviziční událost, která by měla být zaúčtována až po okamžiku akvizice, pokud tato povinnost nevznikla již u nabývané jednotky v předakvizičním období (ta by měla být v jejím účetnictví vykázána již před akvizicí).

Ocenění identifikovatelných čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky nebo závodu k datu akvizice reálnou hodnotou

Účetní metody koupě i akvizice vycházejí z myšlenky, že nabyvatel platí určitou aktuální hodnotou za nabývanou jinou aktuální hodnotu vztaženou ke stejnému okamžiku, k datu akvizice. Proto by nedávalo smysl, aby pro účetní řešení akvizice byly brány v potaz účetní hodnoty položek čistých aktiv nabývané jednotky (závodu) za situace, kdy velká

část čistých aktiv není oceňována na bázi aktuální hodnoty, obvykle reálné hodnoty. Stejně tak nedává smysl přeceňování položek čistých aktiv nabyvatele, protože jeho aktiva a závazky kromě poskytnuté protihodnoty za nabývanou jednotku (závod) nejsou zapojeny do podnikové kombinace. IFRS 3 podobně jako řada jiných národních standardů požaduje, aby k datu akvizice byly položky čistých aktiv nabývané jednotky (závodu) oceňovány jejich reálnými hodnotami. To samozřejmě platí tehdy, pokud se stávající účetní hodnota dané položky materiálně liší od její reálné hodnoty. Z tohoto požadavku existuje v IFRS 3 několik výjimek (například odložená daň).

Odložená daň k datu akvizice

Důsledkem přeceňování položek čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky k datu akvizice (včetně zahrnutí nově identifikovaných identifikovatelných nehmotných aktiv oceněných reálnými hodnotami k témuž datu) pro účely účetního řešení podnikové kombinace je vznik přechodného rozdílu mezi účetní hodnotou a daňovou základnou příslušných položek. Tento přechodný rozdíl je důvodem pro vyčíslení a vykázání odložené daně v souladu s IAS 12 *Daně ze zisku*. Téměř vždy jde o odložený daňový závazek. Tento odložený daňový závazek je pro výpočet goodwillu přiřazen k závazkům nabývané jednotky k datu akvizice a snižuje tak úhrnnou částku jejích identifikovatelných čistých aktiv, a tím je vyčíslen goodwill ve vyšší hodnotě, než kdyby nedošlo k zahrnutí odloženého daňového závazku do jeho výpočtu. Pro výpočet odložené daně týkající se položek čistých aktiv nabývané dceřiné jednotky musí být použita daňová sazba odpovídající daňovému prostředí dceřiné jednotky, neboť ta bude přiznávat daň ze zisku daňové autoritě své země.

Pokud však půjde o odloženou daň položek čistých aktiv získaných při koupi závodu, je situace odlišná. Do účetnictví a výkazů nabyvatele se dostanou položky čistých aktiv závodu oceněny reálnými hodnotami. Nezůstávají tudíž v účetnictví té jednotky, která je nabyvateli prodává. Jestliže budou tyto hodnoty rovněž daňovými základnami, pak nenastává důvod pro existenci odložené daně. Pakliže by tyto reálné hodnoty nebyly podle daňových předpisů dané země daňovou základnou, vykázání odložené daně vypočtené pomocí daňové sazby nabyvatele by bylo na místě. V případě nabytí závodu proto nedává smysl do výpočtu goodwillu zahrnovat odloženou daň z přecenění položek čistých aktiv a závazků nabývaného závodu.

Podílová účast

V případě kapitálové akvizice, tj. nákupu ovládnutí dceřiné jednotky, nemusí dojít k nabytí stoprocentního podílu. Proto je pro výpočet goodwillu nutné respektovat výši podílu, který akvizicí získává nabyvatel. Jde o procenty nebo podílovým číslem uvedenou výši podílu nabyvatele na nabývané dceřiné jednotce. Podílová účast nedává smysl u majetkové akvizice, tj. koupě závodu.

Nekontrolní podíl na nabývané jednotce k okamžiku akvizice

Do výpočtu celkového goodwillu je třeba zahrnout i reálnou hodnotu nekontrolního podílu nabývané dceřiné jednotky v případě, že nabyvatel nezískává stoprocentní podíl. V žádném případě nejde o nekontrolní podíl na čistých aktivech (vlastním kapitálu) nabývané dceřiné jednotky, ale o hodnotu nekontrolního balíku akcií (podílů) k datu akvizice. Stanovení této hodnoty nespadá do úkolů účetní služby, jde obvykle o ocenění specialistou.

Koncept částečného goodwillu nepracuje s odhadem reálné hodnoty nekontrolního balíku akcií, nýbrž s nekontrolním podílem na čistých identifikovatelných aktivech nabývané jednotky k datu akvizice v jejich reálných hodnotách (tj. identifikovatelných, přeceněných na reálnou hodnotu a snížených o odložený daňový závazek).

Následují ilustrativní příklady na výpočet goodwillu.

Příklad: Výpočet částečného a celkového goodwillu

Společnost M získala 60% podíl na společnosti J (v podobě kmenových akcií) dne 31. 3. 2025 (datum akvizice). S nákupem podílu byly spojeny vedlejší pořizovací náklady (poplatky burze) ve výši 150 peněžních jednotek (dále „p.j.“). K datu akvizice činila účetní hodnota čistých aktiv společnosti J 2 800 p.j. U společnosti J bylo identifikováno nehmotné aktivum (databáze zákazníků), jejíž reálná hodnota byla stanovena na 200 p.j. Reálná hodnota dlouhodobých hmotných aktiv je o 800 vyšší, než je jejich účetní hodnota. Zbývajících 40% podíl, který není

vlastněný společností M, by v reálné hodnotě činil 1 500 p.j. Sazba daně ze zisku je u obou společností 20% a běžná úroková míra činí 12%.

Jak spočítat goodwill (celkový/částečný) za předpokladu, že:

- a) kupující zaplatil za investici 3 200 p.j. okamžitě,
- b) kupující zaplatil za investici ihned 600 p.j. a dalších 2 600 p.j. má zaplatit až za 5 let,
- c) kupující uhradil investici jednak okamžitým předáním nemovitosti, jejíž reálná hodnota byla stanovena na 1 800 p.j. (přičemž účetní hodnota činí 1 500 p.j.) a dalších 1 400 p.j. uhradí za 2 roky.

Řešení a)

Za těchto podmínek lze velmi snadno spočítat obě varianty goodwillu. Jak bylo popsáno v předchozím textu, do částky poskytnuté protihodnoty, a tím i do výpočtu goodwillu, nevstupují vedlejší pořizovací náklady, ačkoli jsou součástí účetního ocenění investice. O vedlejší pořizovací náklady bude snížen konsolidovaný výsledek hospodaření připadající na akcionáře mateřské jednotky.

$$\text{Celkový goodwill} = 3\,200 + 1\,500 - (2\,800 + (200 + 800) \cdot (1 - 0,2)) = 1\,100.$$

$$\text{Částečný goodwill} = 3\,200 - 0,6 \cdot (2\,800 + (200 + 800) \cdot (1 - 0,2)) = 1\,040.$$

Řešení b)

V případě odložené platby se do výpočtu goodwillu musí platba, která bude uskutečněna až za 5 let, zahrnout v diskontované, tedy současné hodnotě. I v této variantě nebudou vedlejší pořizovací náklady investice vůbec zahrnuty do výpočtu goodwillu, ale budou okamžitě snižovat konsolidovaný výsledek hospodaření (připadající na akcionáře mateřské jednotky). Ocenění investice v účetnictví se v této variantě nebude shodovat s částkou, která bude vstupovat do výpočtu goodwillu:

$$\text{Postup pro výpočet celkového goodwillu} = 600 + (2\,600/1,12^5) + 1\,500 - (2\,800 + (200 + 800) \cdot (1 - 0,2)) = -24,7.$$

$$\text{Postup pro výpočet částečného goodwillu} = 600 + (2\,600/1,12^5) - 0,6 \cdot (2\,800 + (200 + 800) \cdot (1 - 0,2)) = -84,7.$$

V obou verzích výpočtu je výsledkem záporné číslo, tj. výsledkem je výnos ze šťastné koupě, který nebude zachycen v aktivech (ani záporně, jako je tomu u konsolidačního rozdílu nebo goodwillu v České republice), ale bude jednorázově, okamžitě zvyšovat konsolidovaný výsledek hospodaření připadající

na akcionáře mateřské jednotky. (Obdobně by tomu bylo i v případě koupě závodu, kdy by výnos ze šťastné koupě ovlivnil výsledek hospodaření nabyvatele závodu.)

Konsolidovaný výsledek hospodaření připadající na akcionáře mateřské jednotky bude k datu akvizice snížen o vedlejší pořizovací náklady investice (– 150 p.j.) a zvýšen o výnos ze šťastné koupě (+24,7 p.j. nebo + 84,7 p.j. v závislosti na metodě výpočtu goodwillu). Ani vedlejší pořizovací náklady k investici ani výnos ze šťastné koupě neovlivňují výsledek hospodaření připadající nekontrolním podílům.

Řešení c)

V případě této varianty do výpočtu goodwillu navíc vstupuje reálná hodnota nemovitosti, kterou společnost M bude zčásti hradit nákup podílu. Druhá část ve formě odložené platby se do výpočtu goodwillu zahrne v současné hodnotě obdobně, jako to bylo v předchozí variantě. Výpočet obou variant goodwillu bude mít následující podobu:
Celkový goodwill = $1\,800 + (1\,400/1,12^2) + 1\,500 - (2\,800 + (200 + 800) * (1 - 0,2)) = 816$.
Částečný goodwill = $1\,800 + (1\,400/1,12^2) - 0,6 * (2\,800 + (200 + 800) * (1 - 0,2)) = 756$.

Kromě vedlejších pořizovacích nákladů investice, které budou snižovat konsolidovaný výsledek hospodaření o 150 p.j., bude okamžitě ovlivňovat (v tomto příkladu zvyšovat) konsolidovaný výsledek hospodaření připadající na akcionáře mateřské jednotky i rozdíl mezi reálnou hodnotou nemovitosti a její účetní hodnotou 300 p.j. ($1\,800 - 1\,500$).

Postupná akvizice

Postupná akvizice připadá v úvahu u kapitálové akvizice. U koupi závodu smysl nedává. Nákup kontrolního podílu dceřiné jednotky může probíhat postupně po etapách. Znamená to, že nabyvatel nákupem podílu nebo jinak získá ovládání dceřiné jednotky, přičemž již před datem akvizice (tj. datem, k němuž získal ovládání dceřiné jednotky) držel na této jednotce podíl. V takových případech není možné jednoduše sečíst částky vynaložené na získání kontrolního podílu ve všech etapách akvizice z těchto důvodů:

- » při koupi podílů, které zpočátku nepředstavují rozhodující vliv na „budoucí“ dceřiné jednotce, nabyvatel získává jiný ekonomický efekt ve srovnání s okamžikem, kdy nabude ovládání,

- » při koupi podílů, které zpočátku nepředstavují rozhodující vliv, obvykle bývá úhrnná částka čistých aktiv nabývané jednotky odlišná od částky k datu akvizice, a proto by nebylo koncepčně správné porovnávat protihodnoty poskytnuté před datem akvizice (datem získání rozhodujícího vlivu) s čistými aktivy dceřiné jednotky k datu akvizice.

IFRS 3 nabízí pro vyčíslení goodwillu následující koncepční řešení postupné akvizice:

1. Skutečně vynaloženou částku (kupní cenu) započíst jen u té směnné transakce, při níž nabyvatel dosáhl ovládání dceřiné jednotky.
2. Podíly získané nabyvatelem před datem akvizice ocenit odhadnutou reálnou hodnotou balíku těchto akcií (podílů) k datu akvizice.
3. Ostatní složky vyčíslení goodwillu zůstávají stejné jako u jednorázové akvizice.

Formálně lze pro vyčíslení goodwillu při postupné akvizici vyjádřit způsoby výpočtu takto:

$$GWF = (PPFA + PEFA + NFA) - (IAFA - ZFA)$$

pro celkový goodwill a

$$GWP = (PPFA + PEFA) - p \times (IAFA - ZFA)$$

pro částečný goodwill,

kde PEFA je reálná hodnota k datu akvizice těch akcií (podílů) nabývané dceřiné jednotky které byly pořízeny před datem akvizice.

Budou-li podíly pořízené nabyvatelem před datem akvizice v účetnictví nabyvatele oceněny jinak než reálnou hodnotou daného podílu, je nutné rozdíl těchto dvou částek vykázat k datu akvizice v konsolidovaných výkazech ve výsledku hospodaření, případně v ostatním úplném výsledku. Jak tento rozdíl, tak i vedlejší pořizovací náklady akvizice se vykazují odděleně od účetního řešení podnikové kombinace a mají dopad na výkaz úplného výsledku.

Pokud však mateřská jednotka zvýší podíl na dceřiné jednotce, kterou již ovládá, tak v případě, že dojde k jakémukoli rozdílu z navýšení podílu, nejedná se v žádném případě o „dodatečný goodwill“ z přikoupení dalšího podílu. Je to tedy v IFRS řešeno naprosto odlišně ve srovnání s našimi současnými účetními předpisy týkajícími se konsolidačního rozdílu. Případný rozdíl z nabytí dodatečného podílu se dle IFRS 10 *Konsolidovaná účetní závěrka* vykazuje nevýsledkově přímo v konsolidovaném vlastním kapitálu, a to v části, kde jsou vykazovány vztahy k vlastníkům v jejich vlastnické roli. Tento dodatečný podíl rovněž znamená snížení částky nekontrolních podílů.

Příklad: Výpočet částečného a celkového goodwillu při postupném nabytí rozhodujícího vlivu

Společnost M nakoupila akcie společnosti P v následujících etapách:

- » 31. 3. 2016 nakoupila 10% podíl v podobě kmenových akcií za kupní cenu 600 p.j.,
- » 28. 2. 2020 nakoupila 5% podíl v podobě kmenových akcií za kupní cenu 300 p.j.,
- » 30. 4. 2024 nakoupila 45% podíl v podobě kmenových akcií za kupní cenu 4 500 p.j.

Ke každému nákupu se vázaly vedlejší pořizovací náklady (pro zjednodušení předpokládejme, že ke každému nákupu přesně ve výši) 10 % (přirážka ke kupní ceně).

Účetní hodnota čistých aktiv společnosti P k datu, kdy v ní společnost M získala rozhodující vliv (tj. k 30. 4. 2024) je 5 000 p.j. Společnost P drží ve svých aktivech pozemek v účetní hodnotě 2 000 p.j. Reálná hodnota tohoto pozemku se v čase zvyšovala a k 31. 3. 2016 činila 3 000 p.j., k 28. 2. 2020 činila 3 800 p.j. a k 30. 4. 2024 činí 4 900 p.j. K datu, kdy společnost M získala rozhodující vliv na společnost P (30. 4. 2024), byla u společnosti P dále nově identifikována nehmotná aktiva (tj. v účetnictví společnosti P tato aktiva nejsou vykazována) v celkové výši 350 p.j. Sazba daně u společnosti P činí 10 %, u společnosti M 20 %. Reálná hodnota 15% podílu, který byl nakoupen postupně před rokem 2024, byla k 30. 4. 2024 vyčíslena na 1 200 p.j. Reálná hodnota zbývajících 40% akcií emitovaných společností P, které nejsou v držení mateřské jednotky M, je k datu akvizice ve výši 3 200 p.j. Jak by byl za těchto okolností vypočten částečný a celkový goodwill?

Částečný goodwill = $(1200 + 4500) - 0,6 \cdot (5\,000 + (2900 + 350) \cdot (1 - 0,1)) = 945$.

Celkový goodwill = $(1200 + 4500 + 3200) - (5\,000 + (2900 + 350) \cdot (1 - 0,1)) = 975$.

Příklad pracuje s předpokladem, že společnost M ve své nekonsolidované účetní závěrce za účetní hodnotu investice do data získání ovládnutí dceřiné jednotky určila (v souladu s IFRS 9, odstavcem B5.2.3) pořizovací náklady. K datu akvizice pominuly okolnosti, za kterých společnost M mohla pro ocenění investice použít pořizovací náklady, neboť reálnou hodnotu předakvizičních podílů již bylo možné spolehlivě stanovit.

Bez ohledu na to, že pořizovací náklady investice v úhrnu činí 5 940 p.j. ($660 + 330 + 4950$), do výpočtu goodwillu vstupuje poslední nakoupený 45% podíl ve výši kupní ceny 4 500 p.j. a předchozí nákupy v ocenění k datu akvizice reálnou hodnotou 1 200 p.j. Rozdíl mezi účetním oceněním investice (5 940 p.j.) a částkou, která vstoupila do výpočtu goodwillu (5 700 p.j.), jednorázově ovlivní úplný výsledek investora. Konsolidovaný úplný výsledek připadající na akcionáře mateřské jednotky bude snížen o vedlejší pořizovací náklady vážící se k poslednímu nákupu ($- 450$ p.j.) a zvýšen o změnu ocenění podílů nakoupených před datem akvizice na reálnou hodnotu $+ 210$ p.j. (tj. $1200 - 660 - 330$), celkem dojde ke snížení výsledku o 240 p.j.

Závěrem

Pokud naše nové účetní předpisy budou ohledně vykazování podnikových kombinací, a tedy i goodwillu, významně inspirovány Mezinárodními standardy účetního výkaznictví, zejména standardem IFRS 3, pak dojde k zásadním změnám oproti stávajícímu řešení dané problematiky u nás. Článek představil základní aspekty uznávání, vyčíslení a vykazování goodwillu. Na závěr je potřeba ještě upozornit, že existuje řada dalších dílčích problémů, které jsou v IFRS řešeny.

Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE Praha, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

Nakládání s goodwillem následně po datu akvizice podle IFRS

Ing. Marie Zelenková, Ph.D.

absolvovala VŠE v Praze, obor účetnictví a finanční řízení podniku. Po roční praxi jako hlavní účetní působí od roku 1997 až do současnosti jako odborná asistentka na katedře finančního účetnictví a auditingu VŠE v Praze, kde dokončila doktorské studium.

Je jednatelkou společnosti, která se zabývá účetním poradenstvím a specializuje se na konsolidované účetní závěrky. Po úspěšném složení zkoušek se stala daňovým poradcem a je členkou Komory daňových poradců ČR, aktivně pracuje zejména v sekci účetnictví. Je členkou Výboru pro auditorské zkoušky KA ČR. Působí také jako poradkyně a školitelka Českého statistického úřadu v oblasti účetnictví.

Hodnota goodwillu uznaného k datu akvizice nabyté dceřiné jednotky nebo koupeného závodu se v souladu s IFRS neodpisuje. Goodwill může být následně snížen, pokud dojde k jeho znehodnocení. Nebo může být vyňat z vykazování v případě prodeje tzv. penězotvorné jednotky, k níž byl po akvizici přiřazen. Následující text včetně příkladů je věnován oběma těmto situacím.

Znehodnocení goodwillu

Na rozdíl od předchozích řešení mezinárodní standardizace i řady národních standardů, kde byl, případně je doposud vyžadován systematický odpis goodwillu, IFRS 3 tuto metodu neumožňuje. Jedním z více argumentů pro tento postup byla vysoká míra nespolehlivosti odhadů doby použitelnosti odpisovaného goodwillu. Účetnímu řešení nakládání s goodwillem následně po okamžiku akvizice se věnuje IAS 36 *Znehodnocení aktiv*. Dle tohoto standardu je mateřská jednotka povinna testovat minimálně ve 12 měsíčních intervalech, zda nedošlo ke znehodnocení goodwillu. Testování goodwillu na jeho znehodnocení je součástí poměrně komplikovaného analytického postupu testování dlouhodobých nefinančních aktiv na jejich znehodnocení.

Postup při testování goodwillu na znehodnocení je poměrně obtížný. Dále v textu je tento postup zjednodušeně popsán a ilustrován na několika příkladech.

Goodwill sám o sobě nemůže generovat peněžní toky nezávisle na jiných aktivech nebo skupinách aktiv, přičemž však může přispívat k tvorbě peněžních toků jedné nebo více tzv. penězotvorných jednotek. Penězotvornou jednotkou IAS 36 míní nejmenší určitelnou skupinu aktiv, která vytváří peněžní přítoky, jež jsou převážně nezávislé na peněžních přítocích plynoucích z jiných aktiv nebo skupin aktiv. Goodwill není občas možné přiřadit jednotlivým penězotvorným jednotkám proto, že by to nešlo jinak než na základě nahodilého rozhodnutí. V takovém případě musí být goodwill přiřazen skupinám penězotvorných jednotek, nikoli jednotlivé penězotvorné jednotce. Při akvizici zjištěný a vyčíslený goodwill musí být přiřazen těm penězotvorným jednotkám nabyvatele nebo skupinám penězotvorných jednotek nabyvatele, pokud lze očekávat, že tyto penězotvorné jednotky budou mít prospěch v důsledku synergií ze spojení nabyvatele a nabývané dceřiné jednotky (nebo koupeného závodu). To má být učiněno bez ohledu na to, zda jsou těmto penězotvorným jednotkám nebo jejich skupinám přiřazeny i jiné položky čistých aktiv nabývané jednotky (koupeného závodu). Každá taková penězotvorná jednotka (nebo skupina penězotvorných jednotek), k níž je goodwill přiřazen, musí představovat tu nejvyšší úroveň v rámci dané účetní jednotky (u kapitálové akvizice konsolidované skupiny nabyvatele, u majetkové akvizice nabyvatele),

kteřá je monitorována pro vnitroskupinové účely. Například to může být skupina výrobních aktiv některé z dceřiných jednotek přímo podřazených mateřské jednotce nebo aktiva provozovny služeb poskytovaných nepřímo ovládanou dceřinou jednotkou na hierarchické úrovni „pravnučka“ a podobně. Pro alokaci goodwillu peněžotvorným jednotkám nestačí, aby byl splněn požadavek na takovou úroveň, která je předmětem monitoringu, ale platí ještě další omezení, které spočívá v tom, že daná peněžotvorná jednotka (nebo skupina peněžotvorných jednotek), k níž je přiřazován goodwill nesmí být větší než provozní segment podle IFRS 8.

Případná ztráta ze znehodnocení peněžotvorné jednotky, k níž byl přiřazen goodwill, je zjišťována testem na znehodnocení, kdy je porovnávána účetní hodnota peněžotvorné jednotky (tj. úhrn účetních hodnot aktiv této jednotky) s její tzv. zpětně získatelnou částkou (recoverable amount). Toto testování se provádí jednou ročně, případně i vícekrát, pokud existuje náznak možného znehodnocení. Ke znehodnocení peněžotvorné jednotky a v důsledku toho i goodwillu k ní přiřazenému dojde, převyšuje-li účetní hodnota peněžotvorné jednotky s přiřazeným goodwillem její zpětně získatelnou částku.

Pokud je shledána ztráta ze znehodnocení (neboli ztráta ze snížení hodnoty) dané peněžotvorné jednotky, jsou sníženy stávající účetní hodnoty aktiv této peněžotvorné jednotky v následujícím pořadí:

1. Nejprve se sníží účetní hodnota goodwillu přiřazeného této peněžotvorné jednotce.
2. Pokud snížení hodnoty goodwillu na nulu nepokrylo ztrátu ze znehodnocení peněžotvorné jednotky, sníží se účetní hodnoty dalších aktiv této peněžotvorné jednotky poměrně podle jejich stávajících účetních hodnot tak, aby toto snížení pokrylo zbývající nealokovanou část ztráty ze znehodnocení.

Přestože IAS 36 je založen na předpokladu přechodného (nedefinitivního) snížení hodnoty aktiv v důsledku jejich znehodnocení, neplatí to pro goodwill. Pakliže byla částka goodwillu na základě testu na znehodnocení peněžotvorné jednotky, k níž byl zařazen, jednou snížena, jde o definitivní a nevratný pokles účetní hodnoty vykazovaného goodwillu.

Komplikovanější je test na znehodnocení goodwillu v rámci peněžotvorné jednotky v případě existence

nekontrolních podílů. Pokud mateřská jednotka vyčísluje nekontrolní podíly jako podíl neovládajících vlastníků na čistých identifikovatelných aktivech dceřiné jednotky k datu akvizice, tedy použila pro danou akvizici částečný goodwill, musí goodwill přiřaditelný nekontrolním podílům započítat do zpětně získatelné částky příslušné peněžotvorné jednotky. Tato část goodwillu však není vykázána v konsolidované účetní závěrce mateřské jednotky. Tento postup pro účely testování znehodnocení vede k navýšení částky goodwillu přiřazeného dané peněžotvorné jednotce o část goodwillu přiřaditelného nekontrolním podílům. Tímto způsobem upravená účetní hodnota peněžotvorné jednotky (s goodwillem) je porovnávána s její zpětně získatelnou částkou, a tak je potvrzeno nebo nepotvrzeno její znehodnocení (ztráta ze snížení hodnoty) včetně znehodnocení goodwillu do ní začleněného. Ztráta ze znehodnocení částečného goodwillu neovlivňuje v konsolidované účetní závěrce nekontrolní podíl na výsledku hospodaření, ovlivňuje jen výsledek připadající akcionářům mateřské jednotky (tj. připadající na kontrolní podíl).

Pokud budou k datu akvizice nekontrolní podíly vyčísleny jako reálná hodnota nekontrolního balíku akcií (podílů), čímž bude vykázán celkový goodwill, ztráta ze znehodnocení peněžotvorné jednotky, která dopadne na snížení hodnoty goodwillu, bude muset zatížit v konsolidované účetní závěrce výsledek hospodaření připadající jak na akcionáře mateřské jednotky (tj. kontrolní podíl), tak i na nekontrolní podíl na výsledku hospodaření, a to v poměru, jímž se alokuje mezi akcionáře mateřské jednotky a neovládající akcionáře výsledek hospodaření.

Následující příklady názorně ukazují, jak testovat goodwill přiřazený k peněžotvorné jednotce, kterou představují aktiva dceřiné jednotky, při existenci nekontrolních podílů, na znehodnocení.

Příklad (varianta 1): Test na snížení hodnoty (znehodnocení) částečného goodwillu

Mateřská společnost M nakoupila 75% vlastnický podíl¹ v dceřiné jednotce S za kupní cenu² 1 800 dne 1. 4. 2024. K tomuto datu byla čistá identifikovatelná aktiva dceřiné jednotky oceněna reálnou hodnotu ve výši 1 600 p.j.³ Mateřská jednotka se rozhodla ocenit nekontrolní podíly jako poměrný podíl čistých identifikovatelných aktiv dceřiné jednotky ve výši 400 p.j. (tj. pro výpočet použila metodu výpočtu částečného goodwillu => 25 % z 1 600 p.j.). Vyčíslila goodwill ve výši 600 p.j. jako rozdíl mezi úhrnem poskytnuté protihodnoty a částkou nekontrolních podílů (1 800 p.j. + 400 p.j.) a čistých identifikovatelných aktiv (1 600 p.j.).

Nechť je dceřiná jednotka v tomto příkladu peněžotvornou jednotkou, neboť její aktiva dohromady představují nejmenší skupinu aktiv, která generuje peněžní toky, jež jsou do značné míry nezávislé na peněžních tocích z jiných aktiv nebo skupin aktiv. Dále se očekává, že ostatní peněžotvorné jednotky mateřské jednotky budou těžit ze synergií této kombinace, a proto byl goodwill ve výši 330 p.j. související s těmito synergiemi přidělen těmto jiným peněžotvorným jednotkám mateřské jednotky. Peněžotvorná jednotka zahrnující dceřinou jednotku zahrnuje goodwill do účetní hodnoty čistých aktiv, a proto musí být testována na snížení hodnoty minimálně ročně, ale může tomu být i častěji, pokud by existovaly náznaky, že mohlo dojít ke snížení hodnoty (resp. k znehodnocení).

Na konci roku 2024 mateřská jednotka určí, že zpětně získatelná částka peněžotvorné jednotky zahrnující dceřinou jednotku je 1 200 p.j. Účetní hodnota čistých aktiv dceřiné jednotky, s výjimkou goodwillu, je 1 300 p.j.

Goodwill přiřaditelný nekontrolním podílům je zahrnut do zpětně získatelné částky dceřiné jednotky ve výši 1 200 p.j., ale nebyl vykázán

v konsolidované účetní závěrce mateřské jednotky. V souladu s IAS 36 by měla být účetní hodnota dceřiné jednotky navýšena o goodwill přiřaditelný nekontrolním podílům a poté porovnána se zpětně získatelnou částkou 1 200 p.j. Goodwill přiřaditelný 75% podílu mateřské jednotky v dceřiné jednotce k datu akvizice činí 270 p.j. (neboť 330 p.j. bylo alokováno jiným peněžotvorným jednotkám v rámci mateřské jednotky). Goodwill přiřaditelný k 25% nekontrolním podílům v dceřiné jednotce k datu akvizice činí 90 p.j. (tj. $0,25 \cdot 270 = 67,5$).

Výpočet znehodnocení se provede tak, že se porovná výše čistých aktiv dceřiné jednotky navýšená o goodwill přiřazený dceřiné jednotce (vč. goodwillu připadajícího na nekontrolní podíly) a zpětně získatelná částka dceřiné jednotky, tj.:

$$\text{Ztráta ze snížení hodnoty} = (1\,300 + (270 + 90)) - 1\,200 = 460.$$

Z uvedeného výpočtu vyplývá, že zpětně získatelná částka je o 460 p.j. menší než hodnota čistých aktiv dceřiné jednotky navýšené o goodwill přiřazený dceřiné jednotce, a proto by měla být zachycena ztráta ze snížení hodnoty.

Podle IAS 36 by měl být o ztrátu ze snížení hodnoty nejprve snížen goodwill. V tomto příkladu je dceřiná jednotka, která je peněžotvornou jednotkou, vlastněna částečně (tj. mateřská jednotka nemá v dceřiné jednotce 100% podíl), a proto by ztráta ze snížení hodnoty goodwillu měla být přiřazena jak kontrolním, tak nekontrolním podílům, a to na stejném základě, na kterém je alokován zisk nebo ztráta (v tomto příkladu tedy 75 % : 25 %). Protože goodwill je zaúčtován pouze v rozsahu 75% vlastnického podílu mateřské jednotky v dceřiné jednotce (metodou výpočtu částečného goodwillu), mateřská jednotka sníží goodwill o 270 p.j. O 90 p.j. z celkové ztráty ze snížení hodnoty by byl snížen goodwill přiřaditelný nekontrolním podílům, ten však nebyl v konsolidované závěrce vykázán, proto jako by byla na snížení goodwillu připadajícího na nekontrolní podíly alokována část ztráty ze snížení hodnoty. Zbývající ztráta ze snížení hodnoty ve výši 100 p.j. ($460 - 270 - 90$) musí snížit ocenění čistých aktiv patřících do příslušné peněžotvorné jednotky dceřiné jednotky (tj. opravdu snížit ocenění konkrétních aktiv, nebo zvýšit ocenění konkrétních závazků).

¹ V tomto příkladu tento vlastnický podíl zároveň představuje stejný podíl na hlasovacích právech.

² Tj. cenu neobsahující vedlejší pořizovací náklady.

³ p.j. = peněžních jednotek.

Příklad (varianta 2): Test na snížení hodnoty (znehodnocení) celkového goodwillu

Tato varianta příkladu vychází ze stejného zadání jako varianta 1. Pro výpočet celkového goodwillu je nezbytné do zadání doplnit ještě další informaci, a to ocenění nekontrolních podílů v reálné hodnotě 440.

Vyčíslení celkového goodwillu pak bude vycházet z rozdílu mezi úhrnem převedené protihodnoty a částkou nekontrolních podílů v reálné hodnotě (1 800 p.j. + 440 p.j.) a čistých identifikovatelných aktiv (1 600 p.j.).

Výpočet celkového goodwillu: $1800 + 440 - 1600 = 640$.

Za stejných okolností, tj. že dceřiná jednotka je peněžotvornou jednotkou, že i ostatní peněžotvorné jednotky mateřské jednotky budou těžit ze synergií této kombinace, a proto byl goodwill ve výši 330 p.j. související s těmito synergii přidělen těmto jiným peněžotvorným jednotkám mateřské jednotky, bude v této variantě příkladu do účetní hodnoty čistých aktiv peněžotvorné jednotky zahrnující dceřinou jednotku zařazen i goodwill ve výši 310 p.j. Testy na snížení hodnoty musí být opět prováděny minimálně ročně, ale může tomu být i častěji, pokud by existovaly náznaky, že mohlo dojít ke snížení hodnoty.

Pokud je na konci roku 2024 zpětně ziskatelná částka peněžotvorné jednotky zahrnující dceřinou jednotku vyčíslena na 1 200 p.j. a účetní hodnota čistých aktiv dceřiné jednotky, s výjimkou goodwillu, činí 1 300 p.j., pak výpočet znehodnocení se provede tak, že se porovná výše čistých aktiv dceřiné jednotky navýšené o goodwill přiřazený dceřiné jednotce (vč. goodwillu připadajícího na nekontrolní podíly) a zpětně ziskatelné částky dceřiné jednotky, tj.:

Ztráta ze snížení hodnoty = $(1\,300 + 310) - 1\,200 = 410$.

Z uvedeného výpočtu vyplývá, že zpětně ziskatelná částka je o 410 p.j. menší než hodnota čistých aktiv dceřiné jednotky navýšené o goodwill přiřazený dceřiné jednotce, a proto by měla být zachycena ztráta ze snížení hodnoty.

Podle IAS 36 by měl být o ztrátu ze snížení hodnoty nejprve snížen goodwill. V této variantě příkladu také není dceřiná jednotka plně, tedy stoprocentně vlastněna mateřskou jednotkou, a proto by ztráta ze snížení hodnoty goodwillu měla být přiřazena jak kontrolním, tak nekontrolním podílům, a to na stejném základě, na kterém je alokován zisk nebo ztráta

(v tomto příkladu tedy 75 % : 25 %). Neboť goodwill je zachycen plně (metodou celkového goodwillu), bude snížen o plných 310 p.j., přičemž snížení o 77,5 p.j. ($0,25 \cdot 310$) z celkové ztráty ze snížení hodnoty bude přiřazeno nekontrolním podílům.

O zbývající ztrátu ze snížení hodnoty ve výši 100 p.j. ($410 - 310$) se musí snížit ocenění čistých aktiv patřících do příslušné peněžotvorné jednotky dceřiné jednotky (tj. opravdu snížit ocenění konkrétních aktiv, nebo zvýšit ocenění konkrétních závazků).

Příklad (varianta 3): Test na snížení hodnoty (znehodnocení) celkového goodwillu za předpokladu, že dceřiná jednotka se stala součástí větší peněžotvorné jednotky

Nechť je zadání příkladu v této variantě shodné se zadáním varianty 2 s výjimkou toho, že dceřiná jednotka nebude samostatnou peněžotvornou jednotkou. Stejně jako v předchozí variantě se očekává, že ze synergií kombinace budou mít prospěch další peněžotvorné jednotky mateřské jednotky, ke kterým byl přiřazen goodwill ve výši 330 p.j., ale dále se dceřiná jednotka stala součástí větší peněžotvorné jednotky X, ke které byla přidělena zbývající část goodwillu (310 p.j.). U peněžotvorné jednotky X již existuje goodwill vyplývající z předchozích podnikových kombinací ve výši 500 p.j. Protože peněžotvorná jednotka X zahrnuje goodwill do své účetní hodnoty, a to jak z dceřiné jednotky (310 p.j.), tak z předchozích podnikových kombinací (500 p.j.), musí být testován na snížení hodnoty minimálně jednou ročně. Na konci roku 2024 mateřská jednotka vyčísila, že zpětně ziskatelná částka peněžotvorné jednotky X je 4 400 p.j. Účetní hodnota čistých aktiv X, kromě goodwillu, je 3 800 p.j.

Výpočet ztráty ze snížení hodnoty vychází z rozdílu mezi čistými aktivy peněžotvorné jednotky X včetně goodwillu přiřazeného k této jednotce a zpětně ziskatelné částky:

Ztráta ze snížení hodnoty = $3\,800 + (500 + 310) - 4\,400 = 210$.

Z uvedeného výpočtu vyplývá, že zpětně ziskatelná částka je o 210 p.j. menší než hodnota čistých aktiv jednotky X včetně k ní přiřazeného goodwillu, a proto by měla být zachycena ztráta ze snížení hodnoty.

Podle IAS 36 by měl být o ztrátu ze snížení hodnoty nejprve snížen goodwill. Proto je celá částka ztráty ze snížení hodnoty přiřazena goodwillu peněžotvorné jednotky X. Ani v této variantě příkladu není dceřiná

Zadání:	Varianta 1	Varianta 2	Varianta 3
Kupní cena 75% podílu	1 800	1 800	1 800
Čistá identifikovatelná aktiva dceřiné spol. k 1. 4. 2024	1 600	1 600	1 600
Čistá identifikovatelná aktiva peněžotvorné jednotky k 31. 12. 2024 (nezahrnující goodwill)	1 300	1 300	3 800
Zpětně získatelná částka k 31. 12. 2024	1 200	1 200	4 400
Přidělení goodwillu jiným peněžotvorným jednotkám mateřské společnosti	330	330	330
Metoda výpočtu goodwillu	Částečný	Celkový	Celkový
Řešení:	Varianta 1	Varianta 2	Varianta 3
Goodwill	600	640	640
<i>z toho:</i>			
» Přidělení goodwillu jiným peněžotvorným jednotkám mateřské společnosti	330	330	330
» Přidělení goodwillu peněžotvorné jednotce dceřiné společnosti; v tom:	270	310	310
– Goodwill příslušící k nekontrolním podílům	(není součástí)	40	40
Ztráta ze snížení hodnoty	460	410	210
<i>Alokace ztráty ze snížení hodnoty na:</i>			
» Goodwill	270	310	210 ⁴
» Nekontrolní podíly	nevykazuje se (90)	(viz níže)	(viz níže)
» Čistá aktiva dceřiné společnosti	100	100	0
Dopad ztráty ze snížení hodnoty přiřazené goodwillu na snížení nekontrolních podílů na výsledku hospodaření dceřiné jednotky S	nevykazuje se	77,5	20,1

jednotka plně vlastněna mateřskou jednotkou, a proto by ztráta ze snížení hodnoty goodwillu měla být přiřazena jak kontrolním, tak nekontrolním podílům. Rozdělení ztráty ze snížení hodnoty bude nejprve provedeno úměrně tomu, jak byl goodwill u jednotky X vytvořen, tj. v poměru 310 : 500. V tomto příkladu je dceřiné jednotce S přiřazeno 38,27 %, tj. 80,37 p.j. Následně bude tento díl ztráty ze snížení hodnoty rozdělen na úpravu výsledku připadajícího na kontrolní a na nekontrolní podíl na stejném základě, jako je alokovan zisk nebo ztráta (v tomto příkladu tedy 75 % : 25 %). Nekontrolním podílům (na výsledku hospodaření za rok 2024) bude přiřazena ztráta na snížení hodnoty ve výši 20,09 p.j. Výsledné srovnání všech tří variant je přehledně shrnuto do tabulky výše.

Dopady vynětí goodwillu v souvislosti s prodejem ovládání dcery (dekonsolidace)

Pozbytí ovládání dceřiné jednotky se věnuje standard IFRS 10 *Konsolidovaná účetní závěrka*. Tato problematika není v našich legislativních předpisech vůbec řešena. Prodej akcií dceřiné jednotky, který

doprovází ztráta jejího ovládání mateřskou jednotkou představuje (v souladu s IFRS) následující kroky:

- » vyloučení čistých aktiv pozbyté dceřiné jednotky,
- » vyloučení nekontrolních podílů vážících se k těmto čistým aktivům,
- » vyloučení goodwillu uznaného v souvislosti s akvizicí dceřiné jednotky,
- » vyloučení nekontrolního podílu vztahujícího se ke goodwillu (v případě celkového goodwillu).

Důležitým ukazatelem, který se v souvislosti s pozbytím ovládání dceřiné jednotky musí objevit ve výsledovce a do jehož vyčíslení se promítá hodnota goodwillu, je položka, kterou lze označit např. „zisk/ztráta z pozbytí (ovládání) dceřiné jednotky“. Jde o rozdíl protihodnoty získané za prodané akcie pozbývané dceřiné jednotky a podílu mateřské jednotky na čistých aktivech pozbývané dceřiné jednotky včetně goodwillu. V případě, že si mateřská jednotka přes ztrátu ovládání dceřiné jednotky ponechává část podílu, pak lze za protihodnotu získanou za pozbytí ovládání dceřiné jednotky považovat nejen částku tržby za prodané akcie dcery, ale také reálnou hodnotu podílu, kterou mateřská jednotka nadále drží.

⁴ Goodwill peněžotvorné jednotky X bude snížen o 210. Těchto 210 se rozdělí v poměru, v jakém byl goodwill vytvořen. K výši goodwillu, který měla jednotka X před zahrnutím goodwillu z dceřiné jednotky S, se přiřadí ztráta ze snížení hodnoty ve výši 129,63 p.j. ($500/850 \Rightarrow 61,73\%$) a na goodwill, který byl alokovan z dceřiné jednotky S, připadá ztráta ze snížení hodnoty 80,37 p.j. ($350/850 \Rightarrow 38,27\%$). Tato ztráta ze snížení hodnoty se ještě dělí na tu, která připadá na kontrolní podíl 60,28 p.j. (tj. 75 %) a část, která bude snižovat nekontrolní podíl 20,09 p.j. (tj. 25 %).

Vedle čistých aktiv pozbývané dceřiné jednotky opouští při dekonsolidaci konsolidovanou rozvahu i k ní vztažený goodwill. Je třeba poukázat na to, že postup při dekonsolidaci goodwillu se bude lišit podle toho, zda jde o celkový nebo částečný goodwill. Pokud jde o částečný goodwill, k němuž se nevází žádné nekontrolní podíly, není výpočet zisku či ztráty z pozbytí dceřiné jednotky komplikovaný, goodwill se jednoduše vyjme z aktiv. Jde-li však o celkový goodwill, je třeba z konsolidované rozvahy vyřadit vedle goodwillu i nekontrolní podíl k němu se vztahující. Níže uvedený příklad se zabývá právě touto o něco složitější situací, kdy mateřská jednotka, která v konsolidovaných výkazech vyčíslila celkový goodwill, nyní pozbývá svůj rozhodující vliv v dceřiné jednotce.

Příklad: Goodwill při pozbytí dceřiné jednotky (při dekonsolidaci)

Společnost M v roce 2020 nabyla 90% podíl na společnosti V za kupní cenu 2 200 p.j. K nákupu se vázaly vedlejší pořizovací náklady ve výši 50 p.j. Celkem pořizovací náklady činily 2 250 p.j. Čistá aktiva přeceněná na reálnou hodnotu společnosti V (po zohlednění vlivu odložené daně) k datu získání rozhodujícího vlivu činila 2 000 p.j. K datu akvizice byl vyčíslen celkový goodwill ve výši 440 p.j. 31. 3. 2025 společnost M prodala podíl ve společnosti V za prodejní cenu 5 000 p.j. K datu prodeje činila čistá aktiva společnosti V 3 200 p.j. Předpokládejme, že aktiva dceřiné jednotky představují peněžitovnou jednotku, k níž je goodwill přiřazen. Dále předpokládejme, že zisk nebo ztráta z prodeje neovlivňuje základ daně pro zdanění zisku (osvobozeno od zdanění). Jak je výpočet zisku nebo ztráty z prodeje investice ovlivněn goodwillem za předpokladu, že:

- Společnost M prodala pouze část podílu (tj. 80% podíl na společnosti V), 10% podíl si ponechala. Reálná hodnota tohoto 10% podílu k datu prodeje činila 500 p.j.
- Společnost M v roce 2023 vyčíslila ztrátu ze snížení hodnoty ve výši 340. K datu prodeje činí zbývající výše goodwillu 100 p.j.

Řešení a)

Do konsolidované účetní závěrky při prodeji dceřiné jednotky (tj. při pozbytí rozhodujícího vlivu v dceřiné jednotce) vstupuje zisk/ztráta z prodeje dceřiné jednotky. V individuální závěrce investora (mateřské jednotky) je zisk z prodeje obvykle spočítán jednoduše jako rozdíl prodejní ceny a pořizovacích nákladů. Konsolidovaný výsledek hospodaření by

měl sice ovlivnit také rozdíl prodejní ceny (menšenec) případně zvýšené o reálnou hodnotu podílu, který si mateřská jednotka ponechá, ale za menšítele je dosazena hodnota čistých aktiv dceřiné jednotky k datu prodeje včetně příslušné části goodwillu, kterou mateřská jednotka prodejem ztrácí. Pokud si mateřská jednotka část investice, která již nepředstavuje rozhodující vliv, ponechá, pak zisk či ztráta z prodeje dceřiné jednotky má být zvýšen o reálnou hodnotu zbývajících (neprodaných) částí investice.

Nejprve je vhodné stanovit, jaká část goodwillu do výpočtu zisku/ztráty z prodeje dceřiné jednotky bude zahrnuta. Ze zadání vyplývá, že k datu akvizice byl spočten celkový goodwill ve výši 440 p.j. Tato částka se skládá z goodwillu připadajícího jak na kontrolní, tak na nekontrolní podíl. Proto se dále musí určit, jaká část goodwillu připadá na kontrolní podíl. Výše částečného goodwillu se spočítá jako rozdíl kupní ceny investice a podílu mateřské jednotky na čistých aktivech dceřiné jednotky přeceněných k datu akvizice na reálnou hodnotu (samozřejmě po vlivu odložené daně vyplývající z rozdílu ocenění mezi účetní hodnotou a reálnou hodnotou těchto položek aktiv a závazků, které byly k datu akvizice na reálnou hodnotu přeceněny). V zadání jsou čistá aktiva po přecenění a po vlivu odložené daně již uvedena, proto je nyní možné goodwill spočítat.
$$\text{Goodwill připadající na kontrolní podíl (částečný goodwill)} = 2\,200 - 0,9 \cdot (2\,000) = 400.$$

Tato část goodwillu bude zahrnuta do výpočtu zisku z prodeje investice. Zbývajících 40 p.j. (tj. $440 - 400$) je goodwill připadající na nekontrolní podíl, který neovlivňuje výpočet zisku z prodej investice.
$$\text{Zisk z pozbytí dceřiné jednotky} = (5\,000 + 500) - 0,9 \cdot (3\,200) - 400 = 2\,220.$$

Na rozdíl od konsolidované účetní závěrky bude v individuální závěrce mateřské jednotky zřejmě vykázán zisk z prodeje investice zjištěný jako rozdíl prodejní ceny a účetní hodnoty prodané části investice ve výši 3 000 p.j. ($5\,000 - 80/90 \cdot 2\,250$).

Řešení b)

Úkol opět spočívá nejprve ve výpočtu části goodwillu, která by se měla zahrnout do výpočtu zisku/ztráty z prodeje dceřiné jednotky. Ze zadání vyplývá, že k datu akvizice byl spočten celkový goodwill ve výši 440 p.j. a v roce 2023 byl tento goodwill snížen o ztrátu ze snížení hodnoty ve výši 340 p.j. Netto

hodnota goodwillu k datu prodeje dceřiné jednotky je 100 p.j., ale opět se tato částka skládá z goodwillu připadajícího jak na kontrolní, tak na nekontrolní podíl. I v této variantě bude nezbytné spočítat, jaká část goodwillu připadá na kontrolní podíl. V předchozí variantě příkladu již byl spočítán goodwill k datu akvizice připadající na kontrolní podíl (400 p.j.). Celková alokovaná ztráta ze snížení hodnoty činila 340. Podle IAS 36 by měla být rozvržena ve stejném poměru, v jakém je rozdělován zisk. V tomto příkladu by mělo být 90 % přiřazeno ke kontrolnímu podílu a 10 % k nekontrolnímu podílu).

Jestliže goodwill připadající na kontrolní podíl k datu akvizice činil 400, pak v roce 2023 byl v důsledku znehodnocení snížen o 306 p.j. ($0,9 * 340$) a jeho netto hodnota k datu pozbytí rozhodujícího vlivu je 94 p.j. Tato částka ovlivní zisk z prodeje dceřiné jednotky. Zisk z pozbytí dceřiné jednotky = $5\,000 - 0,9 * (3\,200) - 94 = 2\,026$.

V samostatné (individuální) účetní závěrce mateřské jednotky bude vykázán zisk z prodeje investice ve výši 2 750 p.j. ($5\,000 - 2\,250^5$), tento však bude v konsolidované závěrce eliminován a nahrazen „dekonsolidovaným“ ziskem z prodeje dceřiné jednotky ve výši 2 026 p.j.

Závěr

Pokud konečná podoba našich nových účetních předpisů bude vycházet z postupů mezinárodních standardů účetního výkaznictví, bude zejména problematika znehodnocení goodwillu poměrně náročnou a novou oblastí pro všechny, kdo s touto problematikou budou přicházet do styku. Podobně jako testování goodwillu na ztrátu ze znehodnocení, ani oblast dekonsolidace našimi předpisy řešená doposud není. V současnosti je toto téma zpracováno pouze v interpretaci Národní účetní rady I-38 *Zachycení prodeje podílu v dceřiném podniku v konsolidované účetní závěrce*, avšak v omezeném rozsahu této problematiky. Interpretace totiž uvádí řešení pouze prodeje celého podílu v dceřiném podniku. Nedostatečné legislativní řešení tohoto problému u nás vede k tomu, že dekonsolidace bývá často pro sestavovatele konsolidovaných výkazů širokým polem pro improvizaci. To může znamenat i nevhodné nakládání s konsolidačním rozdílem či goodwillem při dekonsolidaci (případně i při prodeji dříve nabytého závodu).

Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE Praha, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

⁵ Opět za předpokladu, že v samostatné účetní závěrce mateřská jednotka v souladu s IAS 27 pro ocenění tohoto podílu používá pořizovací náklady.

Test: Přeměny obchodních korporací

Test zpracovala Jana Skálová.

Vyberte vždy jednu správnou odpověď.

1. Vyčlenění se vznikem nové nástupnické společnosti představuje přeměnu, kdy z oddělené části jmění rozdělované akciové společnosti vznikne:
 - a) mateřská společnost rozdělované společnosti,
 - b) dceřiná společnost rozdělované společnosti,
 - c) sesterská společnost rozdělované společnosti,
 - d) rozdělovaná a nástupnická společnost budou bez kapitálového propojení.
2. Pět fyzických osob vlastní společnost s ručením omezeným, každý se podílí 20% podílem na základním kapitálu. Rozhodli se realizovat přeměnu, jejímž výsledkem bude zánik této společnosti a vznik tří nových společností. První společnost budou vlastnit dva společníci, druhou společnost budou vlastnit další dva společníci a třetí bude vlastnit jediná fyzická osoba. Tato přeměna bude mít právní formu:
 - a) rozdělení rozštěpením,
 - b) rozdělení odštěpením,
 - c) rozdělení vyčleněním,
 - d) rozdělení sloučením.
3. Akciová společnost realizuje rozdělení vyčleněním se vznikem nové nástupnické společnosti. Vyčleňované jmění tvoří pět zcela účetně i daňově odepsaných kamionů. Kamiony byly oceněny znaleckým posudkem na částku 12 mil. Kč. Základní kapitál nové společnosti bude 10 mil. Kč. Jaká bude nabývací cena podílu na této nové dceřiné společnosti u rozdělované společnosti?
 - a) Nula.
 - b) 10 mil. Kč.
 - c) 12 mil. Kč.
 - d) Jiné číslo.
4. Akciová společnost plánuje odštěpení se vznikem nové nástupnické společnosti. K tomu musí nechat znalecky ocenit odštěpované jmění. Jakým způsobem získá znalece pro ocenění tohoto jmění?
 - a) Znalec bude jmenován soudem na návrh rozdělované společnosti.
 - b) Znalec bude vybrán představenstvem ze seznamu znalců vedeného soudem.
 - c) Ocenění jmění může zpracovat daňový poradce nebo auditor rozdělované společnosti.
 - d) Znalcem může být i účetní oddělení rozdělované společnosti, které stanoví hodnotu na základě účetních údajů.
5. Který standard IFRS se zabývá podnikovými kombinacemi?
 - a) IFRS 10.
 - b) IAS 38.
 - c) IFRS 3.
 - d) IAS 36.
6. Jak se vykazuje záporný goodwill podle IFRS 3 po realizaci podnikové kombinace?
 - a) Jako závazek v rozvaze nabyvatele.
 - b) Jako snížení hodnoty aktiv v rozvaze nabyvatele.
 - c) Jako rezerva na restrukturalizaci v pasivech rozvahy nabyvatele.
 - d) Jako výnos ve výsledovce nabyvatele.
7. Co je možno si představit pod pojmem „zneužití práva v oblasti daňového práva“?
 - a) Situace, kdy si daňový subjekt vybírá nejvýhodnější postup dle daňového zákona.
 - b) Situace, kdy daňový subjekt získá daňovou výhodu v rozporu se smyslem a účelem daňového předpisu.
 - c) Situace, kdy si daňový subjekt najme daňového poradce.
 - d) Situace, kdy daňový subjekt neplatí žádné daně.

8. Zneužití práva bylo výslovně upraveno v českém daňovém řádu až v roce 2019. Judikatura Nejvyššího soudu však aplikovala tento zákaz již před tímto datem. Jaký je hlavní důvod, proč předchozí absence výslovné právní úpravy nevyklučovala jeho aplikaci?

- a) Protože princip zákazu zneužití práva je obecným právním principem, který byl uznáván i bez výslovné úpravy.
- b) Protože daňové úřady měly vždy pravomoc rozhodovat podle svého uvážení.
- c) Protože soudy mohly aplikovat zahraniční judikaturu.
- d) Protože daňový řád obsahoval jiná ustanovení, která tento princip nahrazovala.

9. Zákaz zneužití práva je prostředek ultima ratio. Co to znamená v kontextu daňového práva?

- a) Zákaz zneužití práva se aplikuje vždy, když je to možné.
- b) Zákaz zneužití práva se aplikuje pouze na velké korporace.
- c) Zákaz zneužití práva se aplikuje pouze na fyzické osoby.

d) Zákaz zneužití práva se aplikuje pouze v krajních případech, kdy nelze použít jiná právní ustanovení.

10. Nástupnická akciová společnost Alfa realizovala fúzi se zanikající akciovou společností Beta. Zaměstnanci zanikající společnosti Beta z důvodu vyšší regionální nezaměstnanosti pobírali mzdy zhruba o 20 % nižší než zaměstnanci Alfy, která sídlí v hlavním městě. Pro nástupnickou společnost platí toto pravidlo:

- a) nástupnická společnost musí snížit mzdy původním zaměstnancům na úroveň mezd Bety,
- b) nástupnická společnost musí zvýšit mzdy novým zaměstnancům na úroveň mezd Alfy,
- c) odlišné mzdy pro zaměstnance může ponechat i nadále,
- d) podmínky stávajících a převzatých zaměstnanců by měly být sjednoceny prakticky hned po právních účincích fúze.

Správně odpovědi: 1b, 2a, 3a, 4b, 5c, 6d, 7b, 8a, 9d, 10d.

